

BİZ TOPLULUĞU

BİZ GENÇLERİN GÖZÜNDEN TÜRKİYE

ÖZET METNİ

NİSAN, 2023

İçindekiler

1.BİLİM VE TEKNOLOJİ	8
1.1 Bilim Nedir?.....	8
1.2 Ülkemizin Kısaca Bilim Tarihi	9
1.3 Türkiye ve Dünya Ülkelerinde Bilime Verilen Değer	10
1.3 Liyakat Sorunları.....	10
1.4 Eğitim ve Bilim	12
1.5 Ülkemizde Bilim İnsanlarının Yaşadığı Zorluklar	13
1.6 Ülkemizdeki İnsanların Bilime Olan Bakışı	14
1.7 Türkiye’de Bilim Teknolojilerine Ulaşım	15
1.8 Beyin Göçü.....	15
1.9 Bilimsel Düşünce	17
1.10 Türkiye’de İnternet.....	17
1.11 Yapay Zeka	18
1.12 Sanayi 4.0.....	18
1.13 Türkiye Uzay Ajansı	20
2. DIŞ POLİTİKA	21
2.1 Dış Politikada Kullanılan Dil ve Temsilîyet.....	21
2.2 Ülkemize Uygulanan Yaptırımlar	22
2.3 Hava Savunma Sistemleri	22
2.4 NATO.....	24
2.5 Türkiye / Avrupa Birliği İlişkileri.....	25
2.5.1 Türkiye AB’ye Neden Giremiyor?	26
2.6 Türkiye / Yunanistan İlişkileri	27
2.7 Kıbrıs Sorunu	29
2.8 Libya.....	30
2.9 Türkiye’nin Enerji Politikası.....	31
2.10 Türkiye’nin Afrika Politikası	32

2.10.1 Afrika Açılımımız İlk Hangi Dönemde Başladı?	32
2.10.2 Türkiye'nin Afrika Ülkeleri ile Siyasi İlişkileri	34
2.11 Türkiye- İsrail İlişkileri	35
2.12 Azerbaycan-Karabağ.....	36
2.13 Ermeni Meselesi.....	37
2.14 Ukrayna	38
2.15 Suriye	40
2.15.1 Neden Suriye'deyiz?	41
2.16 Mülteci Sorunu.....	42
2.17 Arap Ülkeleri ve Boykot.....	44
2.18 Dış Politikada Doğu'ya Yaklaşım.....	45
2.19 Türkiye ve Türk Devletler.....	47
3. DOĞA ÇEVRE VE HAYVAN HAKLARI	49
3.1 Su Kirliliği.....	50
3.2 Hava Kirliliği	51
3.3 Toprak Kirliliği	52
3.4 Atıklar.....	53
3.5 Deprem.....	54
3.6 Boğazlar ve Kuraklık	55
3.7 Sel ve Heyelan.....	56
3.8 Müsilaj Sorunu	57
3.9 Kanal İstanbul	58
3.10 Küresel Isınma ve İklim Değişikliği	59
3.11 Karbon Ayak İzi	60
3.12 Hayvan Hakları	62
3.13 Güncel Sorunlar	63
3.13.1 Barınaklar	63
3.13.2 Hayvanat Bahçeleri	64
3.13.3 Sirkler	64

3.13.4 Hayvan Şiddeti	65
3.13.5 Hayvan Satışı ve Sokak Hayvanları	65
3.13.6 Hayvan Deneyleri	67
4. EĞİTİM	68
4.1 Türkiye Eğitim Sistemi Sorunları	68
4.1.1 Eğitim Programı	68
4.1.2 Türkiye’de Eğitim Sistemi	69
4.1.3 Eğitimde Fırsat Eşitsizliği	70
4.1.4 Kapsayıcı Dil Öğretimi	71
4.1.5 Türkiye’de Sınav- Eğitim Sistemi ve Sorunları	72
4.1.6 YÖK ve Üniversitelerin Özerkliği	74
4.1.7 Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları	75
4.1.8 Öğretmenlerin Atanamama Problemi	77
4.1.9 Öğretmen ve Okul Yöneticisi Yetiştirme Sorunu	78
4.1.10 Eğitimde Köy Enstitüleri	79
4.1.11 Nitelikli Öğrenci Sorunu	80
4.1.12 İdeal Öğrenci Profili	81
4.1.13 Meslek Eğitimi Hakkında Sorunlar	81
4.1.14 Okulların Nitelikleri	82
4.1.15 İmam Hatip Liseleri	83
4.1.16 Yabancı Dil Eğitimi Sorunu	84
4.1.17 Seçmeli Dersler	85
4.1.18 Salgında Eğitim	86
4.2.1 Amerika ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim	87
4.2.2 Amerika ve Türkiye’de Zorunlu Eğitim	87
4.2.3 Amerika ve Türkiye’de Mesleki Eğitim Özellikleri	88
4.2.4 Amerika ve Türkiye’deki Yükseköğretim Farklılıkları	88
4.2.4.1 Amerika	88
4.2.4.2 Türkiye	89

4.2.5. Amerika ve Türkiye’de Derslerdeki İletişim Farklılıkları.....	90
4.2.5.1 Amerika.....	90
4.2.5.2 Türkiye	90
4.3 Finlandinya ve Türkiye Arasındaki Maddi Farklılıklar ve Sonuçları.....	91
4.3.1 Almanya Okul Öncesi Eğitim	92
4.3.2 Almanya’da Zorunlu Eğitim	93
4.3.3 Almanya ve Türkiye’deki Üniforma Zorunluluğu.....	93
4.3.4 Gesamtschule Nedir?	93
4.3.5 Almanya’da Üniversiteye Giriş	93
4.4 Türk Eğitim Sistemi Nasıl Olmalıdır ?	94
5. EKONOMİ.....	96
5.1 20 Yıl İçerisinde Yaşanan Krizler.....	96
5.1.1 2001 Ekonomik Krizi.....	96
5.1.2 2008 Ekonomik Krizi	98
5.1.3 Salgının Türk Ekonomisine Etkisi	99
5.2 Türkiye Ekonomisinin Başlıca Problemleri.....	101
5.2.1 Yüksek Faiz ve Enflasyon.....	101
5.2.2 Yüksek Vergiler ve Vergi Adaletsizliği.....	102
5.2.3 Asgari Ücret ve İşsizlik Rakamları	102
5.2.4 Ekonomide Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik.....	103
5.2.5 Türkiye’de Tarım	104
5.3 Ekonomik Krizlerin Temel Çözümü: Yapısal Reformlar.....	105
5.3.1 Ekonomik Reform.....	105
5.3.2 Sosyal Reformlar.....	106
5.3.3 Siyasal Reform	107
5.4 Sığınmacıların Ekonomimiz Üzerindeki Yüğü.....	107
5.5 Ekonomik Planlama	109
5.6 Türkiye’nin Ekonomik Gücü	109
6. İNSAN HAKLARI, DEMOKRASİ VE ADALET	111

6.1 İNSAN HAK VE HÜRRİYETLERİ	111
6.1.1 Kadın Hakları	111
6.1.2 LGBTİ + Hakları.....	114
6.1.3. Çocuk Hakları	116
6.1.4 Eğitim Hakkı	117
6.1.5 Sağlık Hakkı.....	118
6.1.6 Din ve Vicdan Hürriyeti.....	119
6.1.7 İşçi Hakları	120
6.1.8 Fikir ve Düşünce Hürriyeti	121
6.1.9 Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması.....	122
6.2 DEMOKRASİ	123
6.2.1 Türkiye’de Demokrasinin Durumu	123
6.2.2 Türkiye İçin Rasyonel Bir Öneri: Yeni Parlamenter Sistem	124
6. 3. ADALET	132
6.3.1 Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlık	132
6.3.2 Çoklu Baro Sistemi	135
6.3.3 Hukuk 4.0	136
6.3.4 Salgın Dönemi ve Hukuk	137
6.3.5 Arşiv ve Tutanaklar.....	138
6.3.6 Hukukta Liyakat Esaslı Atama	139
6.3.7 Toplumda Adalet Bilinci.....	140
6.3.8 Yargıda Rüşvet.....	142
6.3.9 Sosyal Devlet İlkesi.....	143
6.3.10 Adalete Erişim.....	144
7. KÜLTÜR SANAT VE SPOR	145
7.1.1 Kültür ve Sanatın Kısaca Tanımı	145
7.1.2 Sanatın Halkımızla Olan Sosyolojik İlişkisi	145
7.1.3 Türkiye’de Kültür Algısı.....	146
7.1.4 Ülkemizdeki Kültürel Mirasların Korunması	147

7.1.5 Eğitimde Kültür ve Sanat	148
7.1.6 Ülkemizdeki Sanatçıların Yaşadıkları Zorluklar	149
7.1.7 Ülkemizdeki Sanat Faaliyetlerinin ve Eserlerinin Halk Tarafından Ulaşılabilirliği	150
7.1.8 Kültür ve Sanat Okuryazarlığı	151
7.2 SPOR	152
7.2.1 Sporumuzun Aort Damarı: Altyapı.....	152
7.2.2 Amatör Sporlar	153
7.2.3 Spor Müsabakalarına Ulaşılma Durumu	154
7.2.4 Türkiye 'de E-Spor ve Karşılaşılan Sorunlar	155
8. MEDYA VE İLETİŞİM	156
8.1 Medyada Hedef Gösterme ve Taraflı Basın.....	156
8.2 Yeni Nesil Basın (İnternet Haberciliği ve Televizyonculuğu -Eğlence Sektöründe Servis Sağlayıcıları).....	157
8.3 Sosyal Medya	158
8.4 Eğitimde Kitle İletişimi.....	159
8.5 Siyasi Kitle İletişimi.....	160
8.6 Sağlıklı İletişim İçin Dil Kullanımı	161
8.7 Ana Haber Yayıncılığı	162
8.8 Basın Özgürlüğü.....	163
8.9 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.....	164
8.10 Sansür	166

1.BİLİM VE TEKNOLOJİ

Bilginin direkt ekonomik bir güç olarak ortaya çıktığı günümüz dünyasında bilim ve teknoloji; modern dünyada gelişmekte olan ülkelerin kalkınmaları için önemli olan iki kavramdır. Bu bağlamdan hareket ederek raporumuzun bu kısmında Türkiye’de bilimsel faaliyetlerin durumu, bu konuda yaşanan sorunların tespiti ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri, modern dünyadaki son teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelere Türkiye’nin ne kadar hazırlıklı olduğu değerlendirilmiştir.

1.1 Bilim Nedir?

- Bilim sistemlidir. Bilimin sonuca ulaşırken izlediği yol gelişigüzellikten uzak olup bilimsel yöntem ve veri toplama tekniklerine dayanmaktadır.
- Bilim olgusaldır. Bilimsel önermelerin tümü doğrudan ya da dolaylı biçimde gözlenebilir olgulara işaret etmektedir. Bilim, hiçbir teori veya hipotezi deney veya gözlem sonuçlarına dayanılarak kanıtlanmadıkça doğru kabul etmez; kendiliğinden doğru sayılan, varsayımsal tabanda doğru olan önermelerle ilgilenmez. Bu özelliğiyle mantık, matematik, din ve felsefe gibi diğer düşünme disiplinlerinden ayrılır.
- Bilim mantıksaldır. Bilimde varılan sonuçlar kendi içinde tutarlı ve her türlü çelişkiden uzak olmalıdır. Sonuçlara varırken izlediği yol ise mantıksal düşünmeye dayanır
- Bilim nesneldir. İnanç, beğeni, önyargı veya çıkar gibi unsurlardan tamamen uzak bir şekilde olanı olduğu gibi ele alır.
- Bilim eleştiricidir. Ele aldığı sav veya teori son derece akla yatkın görünüp yerleşmiş ve herkes tarafından kabul edilmiş olsa bile eleştirel tutumundan ödün vermez.

- Bilim genelleyicidir. Tek tek olgularla değil, olgu türleri ve bunlar arasındaki ilişkilerle ilgilenir.
- Bilim evrenseldir. Bilimde elde edilen sonuçlar her yerde geçerlidir. Tüm insanlığa aittir. Bilim; her yeni bilginin, kendinden önceki bilginin üzerine eklenmesiyle gelişmektedir ve bu bilgilerin elde edildiği yer, coğrafya ve zamanın önemi yoktur.

1.2 Ülkemizin Kısaca Bilim Tarihi

- Osmanlı Devleti'nin 17.yy'dan itibaren bilimsel gelişimde Avrupa'nın gerisinde kalmaya başlaması hakkında çeşitli fikirler bulunmaktadır. Adnan Adıvar ve Aydın Sayılı gibi bilim insanlarının başını çektiği düşünceye göre dini dogmatizmi ve fanatizm Osmanlı'nın geride kalmasına neden olmuştur. Filibeli Ahmed Hilmi, Mehmet Akif Ersoy gibi daha İslami düşünürler ise Müslümanların İslam'ı yanlış yorumladıkları için bilimde geri kaldığını belirtmiş ve sorunun nedeninin gerçek İslam'dan uzaklaşmak olarak belirlemişlerdir.
- Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda, ülkemizde bilimsel düşünce toplum içerisinde yaygın değildi. Bunun farkında olan Atatürk, cumhuriyetin ilanından sonra toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesini sağlamak adına bilime ve teknolojiye büyük önem vermiştir. Bilimin bütünlüğüne inanarak bilimin hem sosyal hem teknik dallarına aynı ağırlığı ve değeri verilmiş ve yeni yüksekokullar, üniversitelerde reformlar yapılmıştır.
- 1960'lı yıllardan bu zamana kadar ülkemizde birçok bilimde kalkınma politikaları ortaya atılmış fakat maalesef hiçbirinde istenen disiplin sağlanamamasından dolayı başarı sağlanamamıştır.

- 1980’li yılların başında Devlet Planlama Teşkilatı ile TÜBİTAK’ın ortak düzenlediği ve 300’den fazla bilim insanının katıldığı Türk Bilim Politikası 1983-2003 dokümanı son derece ayrıntılı bir bilim ve teknoloji tasarısı ortaya koymuştur. Bilimsel alanda, uzun vadeli hedeflerin belirlendiği ve sosyal kalkınma hedeflerini göz önünde bulundurularak bilim ve araştırma çalışmalarındaki önceliklerin belirlendiği bu rapor maalesef uygulanmamış ve rafa kaldırılmıştır

1.3 Türkiye ve Dünya Ülkelerinde Bilime Verilen Değer

- Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında, Türkiye’nin bilime ve akademik çalışmalara yeterli destek sağlamamaktadır.
- Bu duruma örnek verilmesi gerekilirse BioNTech şirketinin kurucusu olan araştırmacıların ders vermekte olduğu Mainz Üniversitesi’nin bütçesi ise 601 milyon dolar olarak belirlenmiştir. Türkiye’deki üniversitelerin tümünün araştırma bütçesi ise 4,7 milyar dolar gibi bir rakama tekabül etmektedir.

1.3 Liyakat Sorunları

- Siyaset bilimi terminolojisinden yola çıkarak değerlendirdiğimizde nepotizm (akraba kayırmacılık), kronizm (eş-dost kayırmacılık) ve partizanlık (siyasal kayırmacılık) akademi dünyasında karşımıza çıkan en büyük ve kabul edilemez sorunlardandır. Torpil kavramı ile genelleyerek ele aldığımız bu durumun en üzücü yanı ise bu gibi girişimlerin oldukça normal karşılanıp yadırganmamasıdır.
- Akademi dünyasına baktığımızda olumsuz örneklerini çok gördüğümüz torpil mevzusu hem ülkemizin gelişimi adına hem de insanlarımızın

haklarının gözetilmesi bakımından istenilmeyen sonuçlara sebep vermektedir. Şu bir gerçektir ki akademik kurumlarda gerçekleşen kayırmacılık yalnızca akademik kadroyu etkilememektedir.

- Bilim Akademisinin yayınladığı rapordan (2019-2020 Akademik Özgürlükler Raporu) bilgilere göre Türkiye'deki rektörlerin akademik nitelikleri genellikle düşüktür. Tüm rektörlerin üçte birinin H-indeksi sıfırdır. Akademik nitelikleri düşük olan rektörler tarafından yönetilen üniversitelerin istisnasız tümü, bu rektörlerin göreve gelmesinden itibaren iki yıl içinde hem URAP sıralamasında hem de genel olarak bilgi üretiminde aşağı sıralara düşmüştür. Bu bağlamda, akademik nitelikleri yetersiz rektörlerle beraber bu üniversiteler hem ulusal hem de uluslararası sıralamalarda kötü olarak değerlendirilmiş ve bilgi üretimi konusunda niteliksel ve niceliksel olarak gerileme gözlemlenmiştir.

- Peki liyakatli bir akademisyende ne gibi özelliklerin bulunması gerekiyor?
Bu soruya maddeli bir liste verecek olursak:

- 1) Bilimsel araştırmalarında objektif olabilmek.
- 2) Fikirlerini özgür bir şekilde ifade edebilmek.
- 3) Bilgiye değer verebilmek.
- 4) Araştırmacı olabilmek.
- 5) Eleştirel olmak.
- 6) Disiplinli olabilmek.
- 7) Rasyonel hareket edebilmek.
- 8) Yeniliklere ve yeni fikirlere açık olabilmek.
- 9) Alanında başarılı ve istekli olabilmek.

1.4 Eğitim ve Bilim

- “Esasicilik” felsefesine göre düzenlenmiş olan Türk eğitim sistemi; öğrenme-öğretme sürecinde öğretene merkezli olan, tekrarcı, ezberci ve gözlem yoluyla öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Günümüzde bu anlayıştan uzaklaşılarak “yapılandırmacı” bir eğitim sistemi benimsenmeye çalışılmaktadır. Bu anlayışla birlikte deneysel okul programlarının bulunduğu , öğretme-öğrenme sürecinden ziyade sosyal ve gerçek yaşam problemleri ele alınarak sınıf tartışmalarının yapıldığı, öğretmenlerin öğrencilere yeni bir toplum inşası düşüncesini aktarmakta korkutmadığı daha eleştirel ve üretken bireylerin yetiştirilmesi mümkündür. Ancak günümüz Türkiye’sinde eğitim ciddi ölçüde ezbere dayalı biçimde gerçekleşmektedir.
- Yapılandırmacı eğitim anlayışını teorikten pratiğe geçirebilmek için ilk önemli adım felsefedir. Eğitim sistemimizde felsefe dersleri 10. ve 11. sınıflarda verilen derslerdir. Düşünme becerilerini geliştiren felsefe dersleri öğrencilerle daha erken yaşlarda tanıştırılmalıdır.
- Üniversiteler de dünya genelinde bilim yuvası olan yerlerdir. Fakat ülkemize baktığımızda bazı üniversitelerimiz gelişmiş durumdayken bazılarının üniversiteye hiç benzemeyen geride kalmış kurumlar olduğunu gözlemlemekteyiz. Diğer üniversitelerdeki eksikliklerimizi tamamlamadan yeni üniversiteler açıyoruz. Üniversitelerimizin nicelik bakımından değil nitelik bakımından fazla oluşu ülkemize daha fazla getiri sağlayacaktır.
- Bilimsel dersler seçmeli olamamalı ya da seçmeli derslerin seçimini sadece öğrenci yapmalıdır.
- Okullara gerekli yatırım yapılarak bilimsel dersler için ayrı sınıflar oluşturulmalı. Fakat bu sınıfa gerekli malzemelerin tayini yapılmalıdır

- Dersin öğretmenleri kendi alanından donanımlı bireyler olmalıdır. Bu alanda yaşanan eksiklikleri kapatmak adına yakın alanlardan öğretmenler derslere atanmamalıdır.
- Bilim çocuklara yazı üzerinden değil mümkün olabildiğince çok uygulama, deney, gözlem üzerinden aktarılmalıdır
- Eğitim felsefesindeki değişiklik bir an önce pratiğe geçmelidir. Çünkü bilim, merak eden beyinler sayesinde ilerler.
- Liselerimizin imkanları geliştirilmeli ve özellikle Fen liselerinde bilimsel faaliyetler arttırılmalıdır.

1.5 Ülkemizde Bilim İnsanlarının Yaşadığı Zorluklar

- Ülkedeki bilim insanlarımızın yaşadığı en önemli sıkıntılardan biri bilim ve din ayrımını tam olarak sağlayamamış olmamızdan ileri geliyor. Bilimsel gelişmelerin, dinsel inançlarımıza olumsuz yönde etki edebileceğini düşünüp en sonunda dinden uzaklaşacağımız yönünde bir algı halihazırda mevcudiyetini korumaktadır.
- Ayrıca eğitim sistemimizin ezberci olması, sorgulama ve eleştirel düşünmeyi geri plana atması, geleceğe bilim insanı yetiştirmek adına yetersiz kalıyor.
- En önemli sorunlardan birisi ise kendini bilime, bilmeye adanmış insanlarımız bir taraftan da hayatını idame ettirmede sıkıntıları yaşamalarıdır. Bilime ve bilim insanlarına ayrılan bütçenin yetersiz olması, bilim insanlarının yaptıkları işlerin yeterli karşılığı olmaması yetismekte olan akademisyenlerin yollarını kesmektedir.

- Eğitimde bilime daha fazla yer verilmelidir. Ezberci öğretimden uzaklaşarak, bireyin eleştirel düşünme yetisini geliştirecek bir sistem oluşturulmalıdır.
- Halkın bilime aşına olmasını sağlayarak (mesela vasıfsız TV dizileri yerine bilime yer verilen programların fazlalaşması) çocuklarının sadece memur olduğunda geleceğini garanti altına aldığı düşüncesinden uzaklaştırılmalıdır.
- Bilime ayrılan bütçe arttırılmalıdır. Bilim insanlarına gelecek kaygısı olmadan sadece bilime yönelebilecekleri bir hayat standardı yaratılmalıdır.
- Laboratuvarların sayısını arttırmaktan önce nitelikleri yükseltilmelidir.

1.6 Ülkemizdeki İnsanların Bilime Olan Bakışı

- Ipsos araştırma şirketinin 2019 tarihli “En Güvenilen Meslek Grupları” araştırma sonuçlarına göre ülkemizde ve dünya genelinde ilk sırada bilim insanları ve doktorlar, son sıradaysa din görevlileri ve politikacıların olduğu görülüyor. Buradan bilim insanlarının hangi ölçüde siyasetle yakınlaşırsa o ölçüde itibar kaybı yaşayacağı yorumunu yapabiliriz.
- Erken yaştan itibaren çocuklarımızın bilimsel gelişmeleri öğrenip yorumlayabilmesi ve başkalarına aktarabilmesi amaçlanmalıdır. Bunun yayılabilmesi için bilimsel gelişmelere daha kolay ulaşılabilmek oldukça önemlidir. Popüler bilim kaynakları teşvik edilmeli, sadece okuyarak değil deney ve gözlemlerle derslerin pratiği yapılmalıdır. Öğrencilere bilim tarihi ayrıntılı bir müfredat ile verilmeli ve sosyolojik faktörlerin bilimle olan ilişkisi anlatılmalıdır. Böylece toplumsal durumlar ile pozitif bilimler arasındaki neden-sonuç zincirini kuran ve muhakeme yeteneği gelişmiş nesiller yetişebilecektir.

1.7 Türkiye’de Bilim Teknolojilerine Ulaşım

- Öncelikle Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında pek de iyi bir konumda olmadığımız söylenebilir. Avrupa ülkelerinde bu konuda izlenen yol genellikle uygulamalar üzerinden giderek ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin bilime ilgi ve alakalarının teşvikinin sağlanmasıdır. Bu doğrultuda okullarda etkin halde kullanılan donanımlı fen laboratuvarları bulunur. Türkiye’ye baktığımızda ise laboratuvarların olmamasının yanı sıra ne yazık ki çoğunlukla bilime herhangi bir teşvik de görülmemektedir. Türkiye’deki öğrencilerin bilimle olan ilişkisi kitap üzerinden başlamakta ve aynı şekilde devam etmektedir. Bilimle yeni tanışmakta olan bir çocuğun onu kuramsal bir şekilde kitaplardan okuması davetkar bir karşılaşma olmaktan çok uzaktır. Aksine, çocuğun anlatılanları sıkıcı bulmasına neden olup olumsuz bir etki yaratması muhtemeldir.
- Lise öğrencileri de bilimi kitaplardan okuyarak öğrenmekte ve deneyimleme fırsatı bulamamaktadırlar. Türkiye’de, liselerde basit ama etkili bazı deneyleri gerçekleştirmek üzere var olan fen bilimleri laboratuvarları çoğu zaman kullanılmamakta olup bazı liselerde laboratuvar dahi bulunmamaktadır.

1.8 Beyin Göçü

- Beyin göçünü yüksek nitelikli iş gücünün, zamanla artarak gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere ve gelişmiş ülkelere de daha da gelişmiş ülkelere kayması şeklinde ifade edebiliriz. Bunun sonucunda gelişmekte olan ülkeler bu gelişim ve kalkınma için ihtiyaç duydukları nitelikli insan gücünden yoksun kalmaktadır. Beyin göçünün yarattığı diğer önemli sıkıntı ise beyin göçünü gerçekleştiren kişilere zamanında yapılan yatırımın da

(kişinin doğup büyüdüğü ülke açısından) boşa gitmesidir. Yani bu kişilerin eğitimi için harcanmış olan para göç edilen ülkenin kar hesabına geçmektedir.

- Hasan Üner'in araştırmasına göre 1967 yılında ABD'ye göçmen statüsü ile kabul edilen bilim insanı, mühendis vb. personelin yatırım değeri kişi başına 90.000 dolar olarak hesaplanmıştır. Buna göre 1967 yılında ABD'ye göç eden 203 nitelikli Türk vatandaşı için milli kayıp 18.270.000 dolar olarak hesaplanmıştır.
- Göç eden hekimlerle gerçekleştirilen bir anketin sonuçları göç nedenlerini; %68 Gelir yetersizliği, %12 Meslekte ilerleme zorluğu, %6 Tam bir hekim kişiliği ile çalışma güclüğü ve meslektaşlar arasında iyi ilişkilerin olmayışı, %6 Konfor içinde çalışma arzusu, %6 Sağlık yönetiminde yetersizlikler olarak değerlendirmiştir.
- Ülkemizdeki lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu devletten kredi ve burs almaktadır. Fakat bursa ihtiyaç duyduğu halde burs alamayan birçok öğrenci bulunmaktadır ve kredi alan öğrencilerin büyük çoğunluğu ise bu krediyi nasıl ödeyeceği konusunda strese girmekte, henüz mesleğini eline alıp maaş kazanmaya başlamadan ileride yaşaması muhtemel geçim ve borç sıkıntısı üzerine düşünmektedir. Bu bağlamda devlet öğrenciye borç değil burs vermelidir.
- Liyakat sorunu aşılmalıdır, akademide işler şeffaf yürümeli ve güven vermelidir. Bu da öğrencilerin kariyerlerine ülkelerinde devam etmeye karar vermeleri konusunda önemli bir faktördür.
- İnsanlar eğitimini aldıkları ve mezun oldukları bölüm üzerine çalışmak istemektedirler. Bu imkân sağlanmadıkça, onlara bu imkânı sunan ülkelere göç etmeye devam edeceklerdir. Bu da çözümü karmaşık görünen ve

üzerine uzun uzadıya düşünülüp çalışılması gereken sorunlardandır fakat devletin, üniversitelerin ve verdikleri mezunların sayısından kalitesinin önemli olduğu düşüncesini benimseyip üniversite sayısını ve belirli bölümlerin kontenjanlarını kontrol altına alması önemlidir.

- Öğrenciler sadece maddi değil manevi destek de beklemektedirler. Bu ülkede bilim adına bir şeyler yapıp destek göreceklere inanmak onlar için önemli bir motivasyon kaynağıdır. Dolayısıyla öğrencilere sadece maddi değil manevi destek de sağlanmalıdır.

1.9 Bilimsel Düşünce

- Bilimi ve bilimsel düşünceyi kavrama noktasında yetersiz kalan bir eğitim sisteminden yetişen bireylerin yaşadığı bir ülkede bilimin anlaşılabilmesi ve bilim insanlarının yetersiz kalması anormal bir durum değildir. Bilimsel düşüncenin ne olduğunu tam olarak kavrayamamış bir insan topluluğu bilimi anlayamaz ve bu anlayamama hali yüzünden bilime karşı bir mesafeyi gündeme getirecektir. Eğer bu ülkede bilimin gelişmesini ve sorgulayan bireylerin yetişmesini temenni ediyorsak eğitim sistemimizde gençlere bilimsel düşünceyi aşılamalıyız.

1.10 Türkiye’de İnternet

- Türkiye internete erişim konusunda son derece yetersiz bir ülke konumundadır. Sadece gelişmiş ülkelerle değil, gelişmekte olan ülkeler arasında bir kıyas yaptığımızda Türkiye’deki internet altyapısı yetersiz durumda olduğu gibi birim olarak dünyadaki en pahalı internetlerden birisidir. Ülkemizdeki büyük şehirlerin bazı kısımlarında bile altyapı sorunlarından kaynaklanan internete erişim problemi bulunmaktadır. Kırsal kesimlerimizdeki insanlarımız içinse durum daha da vahim vaziyettedir.

- Türkiye’de internete erişim sorunun aşılması için bu sektöre ciddi yatırımların yapılması gereklidir. Bu yatırım kısa vadede bir kar sağlamayacak olsa bile internete ulaşılabilirliğimizin artması daha vasıflı insanların yetişmesini vesile olacaktır.

1.11 Yapay Zeka

- Yapay zekâ ve makine öğrenmesi sıklıkla birlikte anılan kavramlardır. Normalde bir makine, robot veya bilgisayara belirli bir işi yaptırmak için komutlar kod şeklinde yazılmalı ve uygulanmalıdır.
- Yapay zeka; siber güvenlik ve savunma sanayi, sesli asistanlar, dil çevirileri, öneri sistemleri, navigasyon, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri, e-ticaret, yardımcı robot uygulamaları, bankacılık gibi alanlarda kullanılmaktadır.

1.12 Sanayi 4.0

- 4. sanayi devrimi olarak nitelendirilen Sanayi 4.0’ın temel amacı, bilişim teknolojilerini sanayi ile bir araya getirmektir. Bu sayede üretimde insan emeği en aza indirilecek ve bunun sonucu olarak üretim hataları ortadan kalkacak, üretim en üst düzey esnekliğe sahip olacak ve böylelikle de kullanıcıya özel ürün yapabilme imkânı sağlanacak ve üretim hızlanacaktır.
- Türkiye, bir tarım ekonomisi olma konumundan uzaklaşarak bir sanayi ekonomisi haline gelmiştir. Bugün Türkiye’nin ihraç ettiği ticari ürünlerin %80’i sanayi ürünleridir. Ancak Türkiye’de dünyanın gelişmiş ülkelerine oranla gelişmiş bir sanayiden bahsedebilmek söz konusu değildir. Nitekim ihraç edilen sanayi ürünlerin sadece %3’ü yüksek teknoloji içeren ürünlerdir.

- İktisatçı Mahfi Eğilmez'in bu konuda yazdığı yazıda Türkiye'nin yapması gereken reformları şu şekilde sıralamıştır:
- Sanayi odaklı yüksek kalitede eleman yetiştirecek bilim liseleri kurulmalıdır. Bu okullarda öğrenciler bu yeni sanayi devriminin gerektireceği programları kullanmaya uyum sağlayacak şekilde yetiştirilmeli ve okullarda üniversitelerin teknik alanlarında ders veren hocalar ders vermelidir.
- İktisadi İdari Bilimler Fakültelerinin kontenjanları düşürülmelidir. Çünkü bu bölümden mezun olacak insanların yeni sanayi devriminde duyulacak ihtiyaç azalacaktır.
- Bu yeni sanayi devrimiyle beraber mavi yakalı işçilere ihtiyaç azalacak ve ortaya çıkacak yeni düzende program yazabilen, robotları ve makinaları kullanabilen insanlar ön plana çıkacaktır. Bu nedenle geleceğin toplumuna yönelik eğitim değişikliklerine gidilmesi gereklidir.
- Sanayi 4.0'ın yaratabileceği işsizliği önleyebilmek için tarım ve hayvancılık politikalarını, üretim ve verimliliği artıracak şekilde yeniden ele almamız gereklidir.

1.13 Türkiye Uzay Ajansı

- Türkiye Uzay Ajansı'nın görevleri uzay ve havacılık bilimi ve teknolojilerinin gelişimini ve yaygınlaştırılmasını destekleyici nitelikte finans, hukuk, yönetim, işletme, pazarlama ve benzeri konularda çalışmalar yapmak, Türkiye'nin uzaya yönelik hak ve menfaatlerinin korunması ve güvence altına alınması için ulusal ve uluslararası kuruluşlarla koordinasyonu yürütmek olarak tanımlanmaktadır.
- 9 Şubat 2021 tarihli toplantıda açıklanan Türk Uzay Ajansı'nın 10 hedefi şu şekildedir; Ay görevi, yerli uydu, bölgesel konumlanma, uzay limanı, uzay havası, uzay nesneleri, uzay sanayisi, uzay teknolojileri geliştirme bölgesi, uzay farkındalığı, Türk astronot.
- Türkiye Uzay Ajansı'nın bugüne kadar gelinen süreçte belirlemiş olduğu hedeflerle bugüne kadar yaptıklarına bakılacak olursa programın beklenenleri karşılamaktan uzak olduğunu söyleyebiliriz.

2. DIŞ POLİTİKA

2.1 Dış Politikada Kullanılan Dil ve Temsiliyet

Dil, insan ilişkilerini olduğu kadar devletler arası ilişkilerin de seyrini belirleyen son derece önemli bir araçtır. Günümüz modern devletlerinde yönetici, halkın çoğunluğunun seçtiği bir lider olarak ülke içerisinde asayiş, güveni, düzeni sağlamak kadar yurt dışında ülkesini temsil etmekle de görevlidir. Demokrasi toplumlarında her konuda olması gerektiği gibi bu temsil konusunda da tüm sorumluluk yöneticinin üzerinde değildir. Dışişleri bakanlığı, büyükelçilikler, diplomatlar aracılığıyla ilişkiler düzenlenir ve ülke yurtdışında her anlamda temsil edilir. Unutulmamalıdır ki hükümetler ve ideolojileri geçici devletler kalıcıdır. Dolayısıyla aynı dünyada yaşadığımız ülkelerle sağlıklı bir iletişim kurmak şüphesiz en başta kendi yararımıza olacaktır.

Çözüm Önerilerimiz:

- Bakanların, büyükelçilerin, diplomatların seçimi liyakat esasına dayanmalı, herhangi bir ideolojinin ürünü olmamalıdır.
- Türkiye de dünya devletlerinden biri olduğu için bir başka deyişle diğer devletlerle aynı gemide olduğu için kafa tutma yarışından çok daha çözüm odaklı ilişkiler kurmak taraflar için daha akılcı olacaktır.
- Uluslararası ilişkilerde karşı tarafların yanlışlarını ya da hukuka aykırı fiilleri dile getirmek tabi ki oldukça doğaldır, meseleyi garipleştiren bunu dile getirirken seçilen üsluptur. Bugün dış politikada güçlü bir imaj sergilemek istiyorsak uluslararası ilişkilerin temelini “Ne kadar ekmek o kadar köfte.”, “Siz önce kendi işinize bakın.” gibi cümlelerle kurmaktansa

yanlışların daha hukuki bir jargonla belirtilmesi istediklerimizi ifade etmek bakımından daha güçlü ve yararlı olacaktır.

2.2 Ülkemize Uygulanan Yaptırımlar

Ambargo bir ülkenin başka bir ülkenin mallarına el koymas ı ya da o malların ülkeye girişini engellemesidir. Ambargo ve yaptırımlar özellikle güçlü ülkelerin Soğuk Savaş dönemi boyunca ekonomik ve askeri yönden zayıf ülkeleri kendi boyunduruğuna almak için veya o ülkeyi tehdit etmek için kullandığı yöntemlerdir. Ekonomik yaptırımlar yeri geldiğinde ülkelerin savaş yerine tercih ettikleri bir diplomatik çatışma olarak tabir edilebilir.

Çözüm Önerilerimiz

- Tarihsel süreçte yaşanan acı tecrübeler sonucunda ulusal savunma sanayine sahip olmanın önemi ve gereğı iyice ortaya çıkmıştır.
- Türk ordusunun ihtiyacı yerli olabildiğı kadarıyla yerli olanaklarla karşılanmalı ve haberleşme sistemleri konusunda üretim gücü artırılmalıdır.

2.3 Hava Savunma Sistemleri

Hava savunma sistemleri bir ülkenin kendi hava sahasını koruyabilmesi adına önemli bir askeri parametredir fakat bir o kadar yapımı zor ve ileri derece teknoloji gerektiren sistemler bütünüdür. Bütün bu sebeplerden dolayı sistemi üretebilecek teknolojiye sahip olan devletler bu teknolojiyi diplomaside stratejik güç olarak kullanırlar. Türkiye yüksek irtifa hava savunma ihtiyacını karşılamak için 1950'li yıllardan kalma ABD yapımı MIM-14 NikeHercules sistemini kullanıyordu fakat günümüz şartlarında artık köhnemiş bir sistem olduğu için Türkiye bu ihtiyacını bir an önce yeni bir hava savunma sistemiyle kapatması

gerekiyordu. Bu nedenle Türkiye 2013 yılında ABD ‘den MIM-104 Patriot Pac-3 talep etti. Türkiye, aynı zamanda hava savunma sisteminin beraberinde teknoloji transferi de istiyordu. Stratejik açıdan önem arz eden bir sistemin teknolojisini vermek istemediklerinden üretiminde bulunan şirketler ve dahilinde ABD kongresi isteği reddetti. İlerleyen zamanlarda bir başka ihale açıldı ve ihaleyi Çin Halk Cumhuriyeti kazandı ancak ortada şöyle bir sorun vardı; Çin NATO ülkesi değildi ve Çin’in hava savunma sistemlerini üreten şirket CPMIEC nükleer silahların yaygınlaştırılması anlaşmasını ihlal ettiği gerekçesiyle ABD’nin yaptırım listesindeydi. Bu sebepten ötürü bu anlaşma da 2015 yılında iptal edilmek zorunda kaldı ve yerli hava savunma sistemleri Hisar-A , Hisar-O ve Hisar-U(Siper) üretim projeleri başlatıldı. Bu projeler uzun soluklu projeler olduğu için hala yeri doldurulması gereken yüksek irtifa hava savunma sistemi ihtiyacı devam etmekteydi. Bu esnada Rusya ile ilerleyen dostane ilişkiler Türkiye’ye hava savunma sistemleri konusunda alternatif yarattı.

Çözüm Önerilerimiz:

- MIM-104 Patriot 1981 yılında hizmete girmiş genellikle Nato ülkeleri tarafından kullanılan güçlü bir hava savunma sistemidir. Kağıt üzerinde istatistiksel olarak karşılaştırıldığında S-400 sistemlerinin gerisinde kalmaktadır. Fakat S-400 ve Patriot hava savunma sistemleri birbirine rakip olan sistemler değildir. S-400’ler Rusya gibi geniş coğrafyaya sahip ülkelerin havas sahasını korumak, ülke etrafında bir şemsiye işlevi görmesi için tasarlanmıştır.
- Patriot genel olarak nokta savunması amacıyla geliştirilmiştir. Bu bağlamda bakacak olursak daha küçük mekanları savunmakta Patriot, S-400 sistemlerinden daha faydalı olacaktır.

- Rusların NATO radarlarına girmesi Birleşik Devletleri'n 2. Dünya Savaşı sırasında geliştirdiği ve her geçen yılda üstüne yeni bilgiler eklediği IFF transponder sistemindeki bilgileri ele geçirmesi anlamına gelmektedir. IFF Identification Friend or Foe (Dost-düşman tespiti) sivil ve askeri uçakların çeşitli radarlar tarafından dost ya da düşman olup olmadığını ayırt edebilmek için NATO tarafından yıllardır kullanılan bir sistemdir. Biz ise bu sistemi radar ağına entegre etmeye çalıştığımızda bu bilgileri Ruslara bırakmamız anlamına gelmektedir ki yaklaşık 3 yıldır süren krizin temelinde bu durum bulunmaktadır.

2.4 NATO

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) 4 Nisan 1949 yılında 12 ülkeyle kurulmuş günümüzde 30 üye ülkenin bulunduğu uluslararası askeri ittifaktır. NATO'nun kuruluş amacı Soğuk Savaş'ın başlangıç döneminde artan SSCB tehdidi olarak yorumlanmaktadır. NATO başlangıçta Soğuk Savaş vasıtasıyla kurulmuş, komünist ülkelere karşı batı blokunun oluşturmuş olduğu askeri bir ittifaktı. Soğuk Savaş'ın ardından NATO'nun ana düşmanı olan SSCB'nin dağılmasıyla NATO daha farklı politikalar izleyerek günümüze ulaşmıştır. Son zamanlarda ülkemizdeki siyasilerin, köşe yazarlarının, eski askerlerin ve yorumcuların kullandıkları popülist dil halkımızın NATO'ya olumsuz bakmasına neden olmuştur. Bu dille yapılan yorumlar hiçbir konuda yapıcı bir çözüm üretmediği gibi bu konuda da hiçbir çözüm üretememektedir. Bu popülist bakış açısı son derecede yanlıştır.

Çözüm Önerilerimiz:

- NATO başta Avrupa ve ülkemiz olmak üzere var olan ya da potansiyel olarak ortaya çıkabilecek tehlikeler karşısında önemli bir güvencedir.

- NATO siyasi – askeri bir uluslararası güvenlik örgütü olmasının yanında, Washington sözleşmesinin ilk üç maddesinde belirtilen uluslararası hukuka güven, barışçıl çözüm yolları, demokratik ve çoğulcu toplumun varlığının devamı için özgür kurumların güçlendirilmesi ile bizim için daha yaşanabilir bir toplum konusunda çerçeve ön şartlar yaratır.
- NATO’nun bazı terör örgütlerini tanımamakta ısrar etmesi ve bu örgütleri desteklemesi bizim son derecede aleyhimize olan bir durumdur. Bu tarz durumlarda ülkemizin haklarını uluslararası alanda korumak ve çıkan sorunlara karşı yapıcı çözümler üretmek zorundayız.
- Rusya – Ukrayna savaşı sonrası güvenlik açısından önemini daha net gördüğümüz NATO üyeliği tartışılmaması gereken ve Türkiye’nin dünya üzerinde edinmeye çalıştığı statüyü net bir biçimde gösterir niteliktedir.
- NATO üyeliği, NATO müttefikleri olmayan ülkeler ile ilişkimize bir tehdit değil güvence niteliğindedir. Devam eden siyasal konjonktür içerisinde müttefik olmayan ülkelerle diyalog kanalları ve ekonomik ilişkiler de sürdürülmelidir.

2.5 Türkiye / Avrupa Birliği İlişkileri

Avrupa Birliği (AB), yirmi yedi üye ülkeden oluşan ve toprakları büyük ölçüde Avrupa kıtasında bulunan siyasi ve ekonomik bir örgütlenmedir. 1993 yılında, Avrupa Birliği Antlaşması olarak da bilinen Maastricht Antlaşması’nın yürürlüğe girmesi sonucu, var olan Avrupa Ekonomik Topluluğu’na yeni görev ve sorumluluk alanları yüklenmesiyle kurulmuştur. 445 milyondan fazla nüfusuyla Avrupa Birliği, dünya ülkelerinin GSYİH’ye (nominal) göre sıralanışında nominal gayrisafi yurt içi hasılasının %30’luk bölümünü oluşturur.

Türkiye tam 65 yıldır Avrupa Birliği'nin farklı safhalarında üyelik girişiminde bulunmuş ve bu amaç uğruna belli adımlar atmıştır.

2.5.1 Türkiye AB'ye Neden Giremiyor?

1. Nüfus: Avrupa Birliği'nin yasama sürecinde konsey ve parlamento eşit güce sahiptir. Konsey üye devletlerin nüfus ağırlıklarına göre oluştuğundan karar alma sürecinde nüfusun belirleyici etkisi yadsınamaz. Türkiye'nin AB'ye girmesi durumunda Almanya'dan sonra en yüksek nüfusa sahip olan devlet Türkiye olacaktır.

2. Kültürel ve Dini Farklılıklar: Tarih, din gibi faktörlerin farklı olması toplulukta her zaman vurgulanan çeşitliliğe mi yoksa medeniyetler çatışmasına mı sebep olacaktır? Bu noktada bunu tek belirleyici faktör olarak ele alıp “Müslüman olduğumuz için bizi almıyorlar.” demek yüzeysel kalacaktır ama bu kesinlikle göz ardı edilecek bir durum değildir.

3. Jeopolitik: Suların hala durulmadığı Orta Doğu'ya doğrudan komşu olup, mülteciler için tampon bölge olan Türkiye'yi birliğe dahil etmek pek akılcı değildir.

4. Kıbrıs Sorunu ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi: Türkiye'nin birliğe üye devlet Kıbrıs'a karşı tutumu, müzakereleri kitler bir niteliğe sahip olmasının yanında Türkiye'nin neden AB'ye giremediği sorusuna siyasal anlamda bir cevap vermektedir.

5. Diğer Siyasi Meseleler: Kürt sorunu, sözde Ermeni Soykırımı meselesini örnek olarak gösterirken Türkiye'nin siyasal yapısının da birliğin istediği ölçütler yönünde gitmediğini de eklemeliyiz.

Çözüm Önerileri:

- Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye adaylık olarak sunmuş olduğu kriterlerin başta insani yaşam standartları ve hukuk üstünlüğü açısından tanınması ve uygulanması ülkemiz açısından faydalı olacaktır.
- Avrupa Birliği ile ekonomik ve diplomatik ilişkilerimiz güçlendirmek bölgesel kalkınma açısından kritik bir rol oynamaktadır.
- Adaylık sürecinin sekteye uğratılması ve Türkiye'nin üstün çabalarına karşın Avrupa Birliği'ne dahil edilemeyeceği hakkında diğer devlet liderleri tarafından ortaya konulan görüşler karşısında Türkiye Avrupa Birliği'ne ye olmadan da kalkınabileceğini ve bölgesel bir güç olduğu vurgulamalıdır.
- Avrupa ve Türkiye ilişkilerinin kazan-kazan şeklinde tesis edilmesi ve diyalogların her iki tarafın da çıkarına olacak şekilde tesis edilmesi önemlidir.
- Avrupa Birliği ile sağlıklı diyalogun tekrar başlaması ve bir süredir donmuş vaziyette bulunan fasılların başlatılması ülkemizin yararına olacaktır.
- Avrupa'nın ilke olarak benimsediği çoğulculuk, demokrasi ve insan hakları konularında Türkiye muasır medeniyetler çizgisinde bir tutum takınmalıdır.

2.6 Türkiye / Yunanistan İlişkileri

Türk – Yunan ilişkileri gerek tarihsel süreç içerisinde gerekse günümüzde oldukça inişli çıkışlı, gelgitli bir biçimde gelişmiş ve gelişmeye devam etmektedir. Sınır komşumuz olmasının yanında denizden de komşumuz olan Yunanistan başta adalar, kıta sahanlığı ve Doğu Akdeniz gibi konularda çıkarlarımızın yer yer çatıştığı bir ülkedir. Aynı zamanda bir NATO yesi olan Yunanistan ile ilişkilerimizin bölgenin güvenliği ve ekonomik iş birlikleri açısından önem arz

etmektedir. Bununla birlikte bölgede diğer aktörlerin de çıkarlarının pamuk ipliği gibi Türk – Yunan ilişkilerine bağlı oluşu Fransa, İtalya, Libya, İsrail, Lübnan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Mısır gibi birçok ülkeyi yakından ilgilendirmektedir.

Çözüm Önerileri:

- Türkiye ile Yunanistan arasındaki hamaset temelli söylem sona erdirilmeli, iyi komşuluk ilişkileri hızlıca tesis edilmelidir.
- Komşu devletin halkı üzerindeki düşman Türkiye algısının yıkılması için kamu diplomasisi ve yumuşa güç araçları Türk – Yunan ilişkileri özelinde sisteme yayılmalıdır.
- Adaların silahlandırılması konusunda Türkiye yürürlükte olan sözleşmeleri daha yüksek sesle uluslararası kamuoyuna duyurmalı ve uluslararası hukukçular aracılığıyla söz konusu durumdaki haklılık payı vurgulanmalıdır.
- Karasularının 6 milden 12 mile çıkarılması konusunda Türkiye'nin inatçı ve hukuken haklı statüsü korunmalı ve Türkiye'nin Ege'deki özgürlüğü mutlak surette korunmalıdır.
- Adaların kara suları ve münhasır ekonomik bölgeye sahip olup olmadığı mevzuu benzer davalar üzerinden incelenmeli ve Türkiye'nin benzer davalar üzerinden haklılığı vurgulanmalıdır. (Karadeniz'de deniz alanı sınırlandırması davası (Romanya/Ukrayna))
- Doğu Akdeniz'deki zengin hidrokarbon kaynakları konusunda paralel çıkarlara sahip olan ülkeler ile hızlı bir biçimde diyalog tesis edilmeli (Mısır, İsrail, Libya) ve ülkemizin çıkarları öncelikli olarak diplomasi odaklı olarak çözülmelidir.

- Yunanistan'ın hukuki olarak haksız bir biçimde Türkiye'yi yapay bir biçimde Sevilla haritasıyla sınırlandırma çabasına karşı kararlı ve diyalog temelli tutum ile bu haksız talepler reddedilmeli ve dünya kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

2.7 Kıbrıs Sorunu

Kıbrıs, jeopolitik olarak Akdeniz'de su yollarının üzerinde bulunan yüzölçümü olarak denizin en büyük 3. adasıdır. Politik ve etnik olarak çok paydaşlı bir sorun olan Kıbrıs sorunu hala birçok açıdan muğlak bir statüdedir. Türkiye ve Yunanistan'ın çatışan çıkarları ve karşılıklı garantörlükleri iki komşunun ada üzerinde söz sahibi olması ve kendi etnisitelilerine mensup adalıları koruma arayışı Londra ve Zürih Antlaşmaları ile hukuki statü kazanmıştır. Bunun yanında garantör konusunda iki başlılık adanın politik anlamda da ikiye bölünmüş olmasına sebep olmuş ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olmak üzere iki siyasi otoritenin ortaya çıkışına önayak olmuştur. Kıbrıs sorunu Türkiye açısından gerek güvenlik gerekse Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon yatakları üzerinde hak iddia etmesi açısından önemini korumaktadır.

Çözüm Önerileri:

- Türkiye Cumhuriyeti'nin Londra ve Zürih Antlaşmalarına dayalı garantör statüsü kapsamında sahip olduğu hakları korunmalıdır. 1974 yılında gerçekleştirilen müdahalenin hukuki dayanağı olan bu iki antlaşma gündeme getirilerek KKTC'nin meşruiyeti konusunda dünya kamuoyunda çalışmalar yapılmalıdır.

- Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynakları konusunda Türkiye garantör statüsünden aktif olarak istifade etmeli ve KKTC münhasır ekonomik bölgesini sahiplenmeli ve korumalıdır.
- Kıbrıs adasındaki Türk nüfusun güvenliği uluslararası hukukun öngördüğü oranda korunmaya devam edilmelidir.
- Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tanınması mütekabiliyet ilkesine bağlı olmalı ve statüsel olarak KKTC ile denkliği vurgulanmalıdır.

2.8 Libya

Arap Baharı sonrası Libya' da Kaddafi rejimi 42 yıl sonra iktidardan indirildi ve yaşanan olaylar neticesinde 20 Ekim 2011' de öldürüldü. Sonrasında yaşanan olaylarda. Ulusal Geçiş Konseyi Kaddafi' nin ölümünden sonra seçimlerin yapılmasına kadar süreçte ülkeyi yönetti ve seçim sonrasında yerini Milli Genel Kongre' ye (MGK) devretti. 14 Şubat 2014 yılında ise Emekli General Hafter ülkede darbe girişiminde bulundu. MGK ise yaptığı açıklamada darbenin başarısız olduğunu ileri sürdü. Bununla başlayan olaylar ülkeyi MGK ve Temsilciler Meclisi arasında iki başlı bir yönetime itti ve Libya' da kaotik bir sistem oluşmasına sebebiyet verdi. Libya'da savaş döneminde muhalifler arasında farklı politikalar benimsendi. Mahmud Cibril, liberal ekonomik politikalar ve Batı ile iyi ilişkileri öncelikli tutarken, Mahmud Abdul Celil ise İslam anlayışının ülke yönetiminde öncelikli olması gerektiğini savunuyordu. Libya'da isyanların başlamasıyla birlikte Mahmud Abdul Celil, Ulusal Geçiş Konseyi'nin başkanı olmuş ve ülkede şeriat hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Konsey Başkanlığı görevi günümüzde ise Fayeze al-Sarraj tarafından yürütülmektedir. Bugün Libya'da karmaşık ve ikili bir yapı egemenlik mücadelesi vermektedir. Türkiye, Katar ve BM Serrac liderliğindeki hükümeti desteklerken; Rusya, Mısır,

BAE ve Fransa, Hafter kontrolündeki meclisi desteklemektedir. Mavi Vatan politikası ile hareket eden Türkiye için denizlerden komşumuz olan Libya kritik öneme sahiptir ve Serrac hükümeti ile yapılan Suheyraat anlaşması gereği, “Deniz Yetki Alanlarını Sınırlandırılmasına Dair Mutabakat Muhtırasının” Tobruk'ta Temsilciler Meclisi tarafından onaylanmalıdır. Yunanistan'ın tek taraflı olarak ilan ettiği MEB, Türk-Libya haklarını gasp etmesi de iki ülkenin gözden geçirmesi gereken bir konudur. Sonuç olarak Haftersiz bir Libya, Türkiye için tek çıkış yolu olarak görülmektedir.

Çözüm Önerileri

- Yunanistan’ ın tek taraflı bir biçimde ilan ettiği MEB politikalarına karşı, Meşru Libya Hükümeti ile ortak hareket edilmesi.
- Türkiye’ nin Akdeniz’ de “egemen devlet” rolünü ittifaklar ile pekiştirilerek sağlaması.
- Türkiye’ nin özellikle Doğu Akdeniz Bölgesi’ ndeki çıkarlarını ve haklarını korumak için hukuki alandaki çalışmalara önem verilmesi ve bunların düzenli olarak uluslararası arenada dile getirilmesi.

2.9 Türkiye’nin Enerji Politikası

Türkiye'nin enerji politikası, enerji kaynakları ve güzergâh çeşitliliği, yenilenebilir enerjinin payının arttırılması, nükleer enerjiden de yararlanılması, enerji verimliliğinin arttırılması ve Avrupa'nın enerji güvenliğine katkıda bulunulması üzerine kuruludur. Ancak, Türkiye'nin hükümetler arası iklim değişikliği paneli hedefi ile uyumlu bir politika yürütülmediği için küresel ısınmanın Türkiye'de daha da kötüleştiği bir gerçektir. Türkiye, enerji kaynakları bakımından yetersiz ve dışa bağımlı bir ülkedir. Enerji talep artışında dünyada 2. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin en büyük üretim kaynaklarından birisi olan

kömür ithalatında %50, doğal gazda %98 ve petrolde %92 dışa bağımlılığı vardır. Yıllık 60 milyar dolarlık enerji ithalatı yapılmaktadır. Dışa bağımlılığı azaltmanın en iyi yolu yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmektir. Türkiye'nin uzun vadede kullanacağı yöntem ve politikası yenilenebilir enerji kaynaklarıdır.

Çözüm Önerileri

- Günümüzde enerji kaynaklarının kullanımı hususunda gündemde olan bir mevzu da küresel ısınma ve buna bağlı iklim değişikliğidir. Gerek dünya gerek ülkemizin sürdürülebilirliği için enerji arayışımızı yenilenebilir ve çevre dostu kaynaklara yöneltmek en doğrusu olacaktır.
- Enerji ithalatını azaltmak ve yenilenemeyen kaynaklara olan bağımlılıktan kurtulmak için alternatif, yeni enerji kaynaklarına gidilmeli. Bu doğrultuda özel sektörlerde de teşvik amaçlı girişimlerde bulunulmalı.
- Sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir gelişim için “Donut Ekonomi” modeli olarak isimlendirilen kalkınma programı ülkemizde uygulanabilir.

2.10 Türkiye’nin Afrika Politikası

2.10.1 Afrika Açılımımız İlk Hangi Dönemde Başladı?

Türkiye, 1998 yılında “Afrika'ya Açılım Eylem Planı” nı ortaya atmış ve 2002 yılında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi ile birlikte bu planı uzun vadeli bir hedef haline getirmiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin ağır ilerlemesi, Arap Baharı'nın oluşturduğu isyan dalgası ve yeni ticari pazarlar arayışı, Türkiye'nin Afrika'ya yönelmesinde etkili olmuştur.

Türkiye, 2002 yılında Afrika'da 12 büyükelçilik bulundururken, 2020 itibariyle bu sayı 42'ye yükselmiştir. Aynı şekilde, Afrika ülkelerinin Türkiye'de bulunan büyükelçilik sayısı da 2002 yılındaki 10'dan 36'ya yükselmiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle "müdahalesiz" bir politika izleyeceğini ve bölgedeki sömürgecilik anlayışından uzak duracağını vurgulamaktadır ve görev süresi boyunca 28 Afrika ülkesini ziyaret etmiştir ve bu ülkeler arasında Somali, Senegal, Cezayir gibi ülkeleri birden fazla kez ziyaret etmiştir.

Türkiye, Afrika ülkeleriyle yaptığı ikili ilişkilere ek olarak Afrika Birliği'yle olan ilişkilerini güçlendirmektedir. 2005 yılında Türkiye Afrika Birliği'ne "gözlemci ülke" olmuş, 2008 yılında ise kıtanın stratejik ortağı ilan edilmiş, İkinci Türkiye-Afrika Ortaklığı Zirvesi'nde kabul edilen "2015- 2019 Ortak Uygulama Planı"yla ülkemizin 2015-2019 döneminde Afrikalılarla birlikte gerçekleştireceği çeşitli alanlardaki projelerin beş yıllık çizelgesi oluşturmuştur. Bu bağlamda Afrika ülkeleri ile çeşitli projelere imza atılmıştır.

Türkiye'nin Afrika'da yaptığı bu atılımla beraber çok sayıda şirket ve ticari kurum rotasını Afrika ülkelerine çevirdi. TÜİK verilerine göre 2002 yılında Afrika kıtasıyla yapılan ticaret 4,3 milyar dolar seviyesindeyken 2020 yılında bu rakam dört kat artarak 22 milyar dolara çıktı. Ayrıca Türkiye, Afrika ile ilişkileri ilerletme amacı ile 45 Afrika ülkesiyle ticari ve ekonomik iş birliği anlaşmaları imzaladı.

Türk müteahhitler tarafından Afrika'da yürütülen projelerin değeri ise 65 milyar doları aşmaktadır ve Türkiye'nin Afrika'ya yaptığı yatırımlar 6 milyar doları geçmiştir.

Afrika dünya ülkeleri için önemli bir potansiyel üretim gücüne sahiptir. Bu sebeple Türkiye'nin son yıllarda Afrika ile ticari ve ekonomik ilişkilerini geliştirmesinin olumlu yönde değerlendirebilmemiz mümkündür.

2.10.2 Türkiye'nin Afrika Ülkeleri ile Siyasi İlişkileri

Bu metinde, Türkiye'nin Afrika ile siyasi ilişkilerinin geçmişte başladığı ve günümüzde olumlu bir noktaya ulaştığı, Türkiye'nin Afrika'ya açılım politikası ile başlayan sürecin 2013'te Afrika Ortaklık Politikası'na dönüştüğü ve Afrika Birliği'nin Türkiye'yi kıtanın stratejik ortağı olarak ilan ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Afrika'daki büyükelçi sayısının artması ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın son 10 yılda 28 farklı Afrika ülkesine ziyaretlerinin de bu ilişkilerin gelişimine örnek olarak verilmektedir. Türkiye başta eğitim ve sağlık olmak üzere birçok alanda Afrika ülkelerine yardım eli uzatmaktadır.

Çözüm Önerileri:

- Afrika ülkeleri ile kurulacak doğal bağlantılar artarak devam etmeli ve insani yardımlar gibi prestij çalışmaları ile devletin bölgedeki imajı güçlendirilmelidir.
- Kamu diplomasisi faaliyetleri ile bölge ülke halkları ile dostane ilişkiler geliştirilmelidir.
- Afrika'da askeri üs açma gibi kapasite arttırmalarında devamlılık sağlanmalıdır.
- Afrika ülkeleri aracılığıyla eski kolonizatör ülkeler ile de diplomatik kanallar tesis edilmelidir.

2.11 Türkiye- İsrail İlişkileri

Türkiye-İsrail arasındaki ilk kriz Süveyş Krizi olmuştur ve Filistin sorununun BM kararına uygun olarak çözülmediği gerekçesi ile Tel Aviv’ e tekrar Büyükelçi’ göndermeme kararı almıştır. 1960’lı yıllarda Türkiye uluslararası arenada Filistin Kurtuluş Örgütü’ nü desteklemeye başlamıştır. 75’te ise, BM Genel Kurulu’nda Siyonizm’i “ırkçılık” olarak gören kararı desteklemiştir.

1991 yılında ilişkiler büyükelçi seviyesine tekrar çıkmış ve 2000’lerdeki İsrail’in Müslümanlara karşı olan eylemleri sonucu ilişkiler olumsuz seyretnmiştir. Davos krizi ve Gazze’ ye yardım taşıyan gemilere yapılan saldırı ilişkileri daha da kötü bir duruma sokmuştur.

Türkiye İsrail ilişkileri yaşanan bunca olaydan sonra günümüzde olumlu bir atmosfer yakalamış ve ikili ilişkiler artmıştır.

Çözüm Önerileri

- Türkiye ve İsrail Orta Doğu bölgesinin iki önemli devleti olduğu gibi Doğu Akdeniz’de yaşanmakta olan krizde de aktif rol oynamaktadırlar. Türkiye’nin bu bölgede Yunanistan ve Mısır’la çatışması ve deniz sınırlarını koruma isteği bakımından İsrail, Türkiye açısından bölgedeki anahtar devletlerden birisidir. Türkiye pragmatik bir politikayla Libya ile yaptığı anlaşmanın bir benzerini İsrail’le ortak çıkarlar gözetilerek yapılması Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki konumuna güç katacaktır.
- İkili ilişkilerin geliştirilmesi hususunda İsrail’in Filistin’de yaptığı insanlık suçlarını görmezden gelinmesi ve Kudüs’teki Müslümanlar için manevi değere sahip tarihi eserlere tahrip etmesine göz yummak kesinlikle doğru

olmayacaktır. Bu neticede, ilerleyen ilişkilerin ülkenin bu alandaki duruşunu zedelememesi önem teşkil etmektedir.

2.12 Azerbaycan-Karabağ

Karabağ sorunu, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Ermenistan ve Azerbaycan devletleri arasında çıkan, Karabağ ve çevresindeki Azerbaycan'a ait bölgelerin paylaşılamamasından kaynaklanmaktadır. Bölge 1923 yılında SSCB tarafından Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti'ne bağlı özerk bir bölge olarak tanımlandığından beri bu bölge Azerbaycan toprağı olarak kabul görmektedir. Bu anlaşmazlık SSCB'nin bu kararından beri süregelen ve yer yer şiddetli çatışmalara sebep olmuştur. SSCB'den sonra da Birleşmiş Milletler bu bölgeyi Azerbaycan toprağı olarak kabul etmiş ve işgal dönemlerinde birçok kez Ermenistan'dan bu işgali sonlandırmasını istemiştir fakat Ermenistan bunları görmezden gelerek Hocalı Katliami gibi insanlık dışı olaylara imza attı. 1992' de bölgenin Ermenistan tarafından işgali sonucu, 1994' te Bişkek Protokolü imzalanarak işgaller bitti fakat Azerbaycan %20' lik bir topraktan oldu. 2020 yılına geldiğimizde ise savaş tekrardan patlak verdi ve Azerbaycan' ın üstün gelmesi sonucu bir ateşkes antlaşması ile son buldu. Antlaşma sonucu oluşan ortamda Türk-Rus ortaklığı ile Karabağ' da bir gözlem merkezi kurulması kararlaştırmıştır.

Çözüm Önerileri

- Bölgedeki en büyük desteklerimizden biri olan Azerbaycan'ın ülkemizce desteklenmesi önem arz etmektedir fakat görmekteyiz ki bölgede etki kurmamızın önünde Rusya bulunmaktadır. Bu doğrultuda bölgede atılacak adımların ortak çıkarlara hizmet etmesi, iki hatta üç taraf içinde politika ve iş birliği anlamında önem taşımaktadır.

- Sınır güvenliği açısından baktığımızda ise iki komşu devletimiz olan Azerbaycan ve Ermenistan'ın durumlarının ölkemize ticari ve güvenlik açılarından sıkıntı yaşatacağı aşikardır. Bu yüzden iki ölkede ilişkilerinde barışın teşvik edilmesi bizim de yararımıza olacaktır.

2.13 Ermeni Meselesi

Ermeni meselesi günümüzde de gündemde olan bir meseledir. Tarihte uzun süre Osmanlı egemenliğinde kalmış Ermeni Halkı, dünya üzerinde yayılan “ulusçuluk” akımının ve dış devletlerin etkisiyle bağımsızlık hareketlerine girişmiş. Bu neticede gerek isyanlar çıkararak gerek Hınçak ve Taşnak cemiyetleri kurarak ve ölkede içinde terör eylemlerine varacak cinste faaliyetlerle ayrılıkçı hareketlerini sürdürmüşlerdir. İkinci Dünya Savaşı' na denk gelen zaman diliminde, devlet Ermeni hareketlerine müdahaleye gerekli kalmış ve aynı zamanda doğu cephesinde savaşılan Ruslara destek olmaları sebebiyle Ermeniler için 1915' te Tehcir Kanunu'nu çıkarmıştır. Bu konunun uygulanması ve yaşanan olaylarda Ermeniler “soykırım” yaşandığı iddiasında bulunmuş, ölkemiz ise bu iddiaların asılsız olduğunu savunmuştur. Yaşanan olaylarda iki taraftan da kayıplar olmuştur fakat “soykırım” iddialarının doğruluğu kanıtlanamamıştır. Öyle ki bu konu politik amaçlarla dünya gündeminde yerini almaya devam etmektedir. Yıllardır sürmekte olan bu mevzu iki ölkenin dış ilişkilerinde büyük bir önem arz etmektedir. Bunun da ötesinde uluslararası arenada Türkiye'nin bunu kabul etmesine yönelik baskılar olmuş. Son olarak ABD Başkanı Joe Biden'ın durumu soykırım olarak nitelemesi de olayın politik boyutunun bir kere daha gündeme gelmesine sebebiyet vermiştir.

Çözüm Önerileri

- Uluslararası arenada sürekli olarak önümüze çıkan Ermeni Meselesi uzun yıllardan beri ülkemizin dış politikasını meşgul etmektedir. Bu yüzden bu konunun gündemden kaldırılabilmesi için “soykırım” ın varlığının kabul edilmesi bir kenara bırakılarak ortak bir noktada buluşulması amaçlanmalı ve sınır komşumuz olan Ermenistan ile ilişkilerimizin iyileştirilmesi doğru olacaktır. Bu vesile ile konunun bize dayatılmasının ve politik bir silah olmasının önüne geçmiş olacağız.
- Meseleyi sinema vb. kitle iletişim aracı olabilecek alanlara taşıyarak toplumsal destek kazanma amaçlanabilir.
- Diğer devletler içerisinde yapılacak kamu diplomasisi ve diaspora faaliyetleri ile konu hakkında Türkiye’nin meşruiyeti ve haklılığı kanıtlanmalıdır.

2.14 Ukrayna

201 yılında Ukrayna Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç’ in AB yanlısı politikasını bırakıp Rusya ile ortaklık kurma politikası izlemesi ülke de protestoların başlamasına sebep oldu ve yaşananlar Yanukoviç’ in görevden alınmasına kadar vardı. Yaşananlar AB-Ukrayna ilişkilerini zedelemiş ve Rusya’nın doğal gaz gibi kozları AB’yi geri planda kalmaya mecbur etmiştir. Yaşananlar sonucunda Rusya Kırım’ ilhak etmiş ve Donbas bölgesi bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu olaylar da bölgedeki tansiyonu daha da yükseltmiştir. 2018’ de ise Kerç Boğazında iki devletin karşı karşıya gelmiştir ve NATO’nun yaşananlara karşı sadece sözlü faaliyette bulunması güvenilirliğine darbe vurmuştur. Yaşanan olaylar ülkemizi de yakından ilgilendirmektedir. Gerek Kırım yarımadasının Rusya kontrolünde olması gerek ise Ukrayna’ nın zayıflaması aleyhimize olan gelişmelerdir. Bu yüzden Türkiye olaylara tepki göstermiş ve Ukrayna’ ya yardım sağlamıştır.

Bununla birlikte 24 Şubat 2022 tarihinden bu yana Rusya, Ukrayna'yı uluslararası hukuka aykırı bir biçimde işgal hareketine girişmiştir. Rusya işgali NATO'nun genişleme dalgaları ile Rusya'yı çevreleme politikasına bir cevap niteliğindedir. Bu noktada Türkiye Karadeniz'den komşuluğu olduğu bölgeden birincil derecede etkilenmekte ve olay üzerinde önemli bir aktör niteliğindedir.

Çözüm Önerileri

- Rusya-Ukrayna ilişkilerinin boyutu Karadeniz' deki denge, ticari ve politik etmenler dolayısıyla ülkemizi yakından ilgilendirmektedir. Fakat iki ülke ile ilişkiler ülkemiz için önem teşkil ettiğinden, uygulanmakta olan denge politikasının ve çözüm odaklı yaklaşımların devamı en mantıklı seçenek olacaktır.
- Bir diğer açıdan Rusya'nın Kırım' da ve Suriye' de varlık göstermesi ülkemiz için tehlike arz etmektedir. Rusların Akdeniz ve Karadeniz' deki varlığının egemenliğimizi ve bölgedeki etkimizi kısıtlayacak boyutta eylemlerin yaşanmaması için gereken noktalarda uluslararası arenada Rusya'nın karşısında yer almamız gerekmektedir.
- Türkiye çıkacak, devam edecek ve büyüyecek tüm çatışmalarda olası arabulucu rolünü üstlenerek dünya kamuoyunda kendisine bir yer edinmelidir.
- Rusya Avrupa için ne kadar büyük bir tehdit ise ilerleyen süreçte Türkiye için de bir tehdittir. Türkiye kendi askeri kapasitelerinin yanında NATO ile siyasi ve askeri bağlantılarını da olası bir Rus tehdidi karşısında güçlendirmelidir.
- Türkiye'nin Karadeniz'de etkin bir aktör olarak başta ticaretin güvenliği için aktif bir rol alması gerekmektedir.

- Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin tartışmaya açılmasına hiçbir surette sebep olunmamalıdır. Bu bağlamda Kanal İstanbul gibi milli çıkarlarımız için son derece tehlike bir proje söz konusu dahi edilmemelidir.

2.15 Suriye

Suriye'nin 1990 öncesi sistematik bir şekilde başlattığı PKK'yı destekleme stratejisi hiç şüphesiz kendi tarihsel hesaplaşmasına uygundu. Suriye ve Lübnan'daki kamplarda yetiştirilen, silahlandırılan ve sınırlarımıza kadar Suriye tarafından getirilen teröristlerin Türkiye'ye sızmaları bu strateji çerçevesinde sağlanıyordu.

1998'deki Adana Antlaşması ile düzelmeye başlayan Suriye-Türkiye ilişkileri, 2002 yılında Türkiye'de iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi'nin komşularla sıfır sorun politikasını uygulamaya koymasıyla daha da gelişmiştir. Bu doğrultuda iyileşen ilişkiler İsrail' in ortak sorun olmasıyla artmış, 2009'da Türkiye-Suriye arasında iki ülkenin toplam on bakanının katılımıyla Halep ve Gaziantep'te Yüksek Düzeyli Stratejik İş birliği Konseyi yapılmıştır. Fakat Suriye' de 2011 yılında Başer Esad karşıtı gösteriler olumlu ortamı bozmuştur ve devamında Türkiye' nin demokrasi taraftarlarından yana olan tavrını açıkça belli etmesiyle Esad hükümeti ile ilişkiler çıkmaza girmiştir. 2011 yılına geldiğimizde iki ülkenin ilişkileri durma eğilimi göstermiştir.

Aynı senede Suriye, ülkeyi birçok insan için yaşanamayacak bir hale getiren iç savaşın başlamasına şahit oldu ve bu iç savaşın etkileri başta ülkemiz olmak üzere diğer ülkeleri de olumsuz anlamda etkiledi. Savaşın yarattığı kaosta Suriye YPG-PYD gibi terör örgütlerinin yuvası olmaktan da kurtulamadı fakat bölgede muhalif kesim yandaşları tarafından oluşan Özgür Suriye Ordusu' da ülkemizin de desteğiyle mücadelesini sürdürmektedir.

Çözüm Önerileri

- Sınır komşularımızdan biri olan Suriye’ deki iç savaşın ülkemizde yarattığı yük ve sorunlar yaklaşık on yıldır gündemdedir. Uluslararası olan ve insan haklarının ihlal edildiği bu olayda ülkemiz özellikle göçmenlere ev sahipliği yaparak üzerine düşenden fazlasını yapmıştır. Bu yüzden bu olayın iç meselemizmiş gibi davranılmasını bir kenara bırakarak problemin uluslararası arenada çözüme kavuşmasının önceliğimiz haline gelmesi gerekmektedir.
- İlk öneriden ayrı olarak ülkemizdeki mültecilerin durumunun uzun vadeli bir süreçte planlanması gerekmektedir. Gerek vatandaşlık verilmesi gerek kalıcı olarak burada kalabilecek insanların varlığı uzun vadede ülkemizde ayrılıkçı hareketlerde bulunacak bir kesimin oluşmasına sebebiyet verebilir.
- Suriye’nin meşru hükümeti ile en hızlı şekilde diplomatik temaslar kurulmalıdır.
- Meşru hükümet karşısında sivrilene gruplar politik olarak desteklenmemeli ve Mısır’da olduğu gibi yönetme erkini elinde bulunduran hükümetler ile kavga edilmemelidir.

2.15.1 Neden Suriye’deyiz?

24 Ocak 2016’da Türkiye’nin Fırat Kalkanı Harekâtı ile birlikte Suriye İç Savaşı’na müdahil olmasından beri sorulan soru neden Suriye’de oluşumuzdur. Özellikle IŞİD ve PKK türevi terör örgütlerinin bölgede güçlenmesiyle birlikte:

1-) Sınır bölgesinde bulunan şehirlerimize ve bölgedeki halka yönelik kesintisiz saldırılar,

2-) Saldırıların sonucu yaşanan sivil ve askeri kayıplar,

3-) “İŞİD’le mücadele” kapsamında PKK terör örgütünün Suriye uzantısı olan PYD/YPG’nin ABD ve Avrupa desteğiyle sınırımızda “Kürdistan”ı kurma çalışmaları,

4-) İç savaşın dolaylı yoldan Türkiye’ye sıçrama tehlikesi,

5-) Bölge ülkelere ve özellikle Türkiye’ye gelen kesintisiz göçler ve bu göçlere çözüm bulunmasının gerekliliği,

Çözüm Önerileri:

- Türkiye’nin Suriye’ye ÖSO kuvvetleri aracılığıyla müdahale etmesini kaçınılmaz hale getirmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti o günden bugüne kendini savunma hakkını kullanmış ve kullanmaktadır.
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti o günden bugüne kendini savunma hakkını kullanmış ve kullanmaktadır. Özellikle Suriye’nin kuzeyinde bulunan tehlikeler bertaraf edilmediği sürece de Türkiye bölgedeki varlığını devam ettirecektir.

2.16 Mülteci Sorunu

Göç, insanlık tarihi kadar eski olan bir sosyolojik olgudur. Bulunduğu yerden savaş, baskı, zulüm, ölüm korkusu vb. nedenlerle başka bir yere göç eden insanlara mülteci denir. BM’nin 1951 yılında imzalamış olduğu Cenevre sözleşmesine göre mülteci kavramını şöyle tanımlar: "İrkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönmeyen veya dönmek istemeyen kişi." İnsan Hakları Bildirgesine göre herkes uğradığı zulüm nedeniyle başka bir ülkeye sığınma

talebinde bulunabilir. Bu durumda sığınmacı mültecilik başvurusu henüz sonuçlanmamış kişilere verilen, mülteci ise bu sığınma talebinin onaylanması sonucunda kazanılan bir hukuki statüdür. Ülkemiz eskiden özellikle iş gücü dolayısıyla göç veren bir durumdayken bugün daha çok göç alan bir durumdadır. Bu durumun başlıca sebebi olarak gösterebileceğimiz jeopolitik konumun yanında, dünya genelinde mültecilerin çoğunun dini ve kültürel sebeplerle Türkiye'yi kendisine yakın olarak görmesi de bir diğer sebeptir. Nitekim Birleşmiş Milletler, 2018 verilerine göre Türkiye şu anda dünya genelinde en çok mülteci ağırlayan ülke. Söz konusu mülteci grubunu oluşturan insanların durumu ve bu kitlenin Türkiye'ye etkileri bugün tartışmamız ve kökten çözüme kavuşturmamız gereken bir konudur. Bunun için öncelikle Türkiye'nin ağırladığı mülteci grubunun özelliklerini bu grubu oluşturan kitlenin ülkelerinden göç etmelerini gerektiren sebeplere değinmemiz gerekir çünkü sorunu görmeden çözüm bulmaya çalışmak boş bir çaba olacaktır UNHCR raporuna göre, Türkiye'de mülteci ve sığınmacıların toplam sayısı yaklaşık olarak 4 milyon. Bu kitleyi yaklaşık 3,6 milyon Suriye vatandaşı ve 312.000'e yakın kayıtlı mülteci ve diğer milletlerden sığınmacılar oluşturmaktadır. Türkiye ile AB arasında 18 Mart 2016 tarihinde yapılan anlaşmaya göre, Türkiye'nin mültecilere çıkışı kapatması karşılığında 6 milyar avro ödenmesi taahhüdünde bulunmuştur. Aynı zamanda Türk vatandaşlarına yönelik vize serbestisi, AB üyelik müzakerelerinin devamı gibi hususlarda Türkiye'ye sözler verilmişse de bunların tutulması Türkiye'de demokrasinin durumu gibi başka nedenlere bağlanarak meşru bir zemine oturtulmaya çalışılmaktadır. AB 6 milyar avroluk ödemeyi yaparak insanlık görevini yapmış olduğuna ikna olsa da burada tartışacağımız şey yapılan yardımların boyutundan çok neye hizmet ettiği

Çözüm Önerileri

- Başından beri geçici misafir vurgusu yapılan geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli vatandaşlara yönelik politikanın “Geçicilik” gerçeği baz alınarak ivedilikle yeniden değerlendirilmesi
- Gerektiği takdirde göçün kaynağı olan ülkelerle konuşulup Türkiye’nin çıkarlarını koruyabileceği bir ortak zeminde anlaşılması ve bu göçün geri çevrilmesi
- Entegrasyon adı altında; ülkenin demografik, ekonomik, sosyokültürel yapısını istemeyeceğimiz bir şekilde değiştirebilecek kontrolsüz şekilde yapılan topluma “Enjekte” sürecinin rasyonel bir şekilde ele alınıp derhal değiştirilmesi
- Avrupa’nın adeta mülteci deposu haline gelmiş Türkiye’nin bu durumdan kurtarılması ve bu sorunun sebebi olan, AB ile yapılmış anlaşmaların ivedilikle gözden geçirilmesi.
- Bölgenin karışmasına vesile olan her devletin oluşan göç dalgasına seyirci kalmasının engellenmesi, engellenemiyorsa da bu konuda Türkiye’nin alacağı her türlü karara saygı duyulmasının sağlanması

2.17 Arap Ülkeleri ve Boykot

Suudi Arabistan'ın başını çektiği Arap ülkeleri Türk mallarını bir süredir boykot ediyor. 2020 istatistiklerine göre ilk dokuz ayda, ihracat yıllık %12 azalarak 57,7 milyar dolar, ithalat %13,1 artarak 89,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti. Üçüncü çeyrekte ise ihracat yıllık %3,8 azalırken, ithalat %26,9 arttı. Aynı dönemde, Türkiye’de gerçekleşen toplam ihracatta %2,4 azalış, ithalatta %10,7 artış kaydedildi. Yani bu demek oluyor ki biz buradan oldukça zararda çıktık. Biz mallarımızı bu ülkelere satamazken onlar bize misliyle mal sattılar. Peki biz neden

boykot ediliyoruz? Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn ve Mısır'ın Haziran 2017'de Katar'a boykot kararının ardından -Katar'a uygulanan bu boykot Ocak 2021 tarihinde kaldırılmıştır.- Türkiye, Doha yönetiminin yanında yer alan bir tutum sergiledi. Bu da Türkiye-Suudi Arabistan ilişkilerinde gerilime yol açtı.

Çözüm Önerileri

- Mısır'la oluşturulan olumlu atmosferin devam ettirilmesi ve ilişkilerin tekrardan normal düzeye çıkartılması
- Normalleşen ilişkilerin uzun süreli devam ettirilebilmesi
- Türkiye'nin varlığını gösterdiği çoğu bölgede zıt kutuplarda yer alan bu ülkelerle, ulusal çıkarlardan taviz verilmeden ortak zeminde buluşulması
- Ekonomik ilişkilerin düzeltilip geliştirilmesi ve gerek ekonomik gerek diplomatik mütekabiliyetin sağlanması
- Türkiye'nin Orta Doğu'da uzlaştırmacı, uzlaşı sahibi ve etkili bir güç unsuru olmasının tekrar sağlanması

2.18 Dış Politikada Doğu'ya Yaklaşım

1971 yılında oluşturulan Türkiye-Çin ilişkileri 1980'li yıllardan itibaren siyasi ve ekonomik alanda ilerleme kaydetmeye başladı. 2010 yılında bu ilişki “stratejik iş birliği” seviyesine yükseldi ve ÇHC ile ikili ilişkiler yeni bir boyut kazandı. Türkiye Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti'ni Çin'in tek yasal temsilcisi olarak kabul etmektedir. Bu da demek oluyor ki Türkiye resmi olarak Tayvan'ı (Çin Cumhuriyeti) tanımıyor. Ancak arasında ABD, Kanada, Rusya, Türkiye ve çoğu Avrupa Birliği devletinin olduğu 56 diğer devlette Tayvan “yarı resmi” olarak kültür bürolarıyla temsil edilmektedir. Bu sayede ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmekte hatta geliştirebilmektedirler.

Doğu Türkistan Özerk Uygur bölgesi, Çinlilerin söylemi ile 新疆 (Xin Jiang) Sincan Bölgesi yüz ölçümü olarak Çin'in 1/6'sını kapsıyor. Yüzyıllardır Çin bu bölgede hakimiyet kurmaya çalışıyor. Orta Asya'ya geçiş olsun, dünyadaki en büyük pamuk üretim yerlerinden biri olsun, bu gibi özelliklere sahip olan bölge son dönemde iyice kontrol altına alınmaya çalışılıyor. Ve burada da insan haklarına sığmayacak uygulamalar söz konusu. Çin, Doğu Türkistan'ı kontrol altına iyice almak istiyor çünkü Çin hedeflediği gelişme için istikrara ihtiyaç duyuyor ve Uygur Türkleri burada kendilerine yapılan insanlık dışı hareketlere karşı dünyaya seslerini duyurmak istiyorlar.

Çözüm Önerileri

- 21. Yüzyılın temel bir gerekliliği olarak Çin'in ekonomik ve siyasi büyümesi göz ardı edilmemeli ve gerekli siyasi ekonomik diyaloglar ülkemizin yararına olacak şekilde Çin ile devam etmelidir.
- Türkiye, NATO'nun stratejik konseptlerini ve 2030 metnini göz önünde bulundurmalı ve mensup olduğu batı bloğundan muhtemel bir eksen kaymasını önemelidir.
- Çin'in ekonomik araçlar ile tahakküm kurma çabaları bölgesel anlamda önlenmeye çalışılmalıdır.
- Çin'le yapılacak hiçbir anlaşmanın Uygur Türklerine yapılan insan hakları ihlallerinin üstünü kapatmamasının sağlanması
- Uygur Türklerine yapılan soykırımın resmen kabul edilmesi
- Uygur TürkleriTnin seslerinin duyulmasına yardımcı olunması
- Gerekliği takdirde bölgeye durumu incelemesi için heyet gönderilmesi

2.19 Türkiye ve Türk Devletler

Türkiye, karşılıklı üst düzey ziyaretler, karma ekonomik komisyonları, kara ulaştırması karma komisyonları, iş konseyleri ve yüksek düzeyli stratejik iş birliği konseyleri gibi mekanizmalarla Türk Cumhuriyetleri ile olan iş birliği alanını arttırmayı ve çeşitlendirmeyi amaçlamaktadır. Yapılan çeşitli anlaşma ve kararlarla birlikte Türkiye'nin, 2019 yılında bölge ülkeleriyle ticaret hacmi 8,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiş olup, bölgede 4 binin üzerinde Türk firması faaliyet göstermektedir. İkili ilişkilerimizin geliştirilmesinin yanı sıra, Türk dünyası içinde çok taraflı iş birliğine de özel önem atfedilmektedir. Bu anlayışla, Türkiye, Türk Dili Konuşan Ülkeler arasındaki dayanışmanın artırılması ve yeni iş birliği imkânları yaratılması amacıyla, 1992 yılından bu yana düzenlenen "Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri" sürecine öncülük etmiştir. Bu süreç, 3 Ekim 2009 tarihinde imzalanan "Türk Dili Konuşan Ülkeler İş birliği Konseyinin Kurulmasına Dair Nahçıvan Antlaşması" ile kurumsal bir yapıya dönüştürülmüş, 2010 Eylül ayında İstanbul'da gerçekleştirilen 10. Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi ile söz konusu Konsey teşekkül ettirilmiş ve Konseyin Sekreteryası İstanbul'da kurularak faaliyetlerine başlamıştır. Türkiye'nin tek ilgisi sadece birer Türk devleti olmalarından kaynaklanmamaktadır. Türkiye'nin Türk cumhuriyetlerine yönelik ilgisinin bir diğer yönünü ise bu devletlerin sahip olduğu doğal kaynaklar oluşturmıştır. Türkiye, doğalgaz ve petrol bakımından geniş potansiyele sahip olan söz konusu ülkelerle ilişkilerini geliştirerek, petrol ve doğalgaz ihtiyacının bir bölümünü Türk cumhuriyetlerinden temin etmeyi ve Doğu-Batı arasındaki doğalgaz ve petrolün taşınmasında köprü olmayı hedeflemiştir. Türkiye ile Türk cumhuriyetleri arasındaki bilim diplomasisi ilişkileri belirli bir gelişim sağlamış olsa da bu durum, bahse konu alanda kusursuz bir iş birliği sağlandığı anlamına

gelmemektedir. Bu durumun düzeltilmesi, iş birliğinin kapsam ve nitelik olarak geliştirilmesi ve karşılıklı faydanın en üst düzeye ulaştırılması elzemdir.

Çözüm Önerileri:

- Bilim ve teknoloji alanındaki imkânları daha geniş olan Türkiye'nin inisiyatif alarak Türk cumhuriyetleri özelinde çeşitli stratejiler belirlemesi
- Türkiye'nin uzman düzeyinde personellerden kurulu ekiplerle, karşılıklı ziyaretler yapılması için girişimlerde bulunması
- Ziyaretler vasıtasıyla Türkiye'nin potansiyelinin tanıtılması ve muhatap ülkelerin sahip olduğu teknik imkânların yerinde görülmesinin sağlanması
- Her bir devlet özelinde iş birliği yapılabilecek alanlar ve iş birliği şekilleri daha doğru bir biçimde tespit edilebilinmesi ve bununla birlikte ilişki ve iş birliğinin doğru, sağlıklı bir şekilde geliştirilmesinin sağlanması
- Doğu doğalgazı ve petrolünün Batı'ya taşınmasında aktif bir şekilde yer alınması; bu vesileyle kısa dönemde bölgesel, orta ve uzun dönemde küresel anlamda jeopolitik gücümüzün artırılması

3. DOĞA ÇEVRE VE HAYVAN HAKLARI

Doğanın şüphesiz ki hepimiz için sakinleştirici ve rahatlatıcı bir etkisi vardır. doğa, insanları tedavi edici ve insanın kendini keşfedebileceği bir yer olarak kabul edilmektedir.

Evrimsel psikologlar, doğanın bu göze hoş ve huzurlu algısının evrimsel süreçteki tecrübelerle ilgili olduğunu düşünmektedirler. Eskiden avlanabildiğimiz için açık alanlar, su bulabildiğimiz için nehir ve göller, hayal kurabildiğimiz için ufuk çizgisi ve yıldızlar, yağmurun gelişini haber verdiğinden bulutlar ve dahası... Bugünkü doğal varlıkları sevmeye hissi, bir zamanlar atalarımızın hayatını mümkün kılan öğelerin bizlere taşınmış mirası olabilir ve bu da doğa-insan etkileşiminin ne kadar güçlü bağları olduğunu ortaya koymaktadır.

Çevre kirliliği insan hayatını tehlikeye atan fiziksel bir etkidir. Çevre kirliliği insanların ihmalleri dolayısıyla aktif bir şekilde dünyayı ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu etkenin minimum hâle gelmesi için çevre kirliliğini en aza indirmek amaçlı projeler yapılmalı ve hayata geçirilmelidir. Bu projeler su ve enerji tasarrufu yapılmasını hedefleyen, çevre dostu teknolojilere yönelen, orman yangınlarının minimum seviyeye indirilmesini hedefleyen türde projeler olmalıdır. İzlanda gibi batı ülkelerinde, dış macunu kutuları gibi satın alındıktan sonra işe yaramayıp çöpe giden ürünler konusunda bir bilinç oluşmaya başladı. Bu tip ürünler, kutusuz satılmalı. Metrolarda, alışveriş merkezlerinde, otobüs duraklarında cam şişeleri kuma dönüştüren ve plastik şişeleri geri dönüşüme uygun şekilde toplayan makineler yer almalı. Çöp toplamak, çocuklar ve yetişkinler için motivasyon sağlaması için ödüller kazandıran bir oyuna dönüşmeli.

3.1 Su Kirliliği

- TMMOB Çevre mühendisleri Odası'nın hazırlamış olduğu 2018 tarihli dünya çevre günü Türkiye Raporu'na göre ülkemizin su kaynaklarının %43,3'ü 4.sınıf kalitede yani çok kirlenmiş düzeydedir. İçme suyu olarak tanımlanan 1. Sınıf kalitedeki su oranı ise %21,3'tür. Sularımızın %15,6'sı 2.sınıf kalite olarak değerlendirilirken, %19,9'u 3.sınıf kalite olarak değerlendirilmektedir. 1. Sınıf kalitedeki su oranının arttırılması için planlamalar yapılmalıdır. Yapılmadığı takdirde 1. Sınıf kalitedeki su oranı mevcut orandan daha da düşük bir orana gelecektir.
- Toplumların üretim ve tüketim süreçlerini gerçekleştirirken kullanmış oldukları doğal kaynakları sınırsız olarak düşünmeleridir. Sürekli alıcı konumunda olmak aldıklarının Yerine bir şey koyamamak, doğal dengeyi doğanın kendisini yenilemesine fırsat vermeden sömürmek çevre sorunlarını doğurur. Bu durumun engellenmesi için çevre kirliliğine ortam hazırlayan her türlü davranışın ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Ülkemizdeki su kirliliğinin en önemli nedenleri tarımda aşırı ilaç kullanımı, aşırı gübre kullanımı, hayvan yetiştiriciliği ve arıtılmamış suyun tarımda kullanılmasıdır. Su kirliliğinin minimuma gelmesi için tarımdaki ilaç kullanımında, aşırı gübre kullanımında azalmanın sağlanması için proje çalışmaları yapılmalıdır.
- Elektrik, su faturalarının düzenlenmesi ve israftan kaçınmak için hâlihazırda Bazı şehirlerde uygulanan ön ödemeli abonelik sistemine topluca geçilmeli. Her ayın başında, önceki faturalar dikkate alınarak belirli bir miktarda ve yeterli kadar enerji satın alınacak. Böylece, savurganlık olmayacak ve limitini aşan ödemelerin fiyatlandırılması artacak.

3.2 Hava Kirliliği

- Hava kirliliğinin oluşmasına sebep olan en önemli faktörler de kalitesiz kömür kullanımı, karayolu trafiği, termik santraller, sanayi kuruluşlarının sebep olduğu zararlı gazlar ve toplumsal bilinç eksikliğidir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve geliştirilmesi beklenirken ülkedeki elektriğin %30'unu oluşturan kömür kullanımı hava kirliliği ve doğal dengenin bozulma riskini artırmasına rağmen devam ediliyor. Hava kirliliğinin engellenmesini, en çok etkisini gösteren kömür ve sanayi kuruluşlarının çevreye verdiği zararın önüne geçilmesi için planlamalar yapılmalıdır.
- Yapılan planlamaları önceliği hava kirliliğinin en yoğun olduğu şehirlerimiz olan Ankara, İstanbul, Adana, Amasya ve Bursa gibi şehirlerimiz olmalıdır.
- Bunlar dışında bireylerin kullandığı kişisel araçlar hava kirliliğini etkileyen bir başka etmendir. Bireylerin toplu taşıma araçlarına yönlendirilmesi gerekmektedir. Toplu taşıma araçlarına yönlendirilirken teşviki arttırmak için toplu taşımaların daha iyi hale getirilmesi gerekmektedir. Yapılması gereken teşvik için de planlamaların yapılması şarttır. Bu planlamalar halka açık yerlerde yapılacak reklamlar, seminerler tarzı uygulamalarla bilinç kazandırmaya yönelik olmalıdır.
- Hava kirliliğine sebep olan bir başka etmen de yangınlardır. Yalnızca ülkemizde olan bir problem olmayıp küresel ısınmayı en çok etkileyen ve küresel ısınmanın bir getirisi olan yangınların önlenmesi için yangın riskini artıran çam ağaçları yerine özellikle okul ve çevrelerine meyve ağaçları dikilmeli.

3.3 Toprak Kirliliği

- Ekolojik sistemin en önemli unsurlarından olan toprak, sanayi atıkları, tarımda aşırı ilaç ve arıtılmamış su kullanımı, plansız kentleşme ve atıkların yanlış bir şekilde depolanması gibi sebeplerle kirlenmektedir. Ülkemizde toprak kirliliği konusunda 24.00 şüpheli saha bulunmaktadır. Bu sahalara müdahale edilmeli ve toprak kirliliğini minimum düzeye indirmek üzere çalışmalar yapılmalıdır.
- Başta toprak kirliliği olmak üzere genel kirliliği minimum düzeye indirmek için hayata geçirilmesi planlanan yeşil ekonomi hiçbir devletin kâr amacı gütmenden yalnızca çevre için yapacağı planlamalara deniyor. Yeşil ekonomi Avrupa’da “Büyüme stratejisi” olarak kullanılmaktadır. Yeşil Ekonomi 2019’da Avrupa’da kabul edilmiştir.
- Devletin yanı sıra merkez bankalarının da fosil yakıtlara dayalı yatırımlar yerine yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı yatırımlara krediyi özendirmelidir.
- Yeşil ekonomi için yapılan en önemli çalışmalardan biri Paris İklim Antlaşmasıdır. Fakat bu antlaşma bazı çekincelere yol açmıştır. Bu çekinceler antlaşmadaki maddelerin tüm ülkelere aynı koşullar altında bu projeyi sürdürmek durumunda olmalarıdır. Çünkü ülkelerin gelişmişlik düzeyleri birbirlerinden farklıdır ve gelişmemiş, gelişmekte olan ülkeler yapılması söylenen koşulları uygulamakta yetersiz kalacaktır. Ülkemiz de gelişmekte olan bir ülke olduğu için bu koşullar projenin uygulanışını zorlaştıracaktır. Bu durumdan ötürü gelişmiş ülkelere yardım istenmesi gerekmektedir.

3.4 Atıklar

- Atık sorunlarından biri de aşırı plastik kullanımıdır ve bu toplam atıkların %30'unu oluşturur. Yine aynı rapora göre Türkiye'de farklı sektörlerde toplam 8 milyon 612 bin ton plastik tüketilmektedir. 1.800.000 ton Plastik ambalaj piyasa sürülmekte ve bunun sadece 384.000 tonu toplanmaktadır. Çöplerin geri dönüştürülebilir şekilde ayrıştırılması evlerde başlamalı. Bunu teşvik etmek için evinde ayrı şekilde biriktirdiği çöpler(kağıt, plastik vs), makul bir ücret karşılığında belediyelerin belirlediği noktalara teslim edilmelidir. Mesela, üretilen çöp miktarına göre şehir içi ulaşım kartlarına yükleme yapılabilir. Ayrıca enerji üretimi için çöp kullanan hatta yeterli çöpe sahip olmadığından ithal eden ülkelerin teknolojik sistemleri uyarlanmalıdır.
- Son yıllarda yerli ve yabancı turistlerin gözdelerinden olan ve Türkiye'nin Maldivleri olarak bilinen Salda Gölü, geçtiğimiz günlerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇK) ilan edildi. Bölgeye Millet Bahçesi'nin yapılmasına karar verilmiştir. Göl aynı zamanda kirlilikle mücadele etmektedir. Bu bölge korunmalı herhangi bir fiziksel müdahaleye kapatılmalı ve gölün temizlenip eski haline döndürülmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Denizlerimizde biriken atıklar, tekstil sanayisi ile beraber değerlendirilmeli. Yurt dışındaki örneklerinde olduğu gibi, büyük markalar ve spor kulüpleri Bilinçlendirme çalışmaları için bu ürünleri kullanacak.

3.5 Deprem

- Deprem, insanın hareketsiz kabul ettiği ve güvenle ayağını bastığı toprağın da oynayacağını ve üzerinde bulunan tüm yapılarında hasar görüp, can kaybına uğrayacak şekilde yıkılabileceklerini gösteren bir doğa olayıdır.
- Depremle birlikte meydana gelecek hasarları etkileyen faktörler; merkeze yakınlık, zeminin durumu, binaların dayanıklılığı gibi unsurlar olacaktır. Tüm bunlar değerlendirildiğinde İstanbul'un özellikle Avrupa yakasında sahile paralel olan şerit boyu en riskli alan olarak belirtilmekte. Özellikle Silivri ve Kkkmece gibi ilçeler sahip olduğu zemin tipi bakımından (D,C ve E tipi) bu etkiyi daha da yıkıcı hale getirebilir.
- İBB'nin hazırladığı rapor olası bir 7.5 büyüklüğündeki depremin Türkiye'ye 120 milyar TL'ye mal olabileceğini söylüyor. Aynı zamanda Türkiye ekonomisinin %31'ini oluşturan İstanbul için bu depremin her alandaki yıkıcı etkileri yadsınamaz. Deprem sonrasında oluşması öngörülen 25 milyon ton enkaz, yerleşmelerin yakın olmasından kaynaklı yardım faaliyetlerinin kısıtlanacak olması depreme karşı hazırlık yapılmasını elzem hale getiriyor.
- Uzmanların sunduğu verilere ışığında 30 yıl içinde, Marmara denizinde 7 ve üzeri şiddette deprem olmasının %65 olasılığa sahip olduğu açıklandı.
- Deprem nlemleri; afet öncesi, afet sırası ve sonrası olmak üzere e ayrılıyor.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) resmi web sitesinde paylaştığı güncel bilgilerde kısaca; yerleşim bölgelerinin doğru seçilmesi, konutların dayanıklılığı, mevcut yapıların incelenmesinden bahsediliyor. Unutulmamalıdır ki doğal afet öncesindeki fiziki uygulamalar ve

bilinçlendirme çalışmaları devletin sorumluluğundadır ve mutlaka gereken yaptırımlar uygulanmalıdır.

- Depremler için alınacak en büyük önlem yanlış ve kusurlu yapılaşmanın karşısında durmaktır. Çocukluktan itibaren çeşitli eğitimler ile bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı ve vatandaşlarımıza bir deprem ülkesinde yaşadığımız her zaman hatırlatılmalı. Depremde tedbirsizlik ve hatalı faaliyetlerin tehlike oluşturduğu unutulmamalıdır.

3.6 Boğazlar ve Kuraklık

- Kızılırmak ve Fırat gibi, güçlü ve taşkın zamanlarında çevrelerine büyük zararlar verebilen akarsular üzerinde kurulu bulunan barajların Türkiye için büyük bir önemi vardır. Bu barajlar hem enerji üretimi hem taşkın kontrolü hem de sulamada çok yararlı olmaktadır.
- Ekolojistler ve mühendisler nehrin ekolojik yapısını korumak amacıyla yeni teknikler geliştirmiştir. Bunlardan biri de Türkiye'de henüz zorunlu kılınmayan ve sadece teknik açıdan uygulanabilir olup olmadığı incelenen balık yolları ve geçiş noktaları düzenlenmesi çalışmalarıdır. Bu çalışmaların önemi canlı çeşitliliğinin ve korunması açısından önemlidir. Çalışmalar Göksu Nehri ve kolları üzerinde yapılmakta olan ve yapılması planlanan barajları kapsayacaktır.
- Kuraklık yağışların uzun yıllar gerçekleşmemesi ile çıkan herhangi bir yerde çıkan iklim olayıdır. Dünyada, karşılaştığımız küresel ölçekte en büyük sorunlardan birisi olan kuraklık, bugün gelinen nokta ile hayatımızı etkilemektedir.
- Ülkemizin, küresel ısınmanın muhtemel etkileri açısından, risk grubu ülkeler arasında yer aldığı, gelecekte özellikle Akdeniz ve İç Anadolu

bölgelerimizin iklim değişikliğinden daha çok etkileneceği tahmin edilmektedir.

- Tarımsal kuraklığın olumsuz etkilerini azaltmak, kuraklık olmadan önceki dönemlerde alınacak tedbirler ve kuraklığın yaşandığı dönemlerde yapılacak doğru planlamalarla mümkündür. Bu nedenle, kuraklıktan önceki dönemde alınacak tedbirler ve kuraklık yaşanırken atılacak adımlar ayrı ayrı planlanmalıdır. Yağışların devamlılığını sağlayarak, su arzını artırmak elimizde olmasa da, kuraklıktan kaynaklanan olumsuz etkileri azaltmak elimizdedir.

3.7 Sel ve Heyelan

- Ülkemiz açısından büyük yıkımlara neden olan afetlerden bazıları sel ve heyelandır. Sel; akarsuyun genellikle uzun süreli yağışlar sonucunda su kütlesinin arttığı ve su seviyesinin çok üstüne çıktığı durumlardır.
- Heyelan ise zemini kaya veya yapay dolgu malzemesinden oluşan bir yamacın yer çekimi, eğim, su ve benzeri diğer kuvvetlerin etkisiyle aşağı ve dışa doğru hareketidir.
- Bu afetlere neden olanlar arasında en önemlisi yapılmaması gerektiği halde imara açılan alanlardır. Örneğin dik ve yamaçlı arazilere yapılan işlemler heyelan afetinin gerçekleşmesine sebep olabilmektedir.
- Çarpık kentleşme ile birlikte dere yataklarının kullanılması uzun süreli yağışlar sonrası sel felaketine neden olabilmektedir. Bununla beraber dere yatakları tarım faaliyetleri için de kullanılmaktadır ve sonucunda afetler gerçekleşmektedir. Şehir merkezlerinde ise altyapı yetersizlikleri sel felaketine sebebiyet vermektedir.

- Bu felaketleri en aza indirmek için sayılan nedenlerin gerçekleştirilmesinden kaçınılmalıdır. Dere yataklarına ya da dik yamaçlı arazilere yapılan faaliyetleri sonlandırmaya yönelmelidir. Kentleşmenin düzenlenmesi gerekmekte ve altyapı yetersizliklerinin iyileştirilmesi sağlanmalıdır. Dik yamaçlı arazilerde bitki örtüsünü değiştirmeye yönelik işlemler yapılmamalı ve ağaçlandırmaya önem verilmelidir.

3.8 Müsilaj Sorunu

- Müsilaj olayı; biyolojik, kimyasal ve fiziksel şartlar uygun olduğunda çeşitli denizel organizmaların çoğalması sonucu ortaya çıkan doğal bir olaydır. Belirli iklimsel ve tropik koşullar altında çeşitli denizel organizmaların ürettiği, organik maddenin düzensiz olarak birikmesi durumuna müsilaj diğer adıyla deniz salyası olayı denir.
- Deniz salyasının en büyük nedenlerinden biri mikroorganizmaların aşırı artışıdır. Yani deniz tabanındaki mikroorganizmaların artışı deniz salyası problemini gündeme getirmiştir. Denizlerdeki durgunluk ve su sıcaklığının aşırı artışı deniz salyasının probleminin nedenlerindendir. Bir diğer artış sebebi ise deniz kirliliğinin çok olması sebebiyle denizdeki salyanın sebebi olan fitoplanktonların da hızlı bir şekilde yayılmasına sebebiyet vermektedir.
- Marmara Denizindeki deniz salyasının artması uzmanlar tarafından deniz suyu sıcaklığının artması sebebiyle olduğu kanaatinde oldu. Bu artma, hem koku hem de görüntü kirliliğine sebep oluyor. Batı Karadeniz, Marmara ve Ege Denizi'nin de birçok bölgesini kaplamış durumda. Marmara Denizi'ndeki su sıcaklığının 2,5 derece artması ile de bu sorun artık iklim değişikliği ile ilgili sorunları da beraberinde getirmiştir.

- Müsilaj sorununu çözmek için Marmara Denizi'nin yükünün hafifletilmesine ve hava koşullarının normal düzeye inmesine ihtiyaç var. Uzmanlar tarafından doğru şekilde tespit ve değerlendirme sonucu yapılan sorun çözme adımları ile Marmara denizinin koma halinden çıkarılmasının mümkün olduğunu belirtmektedir.
- Atık su arıtma tesislerinin yapımı ve işletilmesinden hızlı bir sonuç almak için çalışmalar yapılmalıdır.
- Marmara Denizi ile ilişkili havzalarda, dere yataklarına tampon bölgeler oluşturularak kirliliğin denize ulaşması engellenmelidir.

3.9 Kanal İstanbul

- İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan Çatalca Yarımadası'nı kuzeyden güneye kat ederek Karadeniz'e bağlantısı Karaburun'da, Marmara'ya bağlantısı ise Küçükçekmece Gölü'nde sağlanması planlanan bu kanal ile İstanbul boğazını kullanan gemilere alternatif bir geçiş imkânı sunarak boğazdaki gemi trafiğini rahatlatmak amaçlanmaktadır.
- Ayrıca proje yalnızca bir su yolundan ibaret olmamakla birlikte, “kıyı yapıları, yat limanları, konteyner limanları ve lojistik merkezler, denizden alan kazanımı, dip taraması ve beton santralleri yapımı” gibi kısımları da içermektedir.
- Kanal İstanbul ile düşünülenin aksine mesafe kısaltmamakta, üstüne üstlük uzamaktadır. İstanbul Boğazı 30 km iken Kanal İstanbul 45 km uzunluğunda olacaktır. Gemilerin yollarını 15 km uzatma pahasına Kanal İstanbul'u tercih etmeleri ise pek olası görünmemektedir.
- Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne göre İstanbul Boğazı'ndan ücretsiz geçiş hakkı bulunan gemilerin Kanal İstanbul'u seçmeye zorlanamayacakları bir

gerçektir. Gemiler büyük olasılıkla ücret ödemek zorunda oldukları uzun yolu değil, ücretsiz geçiş hakları bulunan kısa yolu tercih edecektir. Bu da kanala yatırılan onca paranın boşa gitmesi demektir.

- Trafik güvenliği ve seyir emniyetinin sağlanmasının projenin en önemli getirilerinden olacağı söylenmektedir fakat Kanal İstanbul'un İstanbul Boğazı'ndan daha güvenli olması muhtemel görünmemektedir. Kanal, boğazdan çok daha dar ve sık olacaktır ve burada yaşanacak potansiyel herhangi bir kaza çevreye kurulacak olan yeni yerleşim alanlarını yüksek oranda olumsuz etkileyecektir.
- Kanalin, İstanbul deprem riskini tetiklemesi öngörülmektedir. Küçükçekmece Gölü'nden 3 fay hattı geçmekte, proje 1. 2. ve 3. derece deprem bölgelerinde kalmaktadır. 11 kilometre mesafeden Kuzey Anadolu Fay Hattı, 30 kilometre mesafeden Çınarcık fay hattı geçmektedir ve bilim insanları bu projenin yeryüzü ve yeraltı gerilme dengelerini bozacağını söylemektedir.
- Su bilimcileri, her iki denizi de büyük olumsuz sonuçların beklediğini söylemektedir. Yapılan müdahalelerle Karadeniz'in kirli sularının Marmara'ya dolması sonucu Marmara'nın ölü bir denize dönüşme ihtimali bulunmaktadır.

3.10 Küresel Isınma ve İklim Değişikliği

- Atmosferdeki sıcaklık artışıyla ortaya çıkan, günümüz ve yakın geleceğin en önemli sorunu haline gelen iklim değişikliğinin en sık görülen etkileri ise; okyanusların ısınması, buzulların erimesi, deniz seviyesindeki yükselme, olağan dışı doğa olaylarındaki artış ve benzeri gelişmelerdir.

İklim değışikliği sonuçları neredeyse tümüyle küresel ısınma kaynaklı olduğu söylenebilir.

- Küresel ısınma; “Atmosfere salınan sera gazlarının artması nedeniyle dünyanın ortalama yüzey sıcaklığının artmasıdır.” şeklinde tanımlanabilir. Burada önemli olan şey ise ısınmayı tetikleyen asıl sebebin havadaki karbondioksit oranının artışıyla ilgili olmasıdır.
- İklim değışikliği ve küresel ısınmanın, buzulların gitgide eriyerek kutuplara doğru çekilmesi ve yüksek dağlardaki kar örtüsünün azalması, deniz suyu seviyesinin yükselmesi, bitki ve balık türlerinin göçleri, havadaki kirleticilere karşı hassas kuş türlerinin azalması, kışın sıcaklıkların artması, ilkbaharın erken gelmesi, sonbaharın gecikmesi, hayvanların göç dönemlerinin ve iklimlerin değışmesi ekoloji üzerinde de ciddi sorunlar yaratacak etkisi vardır.
- Küresel Isınma ve İklim Değışikliği dünyada çok ciddi bir sorun haline gelmiştir. Ve uyum sağlamak bir yana dursun insanlar ve doğa olumsuz yönde ciddi bir şekilde etkileniyor. Bunun için hemen önlem almak ve duyarlı olmak şarttır.

3.11 Karbon Ayak İzi

- Karbon ayak izi; birim karbondioksit cinsinden ölçülen, üretilen sera gazı cinsinden insan faaliyetlerinin çevreye verdiği zararın ölçüsü şeklinde tanımlanmaktadır. Sera etkisine yol açan sera gazlarının oluşumuna ve fosil yakıtların kullanımı gibi yollarla bu gazların emisyonuna sebep olan insan faaliyetleridir.
- Karbon ayak izi için yapılacakların başında kişinin kendi bireysel karbon ayak izini hesaplaması ve bunu dünyada kişi başına düşmesi hedeflenen

miktar olan 2 ton ile karşılaştırıp hedefine ne kadar uzak ne kadar yakın olduğunu belirlemesi önemlidir. Hedefleri de bu doğrultuda daha küçük veya daha büyük hedefler olabilir.

- Ulaşım tercihleri konusunda yapılacak akıllıca değişimler karbon salınımına doğrudan neden olan fosil yakıt tüketiminin azaltılmasına katkıda bulunacak, dolayısıyla karbon ayak izinin minimize edilmesine önemli boyutta katkı sağlayacaktır. Bu değişimler; kişisel araç kullanımı yerine bisiklet kullanmayı ve yürümeyi tercih etmek veya en azından toplu taşıma kullanmak ve hibrit araçları tercih etmektir.
- Karbon emisyonunu minimize etmek konusunda izlenebilecek yollar basittir: ev içerisinde o sırada kullanılmayan elektrik cihazları kapatılmalı, tasarruflu ampuller tercih edilmeli, çamaşır ve bulaşık makineleri tamamen dolmadıkça çalıştırılmamalı, halihazırda kullanılan ve birçok farklı amaca hizmet eden elektronik ürünler temel gereksinimleri karşılamak doğrultusunda satın alınmalı ve yeşil enerji kullanımına yönelmelidir.
- Yerli ve organik gıdalar üretim ve tüketiciye ulaşım sürecinde büyük oranda enerji tasarrufu sağlamaktadır. Yerli ve organik gıdalara yönelmenin yanı sıra ihtiyaç duyulandan fazla besin tüketmemek de sera gazı emisyonunu azaltmak doğrultusunda değerli adımlardandır.
- Sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenmek ve harekete geçmek önemlidir. Geri dönüşüm bilinci belki de bu konuda izlenebilecek yollardan en basit ve etkilisidir. Atıklar kâğıt, cam, plastik, pil, organik atık vb. şekillerde kategorize edilmelidir. Sebze meyve kabukları gibi genellikle mutfak atıklarının oluşturduğu organik atıklar diğer atıklardan mutlaka ayrı tutulup toprağa verilmelidir.

- Çöplerin ayrıştırılması ve geri dönüştürülmesi konusunda çalışmalar hız ve nitelik kazanmalı, halklar bu konuda bilinçlendirilmeli, halkların ayrıştırılmış çöpleri devlet tarafından toplanmalıdır. Kendi çöplerini geri dönüştürmeyi başaramayan Türkiye, başka ülkelerin çöpleri için para ödememelidir.

3.12 Hayvan Hakları

- Hayvan hakları kanunun amacı, hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır.
- Kendi haklarını koruyamayan hayvanların yaşamlarını tehdit edebilecek durumları bilmemizle birlikte onları bu duruma sokacak her türlü olaydan kurtarmak için elimizden geleni yapmalıyız. Hayvanların bizim için yaratıldıkları düşüncesini bir kenara bırakıp kendi yaşamlarını rahatça sürdürebilmeleri için onlara izin vermeli ve yardımcı olmalıyız.
- Sokak hayvanlarının malvarlığına dahil olmaması onların sahipli hayvanlar kadar hak sahibi olmadığını gösteriyor. Bu gibi nedenlerden dolayı Hayvan Haklarına yeni bir düzenleme gerekiyor. Hayvan hakları konusunda eğitimlerin müfredata eklenmesi ve temelde çocukların bilinçli bir birey olarak yetiştirilmesinin sağlanması şarttır.
- Bireylerin evcil hayvan sahiplendikten sonra onları sokağa salmalarının bir suç olarak görülmemesi bunun yolunu açmıştır bundan dolayı bu kişilere yaptırımların caydırıcı olması gerekir.

3.13 Güncel Sorunlar

3.13.1 Barınaklar

- Barınakların bugünkü durumu çok da iyi olmamakla birlikte hayvanların yaşaması için yeterli olanakları sağlayamamaktadırlar. Hastalık bulaştıracığını, toplumu korkutacağını, onlara zarar vereceğini düşünen insanlar, hayvanların barınağa götürülmesi için şikayetlerde bulunuyorlar ya da başka yöntemler deneyip bir şekilde onların özgürlüklerini kısıtlayabiliyorlar.
- Gerekli maddi yardımların yapılmamasıyla birlikte ilaçlarının, yiyeceklerinin, yani olanakların gittikçe azalması; şikayetlerle birlikte artan sayılar barınakları hayvanlar için yaşanılması zor bir yer kılmaktadır. Sağlıklı olmadığı sürece doğal yaşam yerlerinden koparılmaları onları birçok anlamda etkilemeye devam edecektir.
- Barınaklarda görülen sorunları çözüme ulaştırabilmek için vatandaş olarak yapabileceğimiz şeyler mevcuttur. Gönüllü olarak barınaklara yardıma gidilebilir, çeşitli olanaklar sağlayabilir ve bakımları için çalışanlara yardımcı olabiliriz.
- Bunlarla birlikte cins hayvan satın alma furyasını bir kenara bırakıp barınaklardan sahiplenmek orada bulunan hayvanlar açısından çok büyük bir iyilik olacaktır.

3.13.2 Hayvanat Bahçeleri

- Hayvanat bahçeleri etik anlamda bir sorun teşkil eder çünkü UNESCO'nun yayınlamış olduğu hayvan hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre tüm hayvanlar yaşam hakkına sahiptirler ve bir zorunluluk olmadan bir hayvanı öldürmek suçtur. Hayvanat bahçelerine hayvan temin etmek için en çok kullanılan yöntemlerden biri de yavrusunun yanından ayrılmayan anneyi öldürerek hayvanı doğal yaşam alanından ayırmaktır.
- Bazı hayvan türlerinin korunmaya muhtaç olması sebebiyle hayvanat bahçelerinde tutulması gerektiği düşünülmektedir. Halbuki hayvanlar türlerinin gerekliliklerini daha iyi sergileyebilmek için kendi türlerine uygun coğrafi alanlara ihtiyaç duyarlar. Bir aslanın hayvanat bahçesinde tıklandığı alan kendi coğrafi alanına göre ortalama 18.000 kat daha küçüktür.
- Hayvanat bahçelerinin kaldırılması sağlanmalı ve açılmasına izin verilmemelidir, böylelikle hayvanların kendi habitatlarında yaşamalarına olanak sağlanmalıdır.

3.13.3 Sirkler

- Belli başlı hayvanların çeşitli gösteriler sergilemek üzere eğitilip sahnelere çıkarıldığı sirkler, insanlar tarafından bir eğlence organizasyonu olarak tanımlanmaktadır.
- İnsanları bir şekilde büyüleyen gösterilerin öncesinde hayvanlar onlara çok sıkıntı yaşatacak bir eğitim sürecinden geçmektedirler. İstediklerini yaptırmak için çeşitli şiddetlere başvuran eğitmenleri hayvanların zorlanmasını aldırış etmeyip bunu bir kazanç uğruna yapmaya devam ederler. Eğitmenler, onları ya ölene kadar ya da işe yarayamayacak duruma geldikleri zamana kadar kullanmaktadırlar.

- Hayvan sayısının fazlalığından ve bakım işlerini üstlenen kimselerin bulunmamasından dolayı hayvanlar, hijyenik ortama sahip olamazlar ve bu çeşitli bulaşıcı hastalıkları da beraberinde getirebilmektedir.
- Gösterilerdeki gerçeklere göz yummayı bırakıp bilinçlendikçe sirlere gitmekten kaçınıp çevremizdeki insanları da bu doğrultuda yöneltebiliriz. Bir tek bizim gitmememizle herhangi bir şeyin değişmeyeceğini düşünmeyip bu konuda hayvanlara destek olmalı ve ekonomik amaç uğruna eziyet eden kişileri alkışlamayı bırakmalıyız.
- Sirklerin kurulmasının engellenmesi ve bu gibi gösterilerin ülkeye girilmesine izin verilmemelidir.

3.13.4 Hayvan Şiddeti

- Kötü muamele, tecavüz, işkence durmak bilmeden aksine daha da artar hale gelmiştir. İnsanlara yapılan şiddetle birlikte hayvan şiddetleri de neredeyse her gün karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarla birlikte hayvan şiddeti insan şiddeti yönünden bir ön haberci olduğu söylenmektedir.
- Hayvanlara karşı işlenen suçlarda insanların aldığı cezalar revize edilmeli ve yaptırımlar bu doğrultuda kesinlikle değiştirilmelidir. Hayvanların bir mal olarak görüldüğü için onlara yapılan her türlü kötü davranma cezai bir işlemi öngörmeden 5326 sayılı kabahatler kanununa göre sadece para cezası verilmektedir.

3.13.5 Hayvan Satışı ve Sokak Hayvanları

- Her ikisi de önemli birer sorun olan hayvan satışı ve sokak hayvanları konuları arasında önemli bir bağlantı bulunmaktadır. Hayvanları birer eşyaymışçasına çoğaltıp satmak, etik olmamasının dışında cins hayvanlara

olan yoğun talep sonucu sokak hayvanlarının sahiplenilmesinin önünde bir engel oluşturmaktadır. Ayrıca satılmayan veya satıldıktan sonra hastalanan hayvanlar sokağa bırakılmakta ve bu da sokaktaki hayvan popülasyonunu artırmaktadır.

- Her ne kadar “sokak hayvanı” denilse de bu hayvanların evcil hayvanlar olduklarını ve vahşi yaşama uygun olmadıklarını, insanlarla birlikte yaşamaları gerektiğini unutmamak gerekir.
- Petshop vitrinlerinde sağlıklı koşullarda satılmayı bekleyen, çoğu yurtdışından yasal olmayan yollarla getirilen, kimi zaman aşı takvimi takip edilmeyen ve aç ve susuz bırakılan, sırf sevimli görüldüğü gerekçesiyle genetik bir bozuklukla yaşayıp acı çekmek üzere dünyaya getirilen hayvanların satışına dur demek ve hayvan dostlarımızı barınak veya sokaktan sahiplenmek bu konuda mutlaka benimsenmesi gereken bir davranıştır.
- Hayvanların bir mal olmadığını ve yaptırımlarının caydırıcı olması hesaplanarak yeni bir düzenlemeye gidilmelidir. Sokak hayvanlarını tedavi ettirmek amacıyla devlet tarafından veterinerlere bir fon sağlanabilir.
- Hayvan ticareti, petshoplarda hayvanların bir meta olarak alınıp satılması yasal olarak suç kabul edilmelidir ki hayvanların varlığına dair toplum tarafından benimsenen anlayışlar değişebilsin. Hayvanlara karşı işlenen suçlarda insanların aldığı cezalar revize edilmeli ve yaptırımlar bu doğrultuda kesinlikle değiştirilmelidir.

3.13.6 Hayvan Deneyleri

- Günümüzde elde edilen bilimsel veriler ışığında hayvan deneylerinin insanlara kayda değer bir katkı sağlamadığını söylemek mümkündür. Öncelikle, hayvan denekler üzerinde başarıya ulaşmış ilaçların %95'i insan için yararsız veya tehlikeli olduğu gerekçesiyle, %90'ı ise uygulanabilir olmadığı gerekçesiyle doğrudan atılmaktadır.
- Aynı zamanda hayvan deneyleri yerine kullanılabilecek yüzlerce metot bulunmaktadır. Bu doğrultuda tek çözüm bu metotlara yönelip her yıl 100 milyondan fazla hayvanın insan dışı muameleler altında öldürülmelerine son vermek olacaktır.
- Resmî Gazetede yayınlanan bu Yönetmeliğin Üçüncü Bölümünde yer alan “Deney Hayvanı ve Araştırmalara İlişkin Uygulamalar” başlığı altında ve “Deney Hayvanları” bölümüne ilişkin 11. Maddede hangi hayvanların deney hayvanı olarak kullanılabileceği sıralandıktan sonra aynı maddenin c bendi ile; “Kedi, köpek gibi evcil türlerin sokakta başıboş olanları, deneylerde kullanılmaz. Ancak, hayvanların sağlık ve refahı ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulması, çevre, insan ve hayvan sağlığına karşı ciddi tehlike oluşturması ve çalışmanın amacının sadece başıboş hayvan kullanılarak gerçekleştirilebileceğine dair bilimsel gerekçeler sunulması hallerinde, bu hayvanlar deneylerde kullanılabilir.” şeklinde düzenleme yapıldı.
- Bu insancıl olmaktan son derece uzak uygulama karşısında herkesin tavır takınması ve bir kamuoyu oluşturulması önemlidir. Bireyler hayvan deneyleri yapan markaları araştırıp bu markalardan alışveriş yapmayarak ve çevrelerini de bilinçlendirerek kendi paylarına düşeni yapmış olurlar. Gerisi ne yazık ki otoritenin inisiyatifindedir.

4. EĞİTİM

Türkiye'de eğitim, ülkemizin en temel sorunlarından birisidir. Geçmişten günümüze kadar gelen bu süreçte eğitim sistemi hiçbir zaman kararlı bir şekilde geliştirilememiştir. Ülkemizde sürekli değişen hükümetler, birbiri ardına gelen Milli Eğitim Bakanları ve bürokrasisi eğitim için dengeli bir sistem üretememiştir. Bu raporda hem gördüğümüz hem tecrübe ettiğimiz eğitim sorunlarını anlatmayı hedeflerken ve aynı zamanda eğitim sistemi dünya ortalamasına göre başarılı olan bizle yaklaşık aynı nüfusa sahip Almanya bizden daha düşük nüfusa sahip Finlandiya ve bizden daha yüksek nüfusa sahip Amerika Birleşik Devletleri ile kıyaslamalar yaptık.

4.1 Türkiye Eğitim Sistemi Sorunları

4.1.1 Eğitim Programı

- Okullarda ve benzer kurumlarda sürdürülen öğretim ve yetiştirme etkinliklerinin gerçekleşmesi için öncelikle verilecek olan eğitimin amacının içeriği belirlenmeli ve bu amaç doğrultusunda okulda öğretilen her şeyi, izlenecek yolu, öğrenme faaliyetlerini kapsayan bir program oluşturulmalıdır.
- Ülkemizde temelde konumlandırılması gereken bu amaç; düşünen, merak eden, araştıran öğrenciler yetiştirmeyi hedefleyen, öğrenci odaklı, yapılandırmacı eğitim esaslarına dayanan bir sistem olarak belirlenmek istense de teoride net bir eğitim felsefesine dayandırılmadığı için bir sonraki basamak olan eğitim programı ve eğitim sistemi konusunda nitelik sorunlarıyla karşılaşmaktadır.

- Kısaca eğitim programı; bir eğitim kurumunun sağladığı eğitimin, ülkenin kalkınmasını ve gelişmesini sağlayacak nitelikli insan gücü yetiştirme, toplumsal ve kültürel değerlerin korunup geliştirilmesini destekleme, eğitim kurumunun amaçlarını gerçekleştirme hedefleri doğrultusunda şekillenmesi ve bu doğrultudaki bütün faaliyetlerin düzenlenmesi olarak açıklanabilir.
- Her ne kadar öğretim programlarımız bu şekilde açıklanmış olsa da bir öğretim programından beklenen bu nitelikler hayata geçirilememiştir ve ezbere dayalı bir sistemle öğrenci yetiştirilmeye devam edilmektedir.

4.1.2 Türkiye’de Eğitim Sistemi

- Ülkemizde güncel olarak kullanılan eğitim sistemi, 2012-2013 döneminde kullanılmaya başlanan 4+4+4 eğitim sistemidir. Bu sistemle birlikte Türkiye’de zorunlu eğitim 8 yıldan 12 yıla çıkarılmıştır.
- Kademeli olan eğitim sisteminde 4 sene süren ilkokulun ardından ortaokul tercihini öğrencinin istek ve yeteneklerine göre değerlendirmek anlamlı bir fikir olsa da normal ortaokula devam etmenin dışında öğrencinin önüne sunulan tek seçeneğim imam hatip ortaokulları olması, öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarına hitap eden ve yeteneklerini keşfedip geliştirmelerine yardımcı olan bir uygulama değildir.
- İstekleri ve yetenekleri doğrultusunda düzenlenmiş bir programla eğitim göremeyen bir öğrenci, toplumdaki yerini bulamaz; eğitimle yetiştirilmesi amaçlanan öğrenci profiline uyum sağlayamaz.
- “30/03/2012 tarihli ve 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile zorunlu eğitim süresi 8 yıldan 12 yıla çıkartılırken okula başlama yaşı da 66 ay olarak

düzenlenmiştir. Önceki yıllara göre aşağı çekilen ilkokula başlama yaşı, çocukların öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için bu faaliyetlere temel oluşturacak ön koşul ve davranışlara sahip olmaları bakımından soru işaretlerine yol açmıştır.

- Okula başlama yaşının yukarıya çekilmesinin öğrencilerin eğitimde geri kalmaları gibi bir soruna yol açacağı düşünülürse bu durum okula başlama yaşının aşağı çekilmesiyle değil, müfredattaki derslerin incelenip yeniden yapılandırılmasıyla düzeltilmelidir.

4.1.3 Eğitimde Fırsat Eşitsizliği

- Eğitimde fırsat eşitsizliği Türkiye'de eğitimde yaşanan en temel ve en büyük sorunlardan biridir. Ülkemizin doğu bölgesinde yer alan okullar ile batı bölgesinde yer alan okullar arasında neredeyse bir uçurum bulunmaktadır.
- Eğitimde fırsat eşitsizliğine yol açan yegane durum yoksulluktur. Milli Eğitim Bakanlığının verilerine göre ekonomik durumu iyi olan bir ailenin çocuğuyla ekonomik durumu kötü bir ailenin çocuğu arasında TEOG sınavlarındaki testlerde ortalama 22 puanlık bir fark bulunmaktadır.
- Eğitimde fırsat eşitsizliğinin giderilmesi açısından ülke genelinde kırsal ve köy bölgeleri ile yoksul ilçelerdeki devlet okullarının imkan bakımından iyileştirilmesi gerekmektedir. Ek kaynak kitapları, kırtasiye malzemeleri, yeterli öğretmen sayısı sağlanmalıdır. Bu öğrenciler eğitime teşvik edilmelidir.
- Çocukların kanunen çalışması yasak olsa da fiilen bu durum ihlal edilmektedir. Okula gitmeyen her çocuk ülkemizi geriye götürecektir. Bu konuda devletin daha sıkı önlemler alarak ve daha sıkı denetimler

gerçekleştirerek uzun vadede bu konuyu sonuçlandırması gerekmektedir. Hiçbir çocuk ailesi tarafından veya ekonomik zorunluluktan dolayı çalışmak zorunda bırakılmamalıdır.

- Milli Eğitim Bakanlığı her ilçeye sadece imkanı olmayan ailelerin çocuklarının katılabileceği dershaneler / kurslar açmalıdır.

4.1.4 Kapsayıcı Dil Öğretimi

- Kapsayıcı eğitim; UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) tarafından öğrenenlerin farklı gereksinimlerine yönelip onların eğitim, kültür ve topluma katılımını artırarak eğitim sistemi içerisindeki ayrımcılığı azaltarak cevap verme süreci olarak açıklanmıştır.
- Kapsayıcı dil öğretimi ise herhangi bir fiziksel veya zihinsel engeli olmadığı halde düzeyine uygun okuma, yazma, konuşma, dinleme, görsel okuryazarlık gibi becerileri kazanamamış öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek amacıyla tüm öğrencileri kapsayacak şekilde onların bireysel farklılıklarına, özelliklerine uygun programlar ve zenginleştirilmiş dil öğretimi etkinlikleri hazırlama ve uygulamadır.
- Dil becerilerini geliştiremeyen çocukların eğitimden yoksun olma nedenleri incelendiğinde sınırlı okuma yeterliliğine sahip olma, istismar veya travma geçirme, davranış sorunları sergileme, ailedeki yoksulluk, düşük düzeydeki anne baba eğitimi, nüfus bakımından kalabalık aileler, refah düzeyi gibi bireysel, ailevi ve toplumsal açıdan pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlarla karşı karşıya kalan çocuklar ‘risk altında’ olarak tanımlanmakta ve böyle çocukların eğitime bakıldığında dil becerilerini geliştiremedikleri, genellikle ilkokulu terk ederek ortaokula hiç gitmedikleri görülmektedir.

- Bu öğrenciler tespit edilmeli ve uygun yöntem ve teknikler kullanılarak hazırlanan programlarla hayata ve eğitime kazandırılmalıdırlar.

4.1.5 Türkiye’de Sınav- Eğitim Sistemi ve Sorunları

- Günümüzde öğrencileri etkileyen, hem fiziksel hem de psikolojik sorunlara neden olan konulardan biri de içerisinde bulunduğumuz eğitim sistemi ve beraberinde getirdiği sorunlardır. Bu sorunları da belli başlıklara ayıracak olursak ilk önceliği sürekli değişen bir sınav sistemine sahip olmamız olacaktır. Bunun bir sorun olmasının nedenini son 20 yıldaki değişikliklere bakarak anlamak mümkündür.
- Ülkemizde belli bir eğitim sistemi henüz bulunmamaktadır. Var olan eğitim sistemimizde her geçen gün sorunlar tespit edilmektedir ve bunların yerini başka sistemler alırken eksikler giderilmeye çalışılsa da çoğu sefer başka sorunlarla karşılaşmamız büyük bir olasılıktır.
- Öğrenciler hem sınav korkusuyla yüzleşirken hem de sistem değişikliği kaygısını hissetmektedirler.
- Her yeni gelen sınavda öğrencilerle birlikte öğretmenler de bu kaygıdan üstüne düştüğü kadarını almaktadırlar. Öğrenciler ya da öğretmenler eski sistemin gereklilikleri üzerinde çalışırken yenisinin beraberinde getirdiklerini benimsemeye uzun bir süreç harcıyıp daha tam olarak rayına oturtmadan kendilerini sınav vaktinin içerisinde bulmaktadırlar ya da başka bir sınav sistemiyle daha karşılaşmaktadırlar.
- TEOG sınavı sürecinde öğrencilerin yaşadıkları sorunlar katlanarak büyüdü. Öğrencilerin çoğu bu psikolojiyi atlarmaya çalışsa da başarılı olabilen kısım çok azdı ve bu psikolojik sorunların yansımaları özellikle öğrenciler açısından birçok alanda fark edildi. ‘‘Deney faresi’’ durumuna

düştüklerini düşünen öğrenciler sınav sistemini benimsemekte zorluklar yaşadılar. Bu sınav da kısa bir süre sonra yerini başka bir sınava bıraktı.

- KPSS ve buna benzer sınavlarda liyakat yönünden kişileri belirlemek yerine iltimas geçmek, zamane sorunlarından biri haline gelme yönünde ilerlemektedir. Bu da sistemimizdeki bir diğer sorundur. Bireyler, yaşamın gerekliliğinden dolayı edindikleri meslekleri icra etmek isterken karşılaştıkları bu mevzu hem kişileri yıpratır hem de sorumluluklarının yüküyle ezilirler. Öncelik olarak yapmamız gereken sınav sistemlerini ya da belli kurumları değiştirmek yerine eğitim sisteminde köklü, yapıcı değişiklikler getirmektir.
- Bazı ortaöğretim kurumlarımızda uygulanan International Baccalaureate (Uluslararası Bakalorya), diğer kurumlarımızda da yaygınlaştırılmalıdır. Böylelikle teoride kalan uygulamalı eğitim sistemimizin hayata geçirilmesi sağlanabilmekle birlikte öğrencilerin sadece bilgisel anlamda gelişmeleri değil yorumlama, anlama, karşılaştırma yapabilme gibi nitelikleri kazanması da bu sistemle birlikte sahip olunan özellikler arasında olacaktır.
- Öğrencileri bir hayli etkileyen okul dönemleri içerisinde, özellikle sınav vakitleri içerisinde okuldaki rehberlik servisinin daha da etkili olması gerekmektedir. Öğrencilerle sadece disiplin suçlarında ve buna benzer zamanlarda ilgilenmek yerine okul içerisinde her konuda aktif olmaları hem öğrencilerin psikolojik açıdan iyileşmesini sağlayacak hem de yönetimin iş yükünü hafifletecektir.

4.1.6 YÖK ve Üniversitelerin Özerkliği

- YÖK; 1960'lı yıllarda öğrenci hareketlerinin, sağ-sol kavgalarının artması ve üniversitelerin kamplaşmasının üzerine ordu üniversiteleri denetleyip özerkliğini kaldırmak için 7 Temmuz 1973'te yürürlüğe giren 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 4. maddesi ile yükseköğretime yön vermek, üniversitelerin planlama, koordinasyon ve denetimini sağlamak amacıyla kurulmuştur.
- Üniversite; kamu yararı için bilgi üreten, bilgiyi ileten ve yayan özerk bir öğretim ve araştırma kurumudur. Üniversiteler iki temel amaç için vardır. Bunlardan ilki, cinsiyet gözetmeden insanları belli meslekler için eğitmek iken diğeri ise kısa vadeli yarar gözetmeden bilim ve araştırmayı sürdürmektir. Üniversite aynı zamanda kültür aktarımı, meslek eğitimi, bilimsel araştırma ve yeni bilim adamı yetiştirme işlevlerine sahip olan kurum olarak nitelendirilebilir.
- 1980'li yıllardan kalma olan YÖK Yasası, darbe ile gelmiş bir yasadır ve ülkemizdeki bilim üretimine darbe vurmaktadır. Bilimsel çalışmalar yürütülen bir okul kendi içerisinde serbest bırakılmalı, bilim adına özerklik verilmelidir. Bilgi sorgulanarak elde edilir. Sorgunun olmadığı denetlemeye dayalı ezberci bir eğitimde bilim üretiminden bahsedilemez. Üniversitelerimizin dünya çapında diğer üniversitelerden geri kalmasının sebebi yine özerklik ve serbestliktir.

4.1.7 Öğretmenlik Mesleğinin Sorunları

- Öğretmenler, gelecek nesilleri eğiterek ve öğreterek bir nevi hayata hazırlama noktasında yaşam içerisindeki büyük bir role sahip kişiler arasındadırlar. Böylesine ehemmiyetli bir mesleğin günümüzdeki bulunduğu durum hem bu uğraşa hayatını adanmış olan kişilere hem de gelecek nesillere yapılmış olan en önemli haksızlıklardandır.
- Yaşadığımız dönem içerisinde öğretmenler üçe ayrılmış durumdadır. Bunlar: kadrolu öğretmenler, sözleşmeli öğretmenler ve ücretli öğretmenlerdir. Mesleğin içerisinde bölünmelere neden olunması zaten büyük bir sorunken her türün de kendi içerisinde birbirinden farklı olan ve kişilerin meslek hayatında çıkmazlara sebebiyet veren sorunlar mevcuttur.
- Öğretmenlerimizin büyük uğraşlar içerisinde bulunduğu diğer zorluklardan biri ise mesleklerine karşı olan saygınlığın azaldığını belirtmeleridir. Eğitim sisteminin yıllar içerisinde birçok kez değişmesiyle birlikte her ne kadar uygulamalı eğitimin kullanılacağı söylenilse de bu sistem teoride kalmıştır ve öğrenciler ezberci sisteme alıştırılmış bir hale getirilmiş durumdadır. Bu sebepten ötürü öğrencilerin öğretmenlere olan bakışları ve yaklaşımları da değiştirmiştir.
- Siyasileşmiş bir kadroya sahip olan okul yöneticileri konusu ise öğretmenlerin diğer sorunlarından birisidir. Liyakatli bir şekilde mevkilerinde bulunmayan bazı okul yöneticileri öğretmenleri çeşitli baskılarla birlikte kendi istedikleri programı ve uygulamaları hayata geçirip çocukların önüne sunma noktasında zorlama yapabilmektedirler.
- Sözleşmeli öğretmenler, öğretmenler içerisinde farklılığa yol açan “sözleşmeli” ve “ücretli” gibi kavramların meslek hayatlarında bir

hiyerarşi oluşturduğunu belirtmekle beraber bunun motivasyon düşüklüğü yaşattığını da söylemektedirler.

- Sözleşmeli öğretmenlere benzer özlük hakları kısıtlamalarına ve beraberinde mesleklerinin itibarsızlaşması olasılığıyla karşı karşıya kalan ücretli öğretmenler hem gelecek nesli yetiştirmek hem de yıllarca okullarında okudukları mesleklerini icra edebilmek için kendilerinden de birçok konuda taviz vermektedirler.
- İlk olarak yapılması gereken ve bütün öğretmenlerin istekleri de atama kontenjanlarının artırılmasıdır. Her yıl bu istek doğrultusunda farklı mecralardan sesini duyurmaya çalışan öğretmenlerin çabası karşılık bulamamaktadır ki halen “kadrolu”, “sözleşmeli” ve “ücretli” olarak kavramlara ayrılmaya devam etmektedirler. Yapılmamaya devam eden düzenlemeler ile öğretmenlik mesleği itibarsızlaştırılmak ile yüzleşmekte ve git gide her yıl bu sorun daha da büyümektedir.
- Emeklerinin karşılığını yeteri kadar verecek olan bir maaş yükseltilmesi yapılmalı, “eşit işe eşit ücret” sloganıyla birlikte meslek içerisindeki ücret farklılıklarına olanak verilmemelidir. Özellikle sözleşmeli ve ücretli öğretmenler için büyük problem olan iş güvencesi konusu geliştirilmelidir. Performans değerlendirmesi gibi çalışmalar yapılarak meslek içerisinde rekabete sebebiyet vermemek ve devamında öğretmenlerin görevlerine son verilmesi korkusuyla angarya işlerin yapılmasına, uğradıkları mobbing uygulamalarına sessiz kalmamalarına olanak vermemek için iş güvencesini sağlama almak gerekmektedir.

4.1.8 Öğretmenlerin Atanamama Problemi

- 2023 yılında 1 milyon öğretmenin atanmayı bekleyeceği, yapılan araştırmalar ve ortaya çıkan bilgiler doğrultusunda ulaşılabilecek bir sayı olduğunu göstermektedir.
- KPSS’de iyi bir puan almasına rağmen yapılan liyakatsiz atamalar sebebiyle birçok öğretmen kendi alanı dışında farklı işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bununla birlikte KPSS’nin gereksiz zorluğu, birçok emekli olmayan öğretmenin varlığı ya da okulların ihtiyacı olduğu halde öğretmen ataması yapmak yerine olan öğretmenlere birkaç görev birden yüklenmesi gibi sebeplerden mezun olan öğretmen adayları açıkta kalmaktadırlar.
- Öğretmenlerin atanamama sorununun en büyük sebeplerinden birisi her yıl yeni açılan üniversitelerle bunların beraberinde yeni eğitim fakültelerinin de açılmasıdır. Atanma sorunu ve üniversite sayısı aslında doğru orantılı bir şekilde ilerlemektedir.
- Üniversitesi sayısı artıkça atanamayan öğretmenler de artmaya devam etmektedir. Her yerde eğitim fakültesi açılıp bazı bölümlerde ise çok düşük puanlarla öğrenci alımı yapabilmektedirler. Eğitim fakültelerinin çoğalmasının devamında çok fazla alım olması öğretmen mezunlarının da artmasını o derece etkilemektedir.
- Atanamayan öğretmen sorununun çözülmesi için yapılması elzem olan konulardan birisi eğitim fakültelerinin sayısının azaltılmasıdır. Geleceği yönlendiren kişiler olan öğretmenlerimizin en iyi eğitimleri alabilmeleri için sayıca fazla olan eğitim fakültelerine değil kaliteli bir eğitime ihtiyaçları vardır. Bunu da fakültelerin azaltılmasını sağlayarak ve kalan

eğitim fakültelerinin puanının artırarak nitelik yönünden iyileştirilmelerin yapılmasıyla sağlanabilecektir.

- KPSS’de öğretmenlerin zorlanması yanında iltimas geçilmesiyle de ataması yapılması gereken öğretmenlerin yerini nitelik bakımından eksik kişiler yer almaktadır. İltimas geçilmesi yerine liyakatli atamaların yapılması ve bu tarz iltimas geçilmesi durumlarına izin verilmemesi gerekmektedir.

4.1.9 Öğretmen ve Okul Yöneticisi Yetiştirme Sorunu

- Bireylere verilmek istenen eğitimin amaçlarına uygun olmasında ve hedeflenen ideal ğrenci profilinin oluşturulmasında en önemli faktörlerden biri, ğretimi gerçekleştirecek olan öğretmendir. Öğretmenlerin eğitim sürecindeki büyük sorumluluklarından dolayı ğretmen yetiştirme konusuna önem verilmelidir.
- Yalnızca bir diploma ve ezberci eğitimin bir getirisi olan sınavların sonuçlarıyla mesleğe başlayan her ğretmen, amaçlanan düzeyde bir eğitim uygulaması için yeterli yetkinliğe sahip olmayabilir. Bu durum ise öğrencileri olumsuz etkileyerek eğitime olan bakış açılarını kötü bir yönde değiştirebilmektedir.
- Öğretmenlerin gerekli donanıma ulaşabilmeleri için Amerika eğitim sisteminde var olduğu gibi ğretmen yetiştirme esaslı olan özel olarak kurulmuş kuruluşlar ve bu alanda hazırlanmış projeler geliştirilmelidir. Mesleğe başlamadan önce her ğretmen adayının uygulamalı olarak bir süre sınıf ortamında bulunmalı, sisteme uyum sağlamalı, davranışları gözlem altında tutulmalıdır.

- Öğretmen yetiştirme konusunun yanında, okul yönetiminden sorumlu olan müdürlerin de özel bir eğitimden geçmeleri ve bulundukları konuma gelmek için birtakım gerekliliklere sahip olmaları gerekmektedir.
- Müdür olmak için gerekli olan şartlar eksik kalmaktadır. Bir okulun yönetiminin emanet edilmesi için müdür olmaya aday olan bireyler özel bir eğitimden geçmeli ve 'eğitim yönetimi' alanında kendilerini geliştirmelilerdir.

4.1.10 Eğitimde Köy Enstitüleri

- Dönemin Türkiye'sinde, kırsal bölgelerdeki insanlara başta okuma yazma olmak üzere alternatif tarım yöntemleri, arıcılık, bağcılık, marangozluk, temel inşaat bilgisi, sağlık, terzilik, balıkçılık, demircilik gibi köyleri kalkındıracak, köyden şehre olan göçü durduracak, köylerin gelişmesine sebep olacak birçok konuda eğitim sağlamak Köy Enstitüleri'nin temel amacıydı.
- Köy Enstitüleri'nde geleneksel kitaba deftere dayalı teorik eğitim yerine uygulamalı bir eğitim sistemi tercih edildi. Köy Enstitüleri projesindeki okullar tarıma elverişli arazilere sahip köylerin yakınlarına kuruldu. Uygulamalı eğitim sisteminin getirdiği birçok avantaj vardı. Bu sayede Köy Enstitüleri'nde eğitim alan öğrenciler öğrendikleri her şeyi uygulayarak eğitim hayatının içinde tecrübe kazanma imkanına sahipti.
- Günümüzde köy enstitüleri yeniden hayata geçirilmeyecek olsa da öğrenciler için faydalı olabilecek birçok olumlu yön günümüzün şartlarına uyarlanarak sunulmalıdır. Eğitimimizde köy enstitülerindeki eğitimi örnek alarak ilerlemeye yönelik değişiklikler meydana getirirsek amaçlarına uygun bir eğitim sisteminin varlığına yaklaşacağız.

4.1.11 Nitelikli Öğrenci Sorunu

- Eğitim sistemimizdeki en önemli ve vurgulanması gereken konulardan ilki “ezberci eğitim sistemi” ve beraberinde öğretmenlerde-öğrencilerde oluşturduğu durumdur. Ailelerin, okul yönetim ve personellerinin, öğrencilerin yakındığı bu durumun çoğu zaman üzerinde durulmuştur fakat değiştirilmesi için çaba gösterilmemiş ya da gösterilse bile gelişme noktasında başarılı olduğunu söylemek çok da mümkün değildir.
- Geçmişimizde ve şu anımızda eğitimde birçok şey değişmiştir ve değişmeye de devam etmektedir. Bu değişimlere bakıldığında öğrencilerin yeteneklerini geliştirme, düşünmeye ya da üretmeye teşvik etme ve buna benzer konularda eksik kalındığını görmek mümkündür. Öğrenciler bu sistemin yükü ve sorumluluğu altında ilgi alanlarını keşfetmekte ya da istedikleri alana yönelmekte zorluk yaşamaktadırlar.
- Kişiliğini, yeteneklerini, ilgi alanlarını keşfedemeyen öğrenciler özellikle üniversite sınavına hazırlanma döneminde sadece sınavda başarılı olma yönünde bir ilerleme gösterirler. Sınav sonrasında ise yönelmek istediği alandan çok sıralamasına göre tercihte bulunmaktadırlar.
- Bu noktada yapılması gereken çözümlerin en önemlisi sistemi bir an önce gözden geçirmek ve değişmesi için çalışmalar yapmaktır. Öğrencilerin yorumlama-tartışma becerilerini geliştirmek için okullarda yapılan münazaraların çoğu dersin formatına uygun şekilde derlenmesiyle birlikte müfredatta yer edinmesi verilebilecek örneklerdendir. Öğrencileri sosyal aktivitelere ve onları düşündürmeye yarayacak etkinliklere teşvik etmek yararlı olacaktır.
-

4.1.12 İdeal Öğrenci Profili

- Yeni yüzyılda öğrencilerin sürekli koşullandırıldığı, zihninden çok görünüşüyle ilgilenildiği, bilginin pasif olarak aktarıldığı bir eğitim anlayışıyla birlikte gelecek yüzyılın insanın yetiştirilemeyeceği ortaya çıkmıştır. Eğitim alanında istenilen sonuçlara ulaşamaması ve sorunların hızla artması eğitimcileri yeni arayışlara yöneltmiştir. Bu arayışların sonucu olarak yapılandırıcı yaklaşım gündeme gelmiştir.
- Yapılandırıcı yaklaşımla birlikte düşünen, anlayan, sorgulayan, bilgiyi kullanan ve sorun çözebilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşımda öğrenci merkeze alınarak çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme, beyin temelli öğrenme, bireysel farklılıklara duyarlılık, çeşitli yaklaşım ve modellerden yararlanılmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığının kanunnamelerinde ideal öğrenci profilini içeren ilkeler açıkça belirtilmiştir. Uygulamada kaynaklanan bu sorunu çözmek, bugün Milli Eğitim Bakanlığının görevlerinden biri olmalıdır.
- Öğrencilerimiz sorgulamadan uzak tamamen ezberci bir anlayışla eğitim almaktadır. Bunu düzeltmenin yolu öğrencileri kendilerini ve de başkalarını rahatça sorgulayabilecekleri bir sistem içinde okutmaktır.

4.1.13 Meslek Eğitimi Hakkında Sorunlar

- Ülkemizde birçok meslek lisesi ve meslek kursları bulunmaktadır. Bu meslek liselerinde yazılımdan muhasebeye, uçak mühendisliğinden mobilya üreticiliğine kadar birçok meslek öğretilmektedir. Ancak meslek liselerinde bulunan öğrencilerin çoğu ortaokulda başarısız olan veya başka liselere yerleşmek isteyen ama puanı yetmeyen öğrencilerden oluşmaktadır.

- Meslek eğitimindeki temel sorunların ilki, meslek liselerinin yeterli teknik imkana sahip olmamasıdır. Bina yetersizliği, teçhizat yoksunluğu gibi sorunlar birçok meslek lisesinde yaşanmaktadır. Birçok okulda uygulamalı olması gereken dersler yeterli teçhizat bulunmadığı için teorik olarak anlatılmakta ve bu sorun gelecekte bu ülkenin temel taşı olacak kalifiye elemanlarının yetersiz olmasına sebebiyet vermektedir.
- Öncelikle yapılması gereken meslek liselerine yeterli ödenek ayırmak olmalıdır. En azından meslek liselerinin uygulamalı bir şekilde eğitim vermesine yetecek kadar teçhizat alımı yapılmalıdır. Meslek liselerinde verilen teorik eğitimin yeterli olmadığı çok açıktır. Ülkemize faydalı olacak zanaatkar insanların düzgün yetişmesi için ihtiyacımız olan yegane yol meslek liseleri özetinde uygulamalı eğitime geçmektir.
- Meslek liselerinde uygulamalı eğitim modeline geçmenin en verimli yollarından biri de meslek liseleri ile organize sanayi bölgelerini bir araya getirecek bir model üretmektir.
- Meslek liselerinde yaşanan yığılma sona ermelidir. Bu sorun temelde yanlış sınav sistemi sebebiyle yaşanmaktadır. Meslek liselerine sadece Meslek lisesine gitmek isteyen öğrencilerin gitmesi gerekmektedir. Bu sağlanmadıkça Meslek liselerindeki genel başarısızlık durumu son bulmayacaktır.

4.1.14 Okulların Nitelikleri

- İlköğretim seviyesine baktığımızda köy okullarının dezavantajlı durumda olduğunu görüyoruz. Köy okullarına gerekli özen gösterilmiyor, binalar yıkık dökük, ısıtma sistemi yok ya da yetersiz, malzemeler eski, fen/bilgisayar laboratuvarı olmayan okullarda eğitim yapılıyor. Bu tip

okullarda öğretmenlerin tutumları genellikle meslek zorunluluk süresini doldurup gitmek oluyor.

- Ortaöğretim seviyesine baktığımızda yine benzer sorunlarla karşılaşyoruz. Meslek liselerine yönelik kötü bir algı oluşmuş durumda. Başarısız, vasat öğrencilerin olduğu önyargısı var. Bu da okulun niteliğinin düşmesinden kaynaklanıyor.
- Çoğu okulda görüldüğü gibi üniversitelerin de sayı fazlalığı sorunları da mevcuttur. Her ile üniversite açmak gibi bir sıkıntı içerisine girmiş durumdayız. Günümüzde okulların ve öğrencilerin durumları göz önüne alındığında görülmektedir ki okulların sayısı değil; niteliği, donanımı önemlidir.
- Kaliteli ve yeterli araç-gereç, iyi yönetim, donanımlı öğretmen, uygun sistem bulunursa eğitimde gelişme kaydedebiliriz. Eğitime ayrılan bütçeyi inşaaata ayırmak yerine kaliteli donanıma ayırmak gerekir.

4.1.15 İmam Hatip Liseleri

- 1924 tarihli Tevhîd-i Tedrisat Kanununun 4. Maddesi ile açılan imam hatip okulları, Cumhuriyet döneminde devletin ve halkın ihtiyaç duyulan din adamı ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuştur.
- İmam-Hatip okullarının gerçek statüsü 1973 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Temel Kanunu ile netleşmiştir. Kanuna göre; “İmam Hatip Lisesi” adını alan bu kurumlar, imamlık, hatiplik, Kur’an kursu öğreticiliği gibi din görevlileri yetiştirmek üzere ortaöğretim sistemi içerisinde hem mesleğe hem yükseköğrenime öğrenci yetiştiren eğitim kurumlarıdır.
- Son dönemlerde eğitime de siyasetin karışmasıyla talep edilen okullar yerine talep edilmeyen liselerin kurulması yine eğitimi kalitesizleştiren

durumlardan birisidir. İmam hatiplerin bütçeleri 460 milyon liraya çıkartılırken fen liselerinin bütçeleri 30 milyon lirada kalmıştır. Bu rakamlardan da görüyoruz ki uygulanan eğitim politikaları bir nevi dayatmadır.

- Bu okulların niteliğini tekrar kazanmak ve öğrencilerin istekleri doğrultusunda yerleşmelerini sağlamak için sayılarının azaltılması ve nitelik açısından gelişip yine aynı şekilde nitelikli öğrencilerin yetişmesi maksadıyla çalışmalar yapmak gerekmektedir.

4.1.16 Yabancı Dil Eğitimi Sorunu

- Türkiye’de yabancı dil eğitimi büyük bir sıkıntı içerisinde. Önceki dönemlerde ilkokul 4. sınıfta başlayan İngilizce dersleri günümüzde ilkokul 2. sınıfta başlamaktadır. Yıllardır süregelen bu süreçte müfredatlar değişse de bu konudaki başarı oranı aynı kalmaktadır. Türkiye’de verilen yabancı dil dersi oranı OECD ülkeleri ortalamasına denk olmasına rağmen bu konuda son sıralarda kalmaktayız.
- Türkiye’deki eğitim sisteminde özellikle yabancı dil eğitimi konusunda ezberci bir anlayış uygulanmaktadır. İlkokul 2.sınıftan itibaren başlayan İngilizce eğitiminde çocuklar lise hayatının sonuna kadar ve hatta üniversitede bile bu konuda başarılı olamadıkları görülmektedir.
- Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı müfredata göre derslerde verilen İngilizce eğitiminin gramere dayalı olduğu görülmektedir. Bu sebepten dolayı çoğu öğrencinin İngilizce öğrenmeye odaklanmak yerine sınavlarında başarılı olmak için gramer konularını ezberlemeye uğraştığı bilinmektedir. Bu yanlış yöntem birçok öğrenciyi ezbere itmektedir.

- Türkiye'de yabancı dil konusunda bir gelişmenin görülmesi için gramere dayalı ezbere eğitim yerine öğrencilerin interaktif bir şekilde ders göreceği konuşacağı bol bol dinleyeceği bir eğitim metoduna geçilmesi elzemdir.
- Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığının her öğrenciye ücretsiz olarak verdiği İngilizce ders kitaplarının çok yetersiz olduğu bilinen bir gerçektir. Bu kitaplar ülkemizde basılan birçok İngilizce kaynak kitaplarına göre oldukça basit kısa ve yetersiz kalmaktadır. Dil eğitiminde teknolojinin kullanılması elzemdir. Akıllı tahtalar aracılığıyla internet üzerinden birçok İngilizce eğitim kaynağına ulaşmak mümkündür.

4.1.17 Seçmeli Dersler

- Dersler arasında öğrencileri sosyal yetenek ve beceriler yönünde etkileyenler daha çok seçmeli derslerdir. Fakat günümüzde öğrencilerin seçmeli ders anlayışına bakacak olursak birkaç ilgili öğrenci dışında bu derslere “boş ders” gözüyle bakılmaktadır.
- Her ne kadar seçmeli dersler de olsa günümüzde bu derslerin çoğu öğretmenler tarafından belirleniyor, ve öğrencilere seçenek sunmak yerine onları kendi istekleri doğrultusunda bir tercih yapmaları için zorunluluk içerisinde bırakıyorlar.
- Derslerin öneminin anlaşılması için yapılması gerekenler arasında hem öğrencileri hem de aileleri bilgilendirmek, seçmeli derslerin öğrencilerdeki becerileri geliştireceğini açıklayıp bunu benimsetmek amaçlı seminerler yapılabilir. Öğretmenlerin öğrencileri nasıl bu derse daha çok içerisine alabileceği, ya da nasıl etkileyebileceği yönünde de bilgilendirmeler yapmak önemlidir. Okul yönetimi bu konuda broşürler hazırlayıp destekte bulunabilirler.

- Derslerin seçimi öğrencilere bırakılmalı ve kendilerini keşfedip ilgi alanlarını oluşturmaları kısmında onlara izin verilmelidir. Seçmeli dersler için sınıflıklar olmalı ve de sınıfların olanaklarının fazlalaştırılması gerekmektedir. Bu derslere kulüplerle destek sağlanmalı, derslerin kendi içerisinde çeşitliliği sağlanırken kulüplerin bu noktada sayısı arttırılarak öğrenciler için daha fazla seçenek oluşturup ilgileri doğrultusunda gelişmelerinde yardımcı olunmalıdır.

4.1.18 Salgında Eğitim

- Salgın döneminden en çok etkilenen süreçlerden birisi eğitimidir. Hiç öngöremediğimiz bu olay eğitim sürecimize nasıl yön vereceğimizde sıkıntılar yaşattı. Salgında eğitimi devam ettirmeye çalışırken aslında birçok sorunla karşılaştık. İlk sıkıntı sistem oluşturmaya çalışırken başladı.
- Dersler “EBA TV” üzerinden yürütölmeye çalışıldı. Herkesin ulaşabileceğı düşünöldü fakat çocuklar sadece izleyebiliyordu, sorularını soramıyor ve alıştıkları öğretmenleri karşısında yoktu. Her şeyden de öte evinde televizyonu bile olmayan çocuklar da mevcuttu.
- Sonra daha aktif bir öğrenme olsun, sınıf ortamı oluşsun, çocuklar kendi öğretmenleriyle ders işlesin, tekrarlarını yapabilsin diye internet üzerinden bir sistem kuruldu: “EBA”. Yine burada da bilgisayarı olmayan ya da evinde internet bulunmayan veya her iki imkanı da olmayan çocuklar vardı.
- Diğer bir sıkıntı da üniversitelerdeydi. Eğitimlerinin mesleğe yönelik olması ama salgında buna yönelik yeterli koşulların sağlanamaması da mesleki yeterlilikleri düşürecek düzeydedir.

- Tüm bu sıkıntılar “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesini adeta yok etti. Normal koşullarda da fırsat eşitliğinin olup olmadığı konusunda hemfikir değilken salgın dolayısıyla bunu daha net görmüş olduk.
- Bazı belediyelerin ya da işletmelerin öğrencilere bilgisayar, tablet, internet imkanlarının sağladığını görüyoruz. Ama bunların yerel düzeyde kalması eğitimde sorunu çözmeye yetmemektedir. Bunun için yetkililer ülke çapında bir harekete geçmelidir. Yüz yüze eğitim başladığında da okul psikolojik danışmanlarının daha aktif bir rol üstlenmesi lazımdır. Her çocukla tek tek ilgilenilmeli, kapsamlı bir danışmanlık yapılmalıdır. Bunun için her okula en az 2 psikolojik danışman atanmalıdır.

4.2.1 Amerika ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim

- Amerika’da okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Çoğunlukla devlet okullarına tabi olan anaokullarında 4 ila 5 yaşındaki çocuklara 1-2 yıl eğitim verilir. Okulöncesi düzeyinde Amerika okullaşma oranında %100’e ulaşmayı hedeflemektedir. 2012 yılı itibariyle bu oran %97’yi bulmuştur.
- Türkiye’deyse, okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Ayrıca okullaşma oranının ise birkaç yıl içinde yüzde 60’tan yüzde 100 oranına çıkarılması hedefleniyor. 2018 yılında açıklanan 2023 Eğitim Vizyonunda, erken çocukluk eğitiminin 5 yaş için zorunlu olması planlanıyor.

4.2.2 Amerika ve Türkiye’de Zorunlu Eğitim

- Amerika’da ilköğretim kademesinde kullanılan model ve okulların yapısı eyaletlere göre farklılıklar gösterebilir ancak 12 yıl olan zorunlu eğitimin ortalama 6-8 yılını ilköğretim oluşturmaktadır.

- Türkiye’de ise zorunlu eğitim 12 yıldır; 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise.

4.2.3 Amerika ve Türkiye’de Mesleki Eğitim Özellikleri

- Amerika’daki mesleki ve teknik eğitim programlarında öğrencileri iş hayatına hazırlayacak teknik bilgileri kazandırmak amacıyla, program yöneticiliği, klinik laboratuvar teknisyenliği, bilgisayar programcılığı, satış temsilciliği, hasta ve çocuk bakıcılığı, sekreterlik, diş teknisyenliği gibi birçok alanda eğitimler verilip bu alanlarda ihtiyaç duyulacak olan ana elemanlar yetiştirmektedir.
- Amerika’da uygulanan bu sistemin Türkiye’deki program ve öğrenci profili bakımından benzerine Teknoloji Fakültelerinde rastlanmaktadır. Bu program ABD’de karşımıza Teknik Okullar olarak çıkar ve bu okullarda “Teknolojist veya Teknoloji Mühendisi” yetiştirilirken, diğer taraftan, iş deneyimine sahip mezunlarından isteyenlere yüksek lisans düzeyinde pedagojik formasyon eğitimi verilerek, mesleki ve teknik öğretmen ile yönetici yetiştirilmektedir.

4.2.4 Amerika ve Türkiye’deki Yükseköğretim Farklılıkları

4.2.4.1 Amerika

- Amerika’da yükseköğretim sistemi kapsamında lisans derecesi, yüksek lisans derecesi ve doktora derecesinde eğitim veren okullar bulunmaktadır. Amerika’daki Yükseköğretim kurumlarının hepsi özerktir ve Yükseköğretim kurumlarının finansmanları halk tarafından veya bölgesel olarak sağlanabilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde yükseköğrenim için ayrılan bütçe, gayrisafi milli hasılanın %3’lük bölümü kapsamaktadır.

- Amerikan eğitim sisteminde okul yönetimi seçilmesi için kişinin birçok özelliğe sahip olması ve “eğitim yönetimi” konusu üzerinde kendisini geliştirmesi lazımdır. Bunun yanında ise yüksek lisans ve doktora yapmak bir diğer başka gerekliliklerdendir.
- Hem öğrencilerin öğretiminde hem de okulda çalışan öğretmenlerin ya da personellerin iş bölümünde söz sahibi olan okul yönetiminin nitelikli kişilerden çıkmış olması, alanında uzman kişilerce bu görevin yapılması Amerika eğitim sistemini ileriye taşıyan unsurlardan birisidir.

4.2.4.2 Türkiye

- Türkiye’de yükseköğretim kurumlarına ayrılan GSYH oranı son 20 yıl göz önüne alındığında %0.73’lük bir orandır. Türkiye’deki Yükseköğretim kurumlarının çoğunluğu özerk değildir, kayyum atamaları sıkça yaşanmıştır.
- Türkiye’de ise okul yönetiminde görev alabilmek için lisans programlarından mezun olup öğretmenlik unvanına sahip olmak yeterlidir. Türkiye’de Doktora ya da yüksek lisans yapmak, bireylere artı yön olarak dönmemektedir.
- Bölümüne ait nitelikli kişilerin söz sahibi olduğu ve ortak karar alınabilen bir yönetimden ziyade bunların negatif hallerini, ters hallerinin hayata geçirilmesi ve Türkiye’de bunun göz ardı edilmesi, eğitim sistemindeki sorunların kaynaklarından birini oluşturmaktadır.

4.2.5. Amerika ve Türkiye’de Derslerdeki İletişim Farklılıkları

4.2.5.1 Amerika

- Amerika’daki ders işlenişi, interaktif olarak geçerken öğretmenler öğrencileri düşünmeye ve iletişim kurdurmaya teşvik eder. Öğrencilerin kendilerine uygun gördükleri, benimsedikleri aktivitelere yoğunlaşmak için de oldukça fazla zamanları vardır. Gördükleri öğrenim, öğrencileri sosyal faaliyetlerden koparmak yerine böyle zamanlar için onlara izin vermektedir. Bu öğrencide hem sorumluluk anlayışını kazanmaya hem de becerilerini geliştirmeye yardımcı olmaktadır.
- Bunlarla beraber, Amerika’da öğrencileri zorlayabilecek ortaöğretime ya da yüksek öğretime geçiş sınavları bulunmamaktadır.

4.2.5.2 Türkiye

- Türkiye’de ise öğrencileri birçok yönden zorlayan ezberci bir sistemin olduğu gayet aşıkardır. Yapılan sınavlar, sözlüler, bazen ödevler bile ezber gerektiren sistemin doğrultusunda ilerlemektedir. Öğrenciler, bu sistemin gerekliliğini yaparak sadece sınavlara odaklanmış ve yaptıkları herhangi bir sosyal aktivite varsa da bunu bırakıp sınavları için kendilerini hazırlamaktadırlar. Bazı öğrenciler ise bu sınav maratonuna yetişmek için tüm eğitim dönemini herhangi bir etkinlik içerisinde bulunmayarak geçirmektedirler.
- Ülkemizde ise öğrencilerin en büyük sıkıntılarından birisi, sınavların var olmasıdır. Okullar sistemden ötürü sadece bilgi verilen bir kurum haline gelmeye yüz tutmaktadır. Hem sınava hazırlanış süreci hem de

açıklanmasından sonra oluşan ortam öğrenciyi her bir yönden etkilemektedir. Öğrenci sınavda hayal ettiği gibi ya da istediği gibi olmayan bir sonuçla karşılaşsa da bunun sonrasında devam eden süreç en az hazırlık süreci kadar yoran bir zamandır. ‘‘Başarılı’’ ya da ‘‘başarısız’’ gibi sıfatların da bu sınavlar doğrultusunda belirlenmesi günümüzde her öğrenci için büyük bir problem olmaya devam ediyor. PISA, TIMMS, PIRLS gibi sınavlara bakıldığında Amerika’dan bu sınavlara katılan öğrenciler ile Türkiye’den katılanlar karşılaştırılırsa Amerika’daki öğrencilerin başarı oranlarının ülkemize göre çok daha fazla olduğunu görmekteyiz.

4.3 Finlandiya ve Türkiye Arasındaki Maddi Farklılıklar ve Sonuçları

- Finlandiya’da kişi başına düşen milli gelir sıralamasında 14. Sıradadır. Türkiye ise 68. Sırada yer alıyor. Bu durum, bireylerin maddi konuda sıkıntı çekmesine neden oluyor. Öyle ki, Eğitimde fırsat eşitsizliğine yol açan yegane durum yoksulluktur.
- Finlandiya Türkiye ile benzer olarak üniter yapılı merkeziyetçi bir devlettir. Buna karşın Türkiye’den farklı olarak yerelleşmeye çok büyük önem verip belediyelerin yetkilerini genişletmişlerdir. 20 ayrı bölgeden oluşan Finlandiya’da Aland Adaları’nda özerk bir devlet bulunmaktadır.
- Başarılı bir toplum, güçlü bir birey ile oluşur ilkesiyle yola çıkan Finlandiya’da eğitim yoluyla başarı getirme misyonu üstlenilmiş hayat boyu öğrenen yurttaş yetiştirme vizyonu ile güçlü bir eğitim sistemi kurulmuştur.
- Finlandiya eğitim sisteminin genel amaçları; öğrencilerin hayat boyu gelişimlerini desteklemek, onlara hayatta kullanacakları bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Bu yönüyle hayata hazırlamak, ülke çapında eğitimde

eşitliği yeterli düzeyde ve halk içindeki tüm bireylere güçlü bir şekilde sağlamak ve bunu korumaktır.

- İlkokul öğrencilerinin ders dışı teneffüs olarak geçirdikleri zaman ortalama 75 dakikadır. Türkiye’de ise ortalama 45 dakikadır. Bu eğitim sisteminde öğrencilere ödev verilmemektedir çünkü öğrenmenin yeri okuldur. Her çocuğa bir birey olarak değer verilir. Çocuklardan biri yeterince öğrenemiyorsa öğretmenleri bunu hemen fark eder ve çocuğun öğrenme programını onun bireysel ihtiyaçlarına göre düzenler.
- Finlandiya’da temel eğitim süresi Türkiye’den farklı olarak 9 yıldır. Tüm okul malzemeleri yerel yönetim belediyeler tarafından karşılanır. Her okulda ücretsiz yemek verilir. Ev ile okul arası 5 km’den fazla ise okul yönetimi servis ücretini karşılar. Okul yılı 190 gün olup haftalık 19-30 saat ders işlenir. Ayrıca günlük ve dönemlik tatil yerel yönetimlerde özerklik ile okuldan okula değişebilir.
- Finlandiya’da yaklaşık 20 tane üniversite ve kolej bulunmaktadır. Bu eğitim kuruluşlarına girmek genellikle zordur. Öğrenci seçimi, öğrencinin okuldaki performansı ile giriş sınavındaki başarısı göz önünde bulundurularak yapılır. Lisans seviyesindeki üniversiteler 3 yılda, master derecesindeki üniversiteler 5–6 yılda tamamlanabilir. Buna ek olarak, üniversiteler bilimsel lisansüstü derecesi olan licentiate ve doktora dereceleri vermektedirler.

4.3.1 Almanya Okul Öncesi Eğitim

- Almanya’da okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Yine de Almanya, 4-6 yaş arası çocukların anaokulu giderlerini karşılamaktadır. Türkiye’de henüz böyle bir uygulama yok.

4.3.2 Almanya’da Zorunlu Eğitim

- Almanya’da zorunlu eğitimin süresi 9 yıldır. Bu sürenin ilk 4 yılı ilkokul olarak isimlendirilmektedir. Öğrenciler ilkokuldan sonra başarısına göre farklı eğitim kademelerine devam etmektedir.

4.3.3 Almanya ve Türkiye’deki Üniforma Zorunluluğu

- Almanya ve Türkiye arasında en dikkat çeken eğitim sistemi farklılığı öğrenci üniformasıdır. Bu kapsamda Alman eğitim sisteminin hiçbir kademesinde resmi üniforma zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak Türkiye’de zorunlu eğitimin tüm kademelerinde öğrencilerin okula resmi kıyafetle gitmesi gerekmektedir.

4.3.4 Gesamtschule Nedir?

- Bu okullarda öğrencinin beceri ve yönelimine göre kurs sistemi esastır. Diğer iki okul tipine kıyasla bu okullarda sanat ve spora yönelik dersler daha fazladır.

4.3.5 Almanya’da Üniversiteye Giriş

- 10-12. sınıflarda belirlenen ağırlıkla derslere göre üniversite sınavına girilir. Öğrenciler tüm derslerden değil, ağırlıklı olarak seçtikleri 4 dersten sınava girerler ve sınav Türkiye’de olduğu gibi bir günde değil, her güne bir ders düşecek şekilde 4 güne dağıtılır.
- Ağırlıklı ilk iki ders yazılıdır ve analiz ağırlıklı 3-5 soru içerir. Seçmeli olan 3. ve 4. dersten yazılı sınava girme ya da sözlü mülakata girme seçenekleri vardır. Bu sınavlardan alınan not ortalaması öğrencinin girebileceği fakülteleri belirler.

- Lise eğitiminde olduğu gibi üniversite eğitiminde de yatay geçişler mümkündür. Örneğin tıp fakültesine ortalaması yetmeyen bir öğrenci eczacılık fakültesinden alacağı temel kimya-fizik derslerini saydırarak tekrar tıp fakültesi için başvuruda bulunabilir.
- Seçtiği fakülteden memnun kalmayan öğrenciler bir daha sonraki dönem yeni bir fakülteye başvurabilirler.

4.4 Türk Eğitim Sistemi Nasıl Olmalıdır ?

- Eğitim sistemimiz eleştirel bir eğitim felsefesine dayandırılmalı ve teoride bırakılmayıp uygulanması noktasında da gelişmeler göstermelidir.
- Geleceğin öğretmenleri olmak isteyen bireyler öğretmen liseleriyle birlikte mesleğe lise çağından hazırlanmalı ve üniversitede de iyi bir eğitim almaları sağlanmalıdır. Öğretmen yetiştirme konusunda seçici davranılmalı, çeşitli projelerle öğretmen adaylarına eğitim verilip mesleki hayatlarında çeşitli yıllarda denetlenmeleri sağlanmalıdır. Özellikle ilkokul öğretmenlerine pedagoji eğitimi verilmelidir.
- Öğrencilerin 12 yıllık zorunlu eğitim hayatları boyunca ilgi alanları ve yetkinliklerine göre girdikleri faaliyetler üniversitelere giriş için değerlendirilmelidir. Özellikle yetenek sınavı gerektiren okulların bu sınavları geri getirmesi ve öğrencilerin bu doğrultuda okullara yerleştirilmesi sağlanabilir.
- Eğitim sisteminin öncelikli amaçlarından biri toplumun nasıl bir insan hedeflediğine yönelik betimlemeler yapmasıdır. Türk eğitim sisteminin temel sorunlarından biri nasıl bir toplum istediğine dair net bir kanıya varamamış olmasıdır. Eğitim sistemi bir makine gibi düşünülmelidir. Dişlilerin nasıl çalışacağı, hangi tuşun neye sebep olacağı etraflıca

düşünülmelidir. Zira sonunda ortaya çıkacak ürün bu toplumun geleceği olan bireylerin ta kendisidir.

- Türk eğitim sisteminin bugün geldiği noktada en büyük eksik vizyon eksikliğidir. Bu eksikliğin en temel sebebi eğitim politikalarının gündelik siyaset üstü bir yerde konumlandırılmasından ziyade tamamıyla ve tamamıyla siyasetin bir parçası olarak görülmesidir. Bilinmelidir ki eğitim sistemi ideolojilerin, farklı düşüncelerin veya siyasi partilerin kendi doğrularını gelecek nesillere enjekte edeceği laboratuvar değildir. Buradaki bireyler de denek değildir. Buradaki bireyler bu ulusun geleceğini inşa edecek olan insanların ta kendisidir. Bu yönüyle bakıldığında öncelikli tartışma, hangi dersin verileceğinden önce; eğitim sisteminin neyi hedefleyecek olmasıdır.
- Üniversite sayıları azaltılmalı ve bu şekilde üniversitelere odaklanarak eğitim kalitesi arttırılmalıdır. Bununla beraber eğitim sistemi bir raya oturtulmalı ve her sene değiştirilmemelidir.

5. EKONOMİ

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Türkiye çeşitli badireler krizler atlatmıştır. 100. Yaşına giren cumhuriyetimizin maalesef ki en büyük problemi ekonomidir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ekonomisi, dış ticaret açığı sebebiyle dışarıdan gelen sermayeye bağımlı olması yüzünden çok hassas bir yapıya sahiptir. İşte bu hassas yapı her sarsıldığında Türkiye Tarihi'nde okuduğumuz birçok ekonomik krizin temel sebebini anlıyoruz. Biz Gençlerin Gözünden Türkiye raporumuzun bu kısmında Türkiye Cumhuriyeti'nin son yirmi yılında yaşanan krizler ve sorunlar analiz edilmiş ve bu sorunlara çözümler ortaya koyulmuştur.

5.1 20 Yıl İçerisinde Yaşanan Krizler

5.1.1 2001 Ekonomik Krizi

- 2001 krizi Türkiye'nin siyasi tarihinde unutulmayan ve tartışılmaya devam eden, temeli 90'lı yıllara dayanan Türkiye'nin kara Çarşambasıdır.
- Objektif bir ekonomist gözüyle bakıldığında durumun sadece siyasi olmadığı gözle görülebilir bir gerçektir. 2001 krizini tetikleyen bir çok neden vardır. Bunlardan en başında 1998 yılındaki Rusya Krizi gelir; Sovyetler dağıldıktan sonra kurulan Rusya Federasyonu serbest piyasa ekonomisine geçerken Türkiye Cumhuriyeti gibi çok sancılar çekti. Programsız ve istikrarsız geçiş sürecinde aynı Özal'ın 24 Ocak kararlarından sonra olduğu gibi borçlanarak büyüme başladı ve bu durum Rusya'yı kriz batağına sürükledi. O dönem Rusya Federasyonu, Türkiye'nin Almanya'dan sonra en çok ihracat yaptığı ikinci ülkedir. Ancak başlayan kriz dolayısıyla Rusya, 1998'de Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı ülkeler sırasında 4. sıraya gerilemiştir. Büyük ölçüde hammadde

ithalatı yapılan Rusya Federasyonu'nda rublenin devalüe edilmesi bu ülkeden yapılan ithalatın bedelinin bir miktar düşmesine ve aynı zamanda ucuzlayan ithal girdiler dolayısıyla ihracatımızın rekabet gücünün artmasına neden olmuştur. Rusya'daki bu krizden sonra Türkiye aynı zamanda en büyük turizm gelirini de kaybetmiş, Rus iş adamlarının da yatırımlarını Türkiye'den çekmek zorunda kaldıkları için çok büyük gelirler kaybedilmiştir. Bu durum Türkiye'yi 2001 Krizine sürükleyen yapıtaşlarını oluşturmuştur.

- Rusya içindeki ekonomik krizden etkilenen Türkiye, döviz ihtiyacı hissedilirken doğal bir felaket ile sarsılmış hem büyük bir insan kaybı hem de çok büyük miktarda maddi zarara uğramıştır. Düzce ve Gölcük depremlerinin yarattığı hasar 200 milyar lira dolaylarındadır.
- Yani yaşanan bu durumlara baktığımızda 2001 krizi, 1998 Rusya krizi ve 1999 yılında yaşanan depremlerin getirdiği ekonomik zarar ve daha sonrasında gelen 2000 'deki enflasyon problemlerini çözme amacıyla alınan tedbirlerden doğmuş bir krizdir. Başlatılan İMF programıyla Türkiye üç yıllık bir döviz fiyatı ilan etti. Döviz fiyatı sabitlenince enflasyonda buna bağlı olarak düşecekti ve enflasyon sorunundan Türkiye kurtulacaktı. Bu yöntemle birlikte döviz belli bir seviyede tutulup faiz serbest bırakıldı. Neticede faizler bir anda anormal bir şekilde artmaya başladı. Elinde döviz bulunan herkes, döviz fiyatı belli olduğu için döviz üzerinde spekülasyon yaratmaya başladı ve Türkiye' de döviz bulunan herkes minik bankerler olmaya başladı. Neticede ise bankalar komik rakamlara verdikleri taahhüdü karşılayamadı. Tüm bu olanlar, döviz fiyatının garanti edilmesinden doğan büyük problemlerden biriydi, **bankacılık ve finans sistemi disiplinsiz başarısız** bir haldeydi. Sonuç olarak ekonomi ip üstünde elinde denge sopası

olmadan yürüyen bir cambazdı ve her an ipten düşebilecek bir pozisyondaydı. Sadece Türkiye’de piyasa patlayacak bombayı bekliyordu. O da nihayet Şubat 2001’deki MGK toplantısı sonrasında patladı. 2001 krizi birbirini tetikleyen olaylar silsilesinin ve hassas, zayıf bankacılık sisteminin Türkiye’deki sonucudur. Temelde, objektif bir açıdan bakıldığında krizin içinde siyasi değil, zayıf ekonomik sistem yatmaktadır. Daha iyi bir ekonomi için ara mal üretmeli ve sanayi, tarım gibi sektörlerde üretim potansiyeli arttırılıp dış cari açığın kapatılmasıyla ekonomik iyileştirme yapılabilir. Bunun haricinde ülkelerin rejimlerinin ekonomiye direkt bir etkisinden bahsedilemez.

5.1.2 2008 Ekonomik Krizi

- 2008 Ekonomik Krizi, “Büyük Durgunluk” veya Mortgage Krizi temelinde kredi ilişkilendirilebilecek bir krizdir. Türkiye’de hem kısa hem uzun dönemde büyük bir ekonomik “resesyon” yarattığı söylenmelidir. 2007 yılında, Amerika Birleşik Devletleri’nde başlayarak gelişmiş Avrupa ekonomileri ve gelişmekte olan ülke piyasalarını da derinden etkileyen 2008 krizi, temelde mortgage adı verilen konut kredilerindeki düşük faiz oranlarıyla birlikte emlak piyasasında oluşan finansal balonun patlamasıyla ortaya çıkmış bir krizdir.
- Açık-küresel bir ekonomiye sahip olan Türkiye, Amerika’da başlayan ve AB’ye sıçrayan bu krizden çokça etkilenmiştir. Özellikle 2008’in ikinci yarısından 2009’un son çeyreğine dek, yoğun olarak yaşanan finansal krizle birlikte üretim ve milli gelir sürekli azalırken işsizlik oranı artarak tarihi seviyelere ulaşmıştır.

- 2008 resesyonu, global bir krizin Türkiye’deki yansımasıdır. Serbest piyasa ekonomisine sahip olduğumuzdan dış piyasalarda meydana gelen olayların iç piyasaları da etkilemesi kaçınılmazdır. Bununla beraber dış piyasalarda meydana gelen olumlu gelişmelerin de Türkiye ekonomisine pozitif manada katkı verdiğini de belirtmek gerekir. 2008 yılındaki bu küresel krizden tüm dünyanın çıkarması gereken önemli dersler vardır.
- Amerika’daki konut piyasalarındaki gerçekçi olmayan faiz oranlarının oluşturduğu balonun tüm dünyayı derinden etkileyen bir krize dönüşmesi, kriz anlarında Türkiye gibi bir ülkede devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini gündeme getirmiştir. Krizin ardından Amerika’da hükümet tarafından alınan birtakım önlemlerin de yardımıyla krizin etkilerinden kademeli olarak çıkmıştır. 2008 Ekonomik Krizi ulusal değil evrensel bir ekonomik kriz olarak değerlendirilmelidir. Bu kriz sonucuyla AB ve Amerika kuruluşu olan birçok büyük firma ya batmış ya da değerinin çok altına satılmıştır. Ülkemizi AB ve Amerika kadar derin etkilemese de işsizlik ve enflasyon sayıları ve genel refah düzeyinin düştüğünü söylemek mümkündür. Ayrıca 2008 krizi sonrası 2000 yılında başlatılan İMF programı bittikten sonra programın devamı maalesef getirilmedi. Avrupa Birliği ile müzakereler bırakıldı ve başka bir dil kullanılmaya başlandı. Tüm bunlar Türkiye’ye sermaye akışını azalttı ve Türk Lirasının zamanla değer kaybetmesine sebebiyet verdi.

5.1.3 Salgının Türk Ekonomisine Etkisi

- COVID-19 salgını Türkiye’de mart ayının ortasından itibaren ekonomik faaliyetleri; dış ticaret, turizm ve iç talep kanallarıyla etkilemeye başlamış, etkiler Nisan ayı itibarıyla derinleşerek tüm ekonomiye yansımıştır. Aralık

2019'da Çin'in Wuhan kentinde başlayan Covid-19 salgını, önce Uzak Doğu ekonomilerine, peşinden Amerika, Avrupa ve tüm dünyaya hızla yayıldı.

- Mart ayının sonlarına doğru Dünya nüfusunun yaklaşık %25'ini risk altına sokan COVID-19, küresel ekonomide başta turizm olmak üzere, sanayi, hizmetler sektörlerinde üretimin, iç ticaret ve dış ticaretin hızla gerilemesine neden oldu. Tüketici ve üretici güven endeksleri büyük düşüşler yaşadı. Hükümetlerin bütçe gelirleri düştü, harcamaları arttı. İşsizlik yükseldi. Bu bağlamda COVID-19 salgınının dünya çapında yayılması üretimi, tedarik zincirlerini ve tüketimi etkilerken dünyadaki ekonomik faaliyetleri sert şekilde daraltmış, bazı sektörleri durma noktasına getirmiştir.
- Türkiye'nin 2019'daki ithalat rakamı 210, ihracatı 180 milyar dolardır. Görüldüğü üzere Türkiye'nin 30 milyar dolar dış ticaret açığı bulunmaktadır. Türkiye bu açığı ilkokulda, lisede çok anlatılan bacasız sanayi turizmle kapatmaktadır. Örneğin, Türkiye'nin 2015 yılındaki turizmden elde ettiği gelir yaklaşık olarak 30 milyar dolardır.
- Salgın sürecinde dünya genelinde ülkelerin sınır kapılarını ve ülke arası uçuşları kapatmasıyla turizm sektörü durmuştur. Zaten çökme noktasına gelen ekonomi turizmden de gelir elde edemeyince iç ve dış borçlanma artmıştır. Turizmden gelen bütçeyi koruma amacıyla haziran, temmuz ve ağustos aylarında normalleşme dönemine geçildi ise de günü kurtarma adına alınan karar ile salgın ülkemizde daha da artmış tekrar yasakların gelmesiyle dükkanlar, çeşitli iş yerleri kapatılmıştır. Bu nedenlerden ötürü Türkiye'nin en zengini de dükkânı kapanan esnafı da zarara girdiği için kredi çekmek durumunda kalmıştır.

- Kapanmalarda küçük özel işletmeler sermaye elde edemediklerinden ötürü zor durumda kaldılar. Küçük işletmeler bir ülkenin ekonomisi için önemli bir parametredir. Eğer dükkân kapatmak zorunda kalırsalar devlette vergi kaybeder. Böylece kayıpların olduğu bir kısır döngüye girilmiş olunur. Bundan ötürü devletin bir hane halkına yardım yapması, vergi ödemelerinin ertelenmesi, işletmelere verilen kredilerin arttırılması gibi güçlü bir yardım paketi ortaya koyması gerekiyordu.

5.2 Türkiye Ekonomisinin Başlıca Problemleri

5.2.1 Yüksek Faiz ve Enflasyon

- Enflasyon hedeflemesinin yürütülebilmesi için; bir sayısal oranın belirlenmesinin, merkez bankasına birincil (öncelikli) hedef olarak bu orana ulaşılması görevinin verilmesinin, merkez bankasının bu hedefe ulaşabilmesi için bağımsızlığının sağlanmasının ve şeffaflığının da artırılmasının gerekli olduğunu söylemek mümkündür.
- Günümüzde tartışılan konulardan birisi faizin düşürülmesi üzerinedir. Fakat sadece faiz düşürülerek enflasyonun düşüşe geçmesi sağlanamaz. Yüksek enflasyonu önlemenin temel yolu bir süre faizi yükseltmektir. Eğer faiz yükselirse sermayenin fiyatı yükseleceği için enflasyon belirli bir süre düşüşe geçecek ve devletimiz zaman kazanacaktır. Bu zaman içerisinde gerekli olan yapısal reformlar; hukuk, eğitim ve sosyal alanlarda uygulanmaya başlarsa bu ülkenin kamuoyu faiz ve enflasyon konusuyla meşgul olmayacaktır.
- Ekonomiye eğer siyasi değil bilim gözü ile bakılırsa 2014 yılında Türkiye’de yaşanan yüksek enflasyonun ağırlıklı olarak yüksek kur ve yüksek petrol fiyatlarının yarattığı maliyet artışlarından kaynaklandığı

sonucu olduğu anlaşılacaktır. İkinci olarak faiz giderlerinin, toplam maliyetler içindeki payının düşüklüğüne bakarak tek başına enflasyona neden olmasının mümkün olmadığı net bir biçimde görünüyor.

5.2.2 Yüksek Vergiler ve Vergi Adaletsizliği

- OECD ülkeleriyle yaptığımız karşılaştırma bize Türkiye'nin düşük vergi yüküne sahip bir ekonomi olduğunu, bu vergi yükünün ağırlıklı olarak dolaylı vergilere dayandığını ve dolayısıyla vergi adaletini sağlamaktan uzak bir vergi yapısına sahip olduğunu gösteriyor.
- Ürünlerden ve mallardan alınan yüksek rakamlı vergiler sadece tüketiciyi değil üreticiyi de zor duruma sokar. Tüketici yüksek vergilerden ötürü pahalı olan malı almaz ve bu sebeple üretici de zarara girer. Yani vergiler aslında dolaylı olarak ekonomiye de zarar vermektedir. Bu sebeple araçlardan, elektronik aletlerden, alkol ürünlerinden alınan yüksek fahiş vergiler indirilmelidir. Orta, normal seviyede alınan vergi ekonominin kötüye gitmesini engeller. Fahiş rakamlı vergiler günü kurtarmaya yarar ve geleceğe dair iyi sonuçlar doğurmaz.

5.2.3 Asgari Ücret ve İşsizlik Rakamları

- Bir örnek üzerinden gitmek gerekirse, asgari ücrete gelen artışın ekonomik açıdan iki sonucu olabilir:
 1. Ücretlerde ciddi bir artış ortaya çıkacağı için talepte artış olur ve bu büyümeyi canlandırabilir.
 2. Söz konusu ücret artışının tetikleyeceği talep artışı enflasyonda artışa yol açabilir.

- Asgari ücret her ne kadar fakir ve yoksul insanlar için önemli bir gelir türü olsa dahi genel olarak diğer devlet maaşlarından düşük tutulmalıdır. Çünkü maaşların birbirine yakın olması da gelir adaletsizliğini doğurur. Asgari ücret belirlenirken araştırma şirketlerinin belirlediği yoksulluk ve açlık sınırı göz önüne alınarak değerlendirilmelidir.

5.2.4 Ekonomide Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

- Bir ülkeye yatırımcı çekilmek isteniyorsa ekonominize ait verileri objektif bir şekilde belli bir kurum aracılığıyla yayınlanmalıdır. Güney Afrika’da, Almanya’da yaşayan bir iş adamı eğer para kazanmak istiyorsa parasını koruma içgüdüsüyle güvенеbileceği bir ortama yatırım yapacağı aşîkârdır. O halde enflasyonun akademik araştırmalar neticesinde elde edilen verilerle en az %30'lara dayandığı bir ortamda dışarıya %15 ile lanse edilirse o iş adamını ülkenize çekemezsiniz. Yatırımcı çekemediğiniz takdirde de ülkeye dolar akışı olmadığından kur yükselir. Bu bağlamda en başta merkez bankasının bağımsızlığının sağlanması ve diğer devlet kurumlarının hesap verebilir konumda olması elzemdir.
- Para politikasındaki politika tercihleri, politika yapıcılar ve karşı karşıya kalınan kurumsal düzenlemeler ile politika hedefleri tarafından belirlenirler. Para politikası hükümet tarafından yürütüldüğünde (Seçmenlerle ilgili olmak üzere.) politikacıların kaprislerine boyun eğilir. Bu tür politik menfaatler para politikası hedefleri ile ilgili de belirsizliğe yol açar. Bu durumdan resmi para politikası hedefine sahip bağımsız bir merkez bankasına para politikasını devrederek kaçınılabılır. Böylece merkez bankası bağımsızlığı, politik baskılardan para politikası yapıcısını izole ettiği için şeffaflığı artırır.

5.2.5 Türkiye’de Tarım

- Ülkemizdeki tarımın en büyük sorunlardan biriye, köylerdeki azalan nüfus ve bunun neticesinde hala insan gücüne dayalı tarım politikalarının yürütülmeye çalışılması. Bugün 17 milyon nüfusunun %1,99 unu tarım sektöründe çalıştıran Hollanda eğer bu alanda dünya devleri arasında görülüyorsa bunu tarımda makineleşmeye borçlu.
- Son 4 yılda Türkiye’nin tarımsal gayri safi milli hasılası 10,9 milyar dolar azaldı. Tarım destekleri 5 Kasım’da açıklanabildi. 2020 ürünü desteklerin ödenmesi için 2021 bütçesine 22 milyar lira ödenek konuldu. 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programına göre, çiftçinin en yaygın yararlandığı mazot, gübre, hayvancılık desteklerinde toplam 787 milyon lira kesinti olacak. Tohum, fidan ve kırsal kalkınma desteğinde artış olacak. Her ay açıklanan enflasyon verilerinde fiyatı en çok artan ürünler listesinde tarım ve gıda ürünleri hep üst sıralarda yer aldı.
- Dövizdeki artışa bağlı olarak girdi fiyatları hızla artarken, elektrik fiyatı tarımsal üretimi tehdit eder noktaya geldi. Girdi fiyatları artarken ürün fiyatları aynı oranda artmadığı için çiftçi para kazanamamaktan şikâyet etti. Tüketici ise ürünlerin pahalı olmasından yakındı.
- Anason, haşhaş, şeker gibi çokça üretilen ürünlere kota getirilmeli; diğer mamuller ve tarım ürünleri ile uğraşan çiftçiye alan açılmalı. Pandemi döneminde ve kuraklık nedeniyle zarar gören çiftçilere üretimin devamlılığı açısından mutlaka destek sağlanmalı. Su ve kuraklık sorunu için mutlaka havza bazlı önlemler alınmalı. Ürün deseni buna göre belirlenerek teşvik edilmeli. Açıklanacak hububat, bakliyat ve diğer ürün fiyatlarında maliyet, dünya piyasaları ve kuraklığın yarattığı zarar dikkate alınmalı. Eski tip tarım politikalarının bırakılması ise ayrıca elzemdir. Köy

nüfusunun modern dünyada yok olmasından ötürü şehirde yaşayan insanları da tarım sektörünü modernleştirerek istihdama katmak gerekir.

5.3 Ekonomik Krizlerin Temel Çözümü: Yapısal Reformlar

- Ülkemizin bu çalkantılı ve cambaz ipinde duran yapısının sürekli olarak sorun çıkarması doğaldır. Biz Topluluğu olarak tüm bu krizlerin ve sorunların çaresi olarak 2000 yılında başlanan fakat daha sonra askıya alınan yapısal reformların daha iyi geliştirerek iyi bir ekonomik planlamayla tekrar başlatılmasını öneriyoruz.
- Yapısal reformların başlıca amacı bellidir: Türkiye'ye yatırım yapmak isteyen sadece Türk insanını değil Fransız'ı, Rus'u Amerikalıyı ülkemize çekmektir. Bugün gelinen noktada yabancı yatırımcıyı ülkeye sokmakta zorluk çekiyoruz.
- Yapısal reformları üç ayrı ana konuda inceleyebiliriz.

5.3.1 Ekonomik Reform

- Türkiye'nin ciddi sorunlarından birisi sorunların tam olarak teşhis edilmesini önleyen açıklık eksikliğidir. Kamunun bütün hesapları, gelirleri, harcamaları, kararları, uygulama sonuçları mutlaka açıklanmalı ve bağımsız organlarca denetlenmelidir. Aksi taktirde sorunun ne olduğu ve nereden kaynaklandığı tam olarak görülemediği için doğru çözümler de geliştirilememektedir.
- Özellikle son yıllarda, devlet içinde çalışanların kamu malını ciddi manada israf etmesi ve bundan dolayı ortaya çıkan borçlanmaların ekonominin sırtına kambur oluşturması büyük problemlerden bir diğeridir. Gereksiz yapılan binalar; örneğin zaten bir kaymakamlık binası bulunurken başka bir

kamu kuruluşunun bina ihtiyacı gözetilmeyerek çok masraflı bir kaymakamlık binasının tekrar inşa edilmesi. Acil olarak devletin toplu bir tasarruf siyaseti izlemesi gerekmektedir.

- Özel şirketlerin bugün gelinen noktada dolar borcu katlanarak artmakta ve bunun önüne geçilememektedir. Acilen şirketlerin dolar borcunu silme adına devlet piyasayı etkilemeden yeni reformlar yapmalıdır.
- Türkiye 20 yıl önce tarımda hem kendine yetebiliyor hem de ihracat yapabiliyordu. Bugün tarım topraklarının kaybedilmesi, tarımla uğraşanların tarımı bırakması ve başka sektörler'e yönelmesi. (Bunun sebebi tarlayı işletip üretim malını satandan çok dağıtım şirketlerinin kazanması). Yeni bir tarım reformu başlatılarak bu yaranın üstü kapatılmalıdır.

5.3.2 Sosyal Reformlar

- Hâkim ve Savcılarının siyasal iktidar dışında, kendi mesleki sınırları çerçevesinde, kendileri tarafından seçilen bir Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından atanmaları, terfileri sağlanabilirse bu alandaki tartışmalar önemli ölçüde sonlanır. Hukukun devletin en üst kademesinden vatandaşa kadar herkese eşit şekilde uygulanması sağlanamazsa adalet konusunda tarafsızlık korunamazsa öteki yapısal reformlar yürütülemez.
- Eğitim sisteminin bütünüyle değiştirilmesi ve 21. Yüzyıla uygun, çağdaş bir eğitim sisteminin getirilmesi ve bu eğitim sisteminin bir devlet politikası olarak görülüp siyasi çıkarların üzerinde tutularak eğitim sisteminin istikrarlı bir şekilde uygulanması gereklidir. Ekonomide kısır döngüye girilen en büyük nokta eğitim sistemidir. Bir ülkenin eğitim sistemi köhnemeye, çağa ayak uyduramamaya başladıysa faydalı bireyler

yetiştiremez ve bu faydasız bireyler de ekonomiye herhangi bir katkı sağlayamaz ve de sağlayamadığı gibi ekonomiye zarar verir.

5.3.3 Siyasal Reform

- Türkiye'nin siyasal alanda yapması gereken yapısal reformlar anayasa değişikliği ile başlayarak; demokrasiyi, özgürlüğü, hoşgörüyü, kişi haklarının korunmasını, kadın erkek eşitliğini en üst düzeye çıkaracak ve kısıtlamaları savaş hali gibi çok zorunlu hallerle sınırlı tutacak düzenlemeleri getirmek gerekiyor. Anayasa; yasama, yürütme ve yargı arasındaki güçler ayrılığını tam ve kesin biçimde vurgulamalı, erklerden birinin ötekine üstünlüğünü önleyecek bir yapıda olmalıdır.
- Yurttaşların kullandığı oyların yok sayılmaması için seçim sisteminde baraj uygulamasının kaldırılması şart görünüyor. Siyasal partiler kanununda paralel değişiklikler yapılması, milletvekilliğinin (en fazla iki kez seçilmek gibi) süre sınırlandırılmasına tabi tutulması, lider egemenliğini ve milletvekili dokunulmazlıklarını kaldıracak düzenlemelerin yapılması gibi birçok konu bu çerçevede sayılabilir.

5.4 Sığınmacıların Ekonomimiz Üzerindeki Yüğü

- Türkiye, son yıllarda dünyada yaşanan sığınmacı problemlerinin tam göbeğinde bulunduğundan dolayı, mülteci probleminin etkilerini dünya üzerinde en çok hisseden ülke durumundadır.
- Arap Bahar'ından payını alan bir diğer ülke sınır komşumuz olan Suriye'ydi. Suriye'de yaşanan iç savaş, birçok sığınmacının ülkemize doğru yönelmesine neden olmuştur. Bu olaylar sonucu 10 milyondan fazla

sığınmacı komşu ülkelere dağılmıştır ve bu sığınmacıların yaklaşık %70'e yakını Türkiye'ye sığınmıştır.

- Her ne kadar bazı Uluslararası Kuruluşlar tarafından bu konunun ekonomik yükü hafifletilmek istense de bu kuruluşların yardımlarının Türkiye'nin harcadığı rakamlar ile uzaktan yakından benzerliği olmamasından dolayı ülkemizin ekonomisine bu olay ister istemez azımsanamayacak bir sorun olarak yansımaktadır.
- Ülkemizin, sığınmacılara yaptığı yardımlarsa halkımızın bir kesimi tarafından destek görülüyor ve karşı çıkılıyor. Çünkü halkımızın içinde bulunan yoksul kesimin bu yardımlara olan bakış açısı, ikinci plana atıldıklarını hissettirmektedir.
- Bir diğer büyük sorun ise sığınmacıların ülkemizde bulunan işverenler tarafından düşük fiyatlandırma politikasına uyması sonucu halkımız yerine sığınmacılara istihdam sağlanması. Bu konuda halkımızın bir kısmı hoşnut değil. Bazı işverenler aynı zamanda bu yol ile o işyerinde var olandan daha az işçi çalışıyor göstererek aynı zamanda vergi kaçırma girişiminde bulunabiliyorlar.
- Tüm bu bilgilerin ışığında bir sonuca varmak istersek: Son yıllarda yaşanan ekonomik sorunların normal şartlarda önüne geçilememişken bu konu aracılığıyla daha fazla yara almasına müsaade edilmemeli. Ülkemiz yıllardır ortaya koyduğu kültürel normlar çerçevesinde yardıma muhtaç insanlara yardımcı olma refleksi içindedir ama bu işi yaparken her türlü hareketi rakamlarla kayıt altına almalı bu sorundan istifade etmek isteyenlere bu şansı vermemelidir.

5.5 Ekonomik Planlama

- Piyasa yöntemine dayalı sistemde; üretim, tüketim, alışveriş hep arz ve talep kurallarına göre işler. Kamu otoritesi yalnızca haksız rekabeti, tekelci eğilimleri engellemeye çalışır.
- Piyasadaki sıkıntıların fiyatlara müdahale yoluyla çözülmeye çalışılması yerine üretimin artırılmasına dönük önlemlerle çözülmeye çalışılması hem fiyat ve piyasa mekanizmasının zedelenmesini, hem de karaborsa doğmasını önler.

5.6 Türkiye'nin Ekonomik Gücü

- 2019 yılında Türkiye'nin GSYH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) sıralamasında IMF ve Dünya Bankası'na göre 19, Birleşmiş Milletlere göre 17. Sırada bulunuyordu. Aslında bakıldığında ilk 20 ekonomi ülkesinin içinde bulunmak gerçekten gurur verici ancak şu var ki Türkiye 30-40 yıldır istatistiklere bakıldığında ya listede 1 basamak geri ya bir basamak ileri düşüyor ya da olduğu yeri koruyor. Bu potansiyel vasatlık kendini tekrar ediyor. Türkiye'nin 2023, 2053 ve 2071 hedefleri içerisinde de ilk 10 ülkenin içine girmek var.
- 2013 yılında aslen duyurulan ilk 10 ekonomi içine girme hedefini bir matematik hesabıyla inceleyelim. Türkiye'nin o yıl milli geliri 950 milyar dolardı. Türkiye'nin ilk 10 ekonomi arasına girebilmesi için Türkiye'nin 13. Sıradaki 1,370,795,199,976 dolarla Güney Kore'yi, 12. Sırada 1,576,184,467,015 dolar ile Avusturalya'yı, 1,847,208,522,155 ile de Kanada'yı geçmesi gerekiyor. Ufak bir matematik hesabıyla Kanada'nın her yıl %3, Türkiye'nin her yıl %10 büyüdüğünü düşünürsek (ki bir yılda %10 biraz uçuk bir rakam) Türkiye'nin yine de Kanada' ya yetişme şansı

yok. Bu sayede anlıyoruz ki matematik yalan söylemez. Bu denklemde Türkiye'nin bu hedefe ulaşamayacağı bariz. Bu sebeple sadece Türkiye'nin bulunduğu sırayı koruması gerekiyordu. Fakat geçen yıllarda bunu da başaramayarak liste de 21. Sıraya geriledik. Diğer bir liste ise kişi başına düşen milli gelir listesi. Türkiye bu listelerde gerçekten vahim bir halde. Asgari ücretin düşüklüğü, enflasyon ve faiz oranları yüzünden kişi başına milli gelir sıralamasında IMF 'ye göre 68, Dünya Bankası'na göre 67, Birleşmiş Milletlere göre 65. sırada bulunuyoruz.

6. İNSAN HAKLARI, DEMOKRASİ VE ADALET

6.1 İNSAN HAK VE HÜRRİYETLERİ

6.1.1 Kadın Hakları

- Kadınlar tarihsel süreç içinde çeşitli sebeplerden ötürü zaman zaman ötekileştirilmiş, konum olarak türdeşleri olan erkeklerden daha alt bir statüye sahip olmuşlardır.
- Hayatın devamlılığı için hem maddi hem de manevi olarak kilit bir noktada bulunan kadınlara karşı olan bakış süreç içerisinde bu yanlış düşünceye temel oluşturacak şekilde toplumların geleneklerinde, inançlarında ve törelerinde kendisine yer bulmuş ve kadınlara karşı kullanılan küçümseyici dil toplumların dillerinde kendisine sağlam bir yer edinmiş bu da atasözleri ve deyimler gibi araçlarla pekiştirilmiştir.
- Kadınlar hala dünya genelinde cinsiyetleri yüzünden öldürülmemek, şiddet görmemek kendilerini kabul ettirmek ve istedikleri şekilde var olmak için mücadele etmektedir.
- Kadına yönelik şiddeti kadınlara sadece cinsiyetleri yüzünden uygulanan her türlü psikolojik ve fiziksel şiddet, cinayet, tecavüz, taciz, baskı, toplum içinde veyahut özel yaşamda haklarının sınırlandırılması şeklinde tanımlayabiliriz.
- International Womens Day internet sitesinin raporuna göre kadınlar dünyadaki arazilerin sadece %1'ine sahip. Dünya genelinde mültecilerin %80'ini kadınlar oluşturmakta, yine dünya genelinde okuma yazma bilmeyen 1 milyardan fazla yetişkinin 2/3'ünü kadınlar oluşturuyor. Üniversiteden yeni mezun olmuş kadınlar erkeklerden %21 oranında daha düşük maaş alıyor ve bu oran 10 yıl içinde %31'e yükselebiliyor. 2013

yılında Birleşmiş Milletler'in yayınladığı The World Womens raporunda dünya genelinde kadınların %35'inin hayatlarındaki erkekler tarafından şiddet gördüğünü, ülke bazlı çalışmalarda bu oranın %70'lere çıktığını ve dünya genelinde ölen kadınlarının %38'inin beraber oldukları erkekler tarafından öldürüldüğünü görmekteyiz. Ülkemizde ise son olarak açıklanan nüfus bilgilerine göre toplam nüfusun %49.8'ini kadınlar oluşturmaktadır. TÜİK'in 2019 yılında açıklamış olduğu bilgilere göre kadınların istihdam oranı %27,4 iken erkeklerde bu oran % 65,7 oldu. Cinsiyete dayalı ücret farkının %7,7'ye ulaştığı görülürken, kadınların yıllık brüt kazançlarının erkeklerinkinden daha az olduğu açıklandı.

- Türkiye 1985'te BM kurulunda görüşülen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni (CEDAW) imzaladı. Süreç içinde kadına yönelik şiddetin karşısında olan ve bu bağlamda yapılan sözleşmeleri destekleyen Türkiye 2011 yılında "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" kısa adıyla "İstanbul Sözleşmesi"ni imzaladı.
- Anlaşma kadına yönelik şiddet alanında uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk düzenleme olması ve başta kadınlar olmak üzere tüm ev içi şiddet mağdurlarını kapsaması açısından önemlidir.
- Ancak bu sözleşme tam olarak uygulanmadığı gibi toplumumuzda bazı azınlıklar bu sözleşmenin aile kurumunu olumsuz etkilediğini bahane ederek sözleşmeden çıkılmasını talep etmiştir. Nitekim 20 Mart 2021 tarihli Resmî Gazetede 3718 sayılı cumhurbaşkanı kararı sonucunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından İstanbul Sözleşmesi feshedilmiştir. 1 Temmuz 2021 tarihinde ise İstanbul Sözleşmesi'nin feshi resmi olarak yürürlüğe girmiştir.

- Ülkemizde kadına yönelik şiddetin halihazırda geldiği durum kanunların tam anlamıyla uygulanmadığını veya sorunların kökünden çözümünde yetersiz olduğunu gözler önüne sermektedir.
- Bu çözümlerin kalıcı olabilmesi için çözmemiz gereken temel problemin toplumun dil belleğinden ve toplumun genel kabullerinden kaynaklandığını biliyor; “kızını dövmeven dizini döver”, “kocamdır sever de döver de”, “saçı uzun aklı kısa”, “kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmeyeceksin” gibi şiddeti normalleştiren atasözlerini, özdeyişleri ve bunları onaylayan toplumsal geleneği değıştirmemiz gerekmektedir.
- Özellikle medyada cinsiyetçi söylemlerin önüne geçilmesi gerekmektedir.
- Toplumı temsil eden siyasetçilerimizden her konuda olması gerektiği gibi bu konuda da kelimelerini eşitlik temelinde seçmelerini bekliyoruz.
- Mevzuatlarda eşitlik temelli bir dil kullanılmalıdır.
- Kadınların ‘sembolik’ varlığını onaylamaya dayalı değil cinsiyet eşitliğini esas alan cinsiyete duyarlı politikalar üretilmesi gerekmektedir.
- Kadınların karar alma ve politika yapım süreçlerine katılımının sınırlı olması, ihtiyaç ve taleplerini yeterli bir şekilde seslendirmelerine engel olmaktadır. Kadınların karar alma süreçlerine katılımını destekleyecek mekanizmalar oluşturulmasını ve cinsiyet eşitliği konusunda özellikle parlamentoda ki niteliksel ve niceliksel sorunların çözülmesi gerekmektedir.
- Aile içi eğitimin ilk aşamalarından birisi olan evde şiddeti ve ayrımcılığı geliştiren davranış şekillerinin değil, kız ve erkek çocukları arasında hiçbir şekilde ayrımcılık yapılmaması gerektiğini öğütleyen ve anne-babanın eşit sorumluluklar aldığı bir düzenin oluşturulması gerekir.

- Okuldaki eğitim sürecinde de bu konunun dikkatli şekilde ele alınması atacağımız en önemli adımlardan birisi olacaktır. Eğitim müfredatında cinsiyet eşitliğini esas alan dersler konulmalıdır.
- Sorunların ciddi bir şekilde ele alınması, toplumun sağlığı ve yarınlarımız için çok önemlidir. Kadına yönelik şiddete daha geniş bir perspektiften bakarak bunun kimsenin çıkarına yaramayacak bir kıyım olduğu gerçeğiyle yüzleşmeliyiz.
- Kadına yönelik şiddet ile etkin bir mücadele edilmesi gerekmektedir. 6284 Sayılı Kanun ve “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” kısa adıyla “İstanbul Sözleşmesi” gibi uluslararası sözleşmeler etkili şekilde uygulanmalıdır.
- Kadına yönelik şiddette toplumsal mücadelenin önemini vurguluyoruz. Kadına şiddete karşı okullarda dahil olmak üzere toplumun her kesiminde bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

6.1.2 LGBTİ + Hakları

- Eşcinsel toplum bu döneme kadar büyük insan hakları ihlallerine maruz kalmış, daima yok sayılmış, kimi zaman sağlık hakkından mahrum bırakılırken çoğu zaman da çalışma hakkından yoksun yaşamışlardır.
- Türkiye, eşcinsel ilişkinin bir suç unsuru teşkil etmediği 98 ülkeden birisidir. Fransa ceza kanunu örnek alınarak oluşturulan 1858 Osmanlı Ceza Kanunnamesi ile eşcinsel ilişkilerin suç olarak kabul edilmeyeceği resmi olarak ifade edilmiş böylece bu tarihten itibaren Türkiye coğrafyasında eşcinsel ilişkiler yasal düzlemde meşruiyet kazanmıştır.

- Bugünkü Türkiye’de eşcinsellik ve eşcinsel ilişkiler suç kapsamında değerlendirilmese de medeni kanununda cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği gibi bir ifadeye rastlanamamaktadır ve eşcinsel bireylerin birliktelikleri yasal zeminde tanınmamaktadır. Türk anayasasında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığın yasaklanmasına yönelik bir madde de bulunmamaktadır.
- Türkiye’de eşcinsellik suç teşkil etmese de devletin toplumsal ahlak ve kamu düzeni gibi kavramları gerekçe göstererek uyguladığı heteronormatif ve ayrımcı yaptırımlar ülkedeki LGBTİ+ bireylerin yaşam standartlarını son derece düşürmekle birlikte zaman zaman bu bireylerin hayati risk altına girmesine, nefret cinayetlerine kurban gitmesine sebebiyet vermektedir.
- Ülkede özellikle son yıllarda yükselen homofobi ve transfobi LGBTİ+ toplum üzerindeki baskısını günden güne daha şiddetli biçimde hissettirir hale gelmiştir. Homofobi ve transfobinin Türkiye’de hala toplumsal bir sorun olarak varlığını sürdürmesi birçok sebebe dayandırılabilir fakat bunlardan en temel ve en güncel olanı ülke yöneticilerinin, hükümet mensuplarının LGBTİ+ bireyleri ve dernekleri yok sayması, muhatap aldıklarında da sistematik bir biçimde ve açıkça hedef göstererek ‘‘sapkınlık, bölücülük, gayrimillilik’’ gibi suçlamalarla toplumun gözü önünde itibarsızlaştırmasıdır.
- Yıllar içerisinde değişen siyasi konjonktürle birlikte iktidar sahiplerinin LGBTİ+ bireylere dair görüşleri asıl haliyle ifade edilmeye başlanmış, takınılan tutum da sert bir şekilde değişmiştir. Bu hareket adeta iktidar partilerinin propaganda aracı haline getirilmiştir ancak unutulmamalıdır ki

LGBTİ+ hakları insan haklarıdır ve insan hakları ihlal edilemez, sorguya ve yargıya açılmaz, siyasi çıkar malzemesi haline getirilemez.

- Ülkede baş gösteren homofobi ve transfobi de göz önüne bulundurularak ülke gerçeklikleriyle yan yana getirildiğinde siyasilere ve özellikle cumhurbaşkanına düşen ayrıştırıcı, ötekileştirici ve kriminalize eden bir dil değil orta noktada buluşturan, nefreti ve şiddeti değil barışı ve uyumu işaret eden bir dil kullanmaktır.
- Dolayısıyla LGBTİ+ bireylerin yaşam standartlarının ve haklarının Türkiye’de iyileştirilmesinin yolu siyasi düzlem ve yargı sistemi özelinde eşit yurttaş ve eşit birey kavramlarını içselleştirmiş, çözüm sürecini samimiyetle yürütebilecek iradeli yöneticilerin görev başına gelebilmesinden geçmektedir.
- İlkokuldan başlayarak okullarda ayrımcılık ve ötekileştirmenin yanlış bir tutum olacağı öğretileri anlatılmalı, müfredatlar toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilerek baştan oluşturulmalıdır.

6.1.3. Çocuk Hakları

- Çocuklar dünyanın her yerinde eşit haklara sahip olsalar bile bu hakların uygulanması sürecinde hala eksiklikler görülmekte. UNICEF’in raporuna göre dünyada 264 milyon çocuk ve ergen eğitim hakkından yoksun, bu oranlar en çok sahra altı bölgelerde artış gösteriyor. Her yıl 3 milyon çocuk yetersiz beslenme sebebiyle hayatını kaybediyor. Verilere göre 387 milyon çocuk, yani yüzde 19.5, günde 1.9 doların altında hayatını devam ettirmeye çalışıyor. Veriler 2-4 yaş grubu arasındaki çocuklardan dörtte üçünün şiddet gördüğü şeklinde. Bu oran ergen yaş grubunda üçte bir oranında. İşgücüne katılan çocukların sayısı 150 milyon; bu oran en çok

Afrika ülkelerinde artış gösteriyor. Dünya genelinde 31 milyon mülteci mevcut. UNICEF dünyanın dezavantajlı çocuklarına daha fazla odaklanmazsak 2030 yılında kadar çoğu önlenebilir olan hastalıklar nedeni ile 69 milyon çocuk hayatını kaybetmiş, 167 milyon çocuk yoksulluk içinde yaşıyor ve 750 milyon kadının da henüz çocuk yaşta evlenmiş olacağını belirtiyor

6.1.4 Eğitim Hakkı

- Anayasamızda “Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi” başlığı ile düzenlenmiş olan eğitim ve öğrenim hakkı Anayasamızdaki başlıkta da görüldüğü üzere devlete bir takım ödevler yükler. Bu konuda Anayasamızca yapılan en önemli düzenleme kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacak olmasıdır. Bu yalnızca kişinin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaması anlamına gelmez, aynı zamanda devleti bu hakkın önündeki engelleri kaldırmaya yükümlü kılar. Devleti, herkese eşit şekilde nitelikli eğitimi ulaştırmakla yükümlü kılar. Hiçbir ayırım yapılmaksızın sağlanması gereken eğitim ve öğretim bunun sağlanması için parasız yapılmalıdır.
- Devlet, eğitim hizmetini ülkenin her yerinde eşit olanaklarla sağlamakla görevlidir. Ne var ki günümüzde hala bu hizmetle insanlara eşit olanaklarda eğitim sağlanabildiğini söylemek mümkün değildir.
- Vatandaşların eğitim hakkına eşit olanaklarla ulaşamaması sorunu ve eğitim sisteminin diğer eksiklikleri hala güncelliğini korumaktadır. Öğretmen ataması, nitelikli ve süregelen bir eğitim sisteminin ve sınav sisteminin olmaması başlıca sorunlardır.

- Özellikle kırsal bölgelerde, ekonomik durumu pek iyi olmayan insanlara karşı bunları devlet tarafından birtakım desteklerle ulaştırmalıyız. Okulların denetlenmesi sıkı olmalı, öğrencilerin veya okulun temel ihtiyaçları yine devlet yardımıyla giderilmelidir.
- Eğitim bir ülkenin, bir bireyin temelidir. Eğer bu temeli iyi sağlamazsak, öğrencilerimize eğitim haklarını sağlayamazsak ileride geri dönüşü olmayan yerlere çekilmemiz kuvvetle muhtemeldir.

6.1.5 Sağlık Hakkı

- Dünya Sağlık Örgütünün en önemli hedeflerinden birisi evrensel sağlık hakkıdır. Evrensel sağlık hakkı dünya üzerinde yaşayan tüm insanların yeterli düzeyde sağlık imkanına erişim hakkıdır.
- İnsan için çok gerekli olan sosyal güvenlik ve sağlık hakkının, dar gelirli bakımdan sadece öneminin kavranması/kavratılması değil, istisnasız herkesin bu haklardan yararlandırılması ve bunun göstermelik olmaktan çıkarılması zorunludur. Sadece yasayla böyle bir düzenlemenin getirilmesi değil, tedavi yöntem ve süresi, hastanın hastane ve hekim seçimi hakkını kullanabilmesinin önündeki engellerin kaldırılması, hastanelerin yeterli sayıda uzman hekim ve diğer profesyonel elamanlara sahip olması, tedavi merkezlerinin yeterli ve sağlıklı tıbbi malzemeye sahip olması, hekimlerin baktıkları günlük hasta sayısının fazla olmaması, hastadan ek ödenek (katkı payının) alınmasının önlenmesi, cerrahi müdahalelerden sonra bakım görevlilerinin uzman olmalarının sağlanması ve sayılarının artırılması, hastanelere yeterli ödeneğin aktarılması vs. de gerekir.

- Oysa sağlık ve sosyal guvenlik hakkı yeterince tanınmadığı gibi, tanınmış olduğu kimseler bakımından da kazanılmış hak gözetilmeden sağlık hakkı ile ilgili önemli harcama kalemlerinden sürekli kısıntılara gidildiğine tanık olunmaktadır. Örneğin hastanın ücretsiz ilaç alma hakkına sınırlama getirilmesi, alınan ilaç sayısının sınırlandırılması, kimi sağlık gereçlerinin hastaya yüklenmesi, ilaç veya diğer sağlık malzemelerine hastaların fazlaca katkılarının istenmesi gibi uygulamalar, bu hakların güvencede olmadığını göstermektedir. İstikrarlı bir sosyal hukuk devletinde kazanılmış hakların çiğnenmesi mümkün değildir.

6.1.6 Din ve Vicdan Hürriyeti

- Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılmaması şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.
- Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.
- Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu’nun kitabında uygulamada bu derslerin din ve ahlak kültürleri hakkında bilgi vermekten çıktığını ve belli bir din ve mezhebin aşılması niteliğine büründüğünü belirtiyor. Aynı zamanda bunun anayasamızın 42. maddesinde hükmedilen “eğitimin ve öğretimin Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve öğretim esaslarına göre yapılmasına” da ters düşeceğini belirtiyor.

- Laiklik dinlere eşit mesafede yaklaşacağı gibi dinlerle ters düşen bir yapıda değildir. Atatürk'ün bizlere bıraktığı laikliği tam manasıyla uygulayabilirsek herkesin din ve vicdan açısından özgür olduğu bir yapıda bulunacağız.

6.1.7 İşçi Hakları

- Türkiye'de İşçilerin büyük bir çoğunluğu herhangi bir güvence olmadan çalışmaktadır. EUROSTAT 2019 yılı araştırmalarına göre 34 Avrupa ülkesi arasında yapılan Güvencesiz Çalışma oranına göre Türkiye'de işçilerin %5.9'u herhangi bir güvence olmadan çalışmaktadır. Ayrıca bu istatistiğe göre 34 Avrupa ülkesi arasında Karadağ ve Hırvatistan'ın ardından sondan üçüncü sırada bulunmaktadır. Bu sorunun çözümü olarak kökten bir değişim gerekmektedir.
- İlk olarak uygulanması gereken devletin denetim mekanizmasını arttırmasıdır. İşverenden işçiye dek kademeli bir biçimde konulacak kurallarla devletin denetim mekanizmalarının gelişmesi ve gelecek yıllarda bu konudaki istatistikler olumlu yönde azalması beklenmektedir.
- Türkiye'de birçok sendika bulunmaktadır. Yaklaşık 14 milyon işçinin bulunduğu Türkiye'de 14 milyon işçinin 1.9 milyonu bir sendikaya üyedir. Türkiye'de çoğu işveren işçilerine sendika konusunda büyük baskıda bulunmaktadır. İşverenlerin birçoğu ya istedikleri sendikaya üye olmaları ya da hiçbir sendikaya üye olmamaları hususunda işçilere baskı kurmaktadır. Her işçinin özgürce ve kendi iradesiyle seçtiği sendikalara katılması teşvik edilmelidir.
- Ülkemizde ücretli ve ücretsiz izin hakkı işçilere verilmiştir ancak izin hakkı İşverenler tarafından gasp edilmiştir. Çoğu işçi ücretli izin hakkını

işverenin insiyatifine göre almaktadır. Özellikle ülkemizde pandemi sürecinde ücretsiz izin hakkı bir iş gaspına dönüşmüştür.

- Ülkemizde resmi verilere göre de çalışma saati oldukça yüksektir. Ülkemiz OECD ülkeleri ortalamasına göre bu konuda en yüksek çalışma saatine sahiptir. Ülkemizde kanunen haftalık mesai 45 saattir. Haftalık olarak bu süre aşıldığında işverenin işçisine %50 zamlı olarak fazla çalışma ücreti vermesi gerekmektedir. Ancak ne yazık ki ülkemizde var olan kanunlar bu durumun ihlali için caydırıcı değildir. Bu konuda devletin denetim mekanizması oldukça yetersizdir.

6.1.8 Fikir ve Düşünce Hürriyeti

- Düşünce özgürlüğünün üç kurucu unsurunu Haber alma ve öğrenme özgürlüğü, kanaat özgürlüğü ve açıklama özgürlüğü olarak sıralamak mümkündür.
- Devlet sırlarının sınırları, Cumhuriyetin temel nitelikleri, herhangi bir suçun tanımı ve devletin bölünmezliği gibi tanımların gerçekten devleti ve milleti koruyup kapsamakta mı olduğu yoksa bu tanımların dönemin hükümetine göre değişim gösterip usulsüzlüğe mi yol açmakta olduğu tartışılmalı, irdelenmelidir. Türkiye, 2018’de AİHM’de ifade ve düşünce özgürlüğü ihlalinden en fazla mahkum olan ülke oldu.
- Anayasa’nın temel hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerinin, başta düşünceyi açıklama ve yayma, bilim ve sanat ile basın özgürlükleriyle ilgili hükümler başta olmak üzere gözden geçirilmelidir.
- RTÜK Kanunu’nun gözden geçirilmelidir.
- Basın suçlarının kapsamı ve öngörülen cezalarla ilgili olarak Basın Kanunu’nun gözden geçirilmelidir.

- Siyasi Partiler Kanunu’nu gözden geçirilmeli ve parti içi demokrasinin tesis edilmesini amaçlayan yeni bir düzenleme yapılmalıdır.
- Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve Tüzüğü ile Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve Tüzüğü gözden geçirilmelidir
- 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu ile ilgili diğer mevzuatın gözden geçirilmelidir.

6.1.9 Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması

- Kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin korunması için devletin kendi içinde ve uluslararası alanda hukuk yolları vardır. Devletin kendi içinde kişilerin temel hak ve hürriyetlerini koruma yollarına iç koruma veya iç hukuk yolları denir.
- Türkiye’de kişiler temel hak ve hürriyetlerinin korunması için yasamaya başvurabilir. Bu yola teşrii başvuru yolu denir. Türkiye’de kişiler temel hak ve hürriyetlerinin korunması için yürütmeye başvurabilir. Bu yola idari başvuru yolu denir. Yine Türkiye’de kişiler temel hak ve hürriyetlerinin korunması için yargıya başvurabilir. Bu yola yargısal başvuru yolu denir.
- Türkiye’de kişiler temel hak ve hürriyetlerinin korunması için idare karşısında bağımsız olan iki bağımsız kuruma da başvurabilir. Bu kurumlar “Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu” ve “Kamu Denetçiliği Kurumu”dur.
- Temel hak ve özgürlüğünün korunması için hukuk yolları etkin bir şekilde kullanılması sağlanmalı. İnsanlar temel hak ve özgürlükleri ve bunları

nasıl koruyacakları konusunda bilinçlendirilmeli. Hukukun üstünlüğü sağlanmalı.

6.2 DEMOKRASİ

6.2.1 Türkiye’de Demokrasinin Durumu

- Bugün Türkiye’de demokrasi durumu tüm düğümlerin buluştuğu kilit nokta haline gelmiştir. İyi bir ekonomi de, iyi bir eğitim de, iyi bir dış politika da, iyi bir kültür mirası da tamamıyla demokrasinin yeniden güçlendirilmesiyle ilgilidir.
- Demokrasi endeksinin rakamları ülkemizin istikametini ve ülkemizin içine düştüğü durumu somut olarak gözler önüne sermektedir.
- Tüm bu verilerin ışığında Türkiye’deki tüm sorunların demokrasi şemsiyesi altında toplandığını söylemek hiç de yanlış olmayacaktır. Olmayacaktır çünkü demokrasi endeksinde iyi performans gösteren ülkelerin ekonomide, dış politikada, eğitimde, sivil toplumda, kültür – sanat alanında dünyada başı çektiği açıkça görülmektedir.
- Bu olumsuz tablonun en büyük müsebbibi demokrasi sorunları, açık adres vermek gerekirse de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemidir. Türkiye Cumhuriyeti’nin eksenini ait olduğu yere yeniden getirmek, gençlerin yeniden bu ülke için heyecan duymasını sağlamak, ülkemizin sanat ve spor gibi alanlarda ileriye gitmesini sağlamak, dünyaya örnek olacak güçlü bir ekonomi inşa etmek, kaliteli yalnızlık adı verilen izole dış politika yerine bölgesinde ve ülkede ağırlığı olan bir aktör olmak demokrasiyle mümkündür.

- Katılımcı ve çoğulcu demokrasinin Türkiye Cumhuriyeti'nde tüm kurallarıyla işletilmesi gerekmektedir. Bunun için ülkedeki tüm siyasi aktörlere, tüm sivil toplum kuruluşlarına görev düşmektedir.
- 2017 Halkoylamasıyla Türkiye Cumhuriyeti'ndeki yerleşik demokratik denge ve denetim mekanizmaları lağvedilmiş, güç tek ve sınırsız bir erkte toplanmıştır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi yok sayılmış yasama ve yargı da sembolik hale getirilmiştir. Tüm bu sayıp dökmelerden sonra farklılıkları değerli gören toplumsal sözleşme niteliğinde yeni bir anayasanın gerektiğini vurgulamak istiyoruz. Bu yeni anayasanın kapılı kapılar ardında, karanlık toplantı masaları etrafında değil toplumsal bir uzlaşıyla hazırlanması gerektiğini savunuyoruz. Toplumun tüm kesimlerinin, siyasi partiler, uzman ve akademisyenlerle birlikte müzakere ederek kendisinin anayasayı oluşturması gerektiğine inanıyoruz. İnsanın temel hak ve özgürlüklerini, tarafsızlığı, laikliği, Atatürk ilkelerini, hukukun mutlak üstünlüğünü vurgulayan; doğayı ve hayvanları koruyan, sivil toplumu güçlendiren, kuvvetler ayrılığını benimseyen, güçlendirilmiş parlamenter sistemi öngören, çağın gereklerine uygun ve toplumsal eşitliği gözetten bir anayasanın oluşturulması gerektiğine inanıyoruz.

6.2.2 Türkiye İçin Rasyonel Bir Öneri: Yeni Parlamenter Sistem

- Demokrasi vizyonumuz, bir partinin gireceği her seçimi alması üzerine inşa edildiyse; partiler veya siyasetçiler vatandaşların oyuyla elde ettikleri koltuğa oturur oturmaz hizmeti değil de bir dahaki dönem nasıl seçileceklerini düşünüyorlarsa o ülkede hangi sistem kullanılırsa kullanılsın sorunlar bitmeyecektir. Bu bakış açısının yerleşebilmesi için iyi bir eğitim olmazsa olmazdır. Vatandaşlık bilincini, vatandaşın

görevlerini, vatandaşın haklarını ve de en önemlisi bir noktadan sonra neredeyse insanüstü olarak görülen aktörlerin tamamını o konuma getirenin yine vatandaşın oyu olduğunu topluma anlatmak zorundayız. Bu toplumun gençleri olarak bunu kendimize ödev biliyoruz.

- Türkiye'nin sorunları çözmesindeki en büyük engel tüm yetkileri tek bir kişinin iki dudağı arasına sıkıştıran, devlet yönetimini tek bir kişinin iki dudağı arasına mahkûm eden bu çağ dışı sistemdir. Bu sistemin yanlışlığı iktidarda olan partiden de, ideolojilerden de, bu yetkileri kullanmak üzere seçilecek kişiden de bağımsızdır. Kontrolsüz güç insanı yozlaştırır, bu sistemde her kim Cumhurbaşkanı seçilirse seçilsin, hangi parti iktidara gelirse gelsin, hangi ittifak kurulursa kurulsun yozlaşma kaçınılmazdır.
- Parlamantonun sembolik bir danışma meclisi haline getirildiği, Cumhurbaşkanı seçilen kişinin denetlenmesini neredeyse olanaksız hale getiren bu sistemle hiçbir ülkenin özgürlükçü bir ortam tesis etmesi olası değildir. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle yasamay, sembolik bakanlar kuruluyla birlikte yürütmeyi, HSK atamalarıyla da yargıyı tahakküm altına alan bu sistem en başta demokratik ülkeler için olmazsa olmaz olan kuvvetler ayrılığını hiçe saymaktadır.
- Türkiye'nin ihtiyacı olan yönetim sistemi hiç şüphesiz yeni bir parlamenter sistemdir. Buradaki yeniden kastımız, daha önceki olumsuz tecrübelerden ders alınarak en özgür, en demokrat, en çoğulcu ve en katılımcı parlamenter sistemi bulmaktır. Özellikle 1982 anayasasıyla birlikte yürürlüğe giren sistemde demokrasinin tüm kurallarıyla işletilmesinin önünde ciddi engeller bulunmaktaydı. Bu tecrübelerden ders alınarak demokrasi geleneğimize uygun olan yeni bir parlamenter sisteme geçilmesi gerektiğini ısrarla vurgulamak istiyoruz.

- Hedefimizde parlamenter sistemde tüm antidemokratik uygulamalara son verilmesinin de mümkün olduğunu görüyoruz.
- Kuvvetlerin yumuşak ve dengeli ayrılığından kasıt, yürütme organının parlamentonun içinden doğmasını, yasama ve yürütme organlarının birbirlerinin hukuki varlıklarını sona erdirebilecek yetkilere sahip olmasına atıfta bulunmaktadır. Bu denge sayesinde parlamento seçimleriyle ortaya çıkan sandalye dağılımı, yürütmenin yetkili kanadı olan bakanlar kurulunu hangi siyasi partinin veya partiler arası koalisyonun oluşturacağını belirlemektedir. Çünkü parlamenter sistemde bakanlar kurulu hem göreve gelirken hem de görevde bulunduğu süre içinde parlamentonun güvenini korumak durumundadır. Bu ise bakanlar kurulunun parlamento çoğunluğuna dayanmasını gerektirmektedir.
- Dengeli ayrılık ifadesinin yarattığı bir başka sonuç da parlamentonun yürütmenin asıl yetkili kanadı olan bakanlar kurulunu gensoru önergesiyle düşürebilmesine karşılık, yürütme organının da parlamentoyu fesih aracına sahip olmasıdır. Böylece parlamenter sistem, yasama ve yürütme organına birbirlerini frenlemek ve dengelemek konusunda nispeten eşit silahlar sağlamıştır.
- Cumhuriyet esasına dayanan parlamenter sistemde Cumhurbaşkanı genellikle parlamento tarafından seçilmekte; böylece Cumhurbaşkanlığı makamı parlamento aracılığıyla demokratik meşruiyete sahip kılınmaktadır. Demokratik bir sistemde Cumhurbaşkanı temsili uzlaştırıcı ve arabulucu bir görevdedir.
- Geniş yetkileri verilmediğinden de Cumhurbaşkanı, yürütmenin başıymış gibi hareket etmektense; parlamentodan çıkan bakanlar kurulunu ve devletin gidişatını yönlendiren bir arabulucu statüsündedir.

- Cumhurbaşkanı'na verilen yetkiler de yine sistemin kitlenmemesi açısından verilen görevler çerçevesindedir. Bunlar hükümeti kuracak partiye bu görevi verme, yeniden görüşülmesini istediği kanun tekliflerinin bir kereliğine yeniden görüşülmesine mahsus vetosu gibi yine oldukça sembolik adımlardır.
- Parlamenter sistemin temel unsurlarını işletmeden varlığını mümkün kılmak olanaksızdır. Sembolik Cumhurbaşkanlığı görevini kimin yürüteceğini meclis tarafından belirlenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Cumhurbaşkanının halk tarafından doğrudan seçilmesinin, toplumdaki bakış açısı nedeniyle etkin bir siyasi rolü beraberinde getirecektir. Bu etkin rol de yürütmede çatışmayı beraberinde getirecektir. Bunun için önce meclisin seçeceği Cumhurbaşkanı, tarafsız, yetkisiz ve sorumsuz kılınmalıdır. Bu sayede sembolik bir Cumhurbaşkanı devletin yol göstericisi, arabulucusu rolünü rahatlıkla üstlenebilecektir.
- Yürütme alanındaki etkin yetki ve sorumluluklar da Başbakan başkanlığındaki Bakanlar Kurulu'na verilmelidir. Ayrıca bu model içinde Cumhurbaşkanı yetkileri sembolik ve törensel konularla sınırlanacağından yürütme organının iki unsuru arasında hayatı felç edecek, çalışmaları olanaksız kılacak bir çatışmanın da önüne geçilecektir.
- Yeni Parlamenter Sistem'de yürütme erki Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'nun bir araya gelmesiyle oluşmalıdır. Buna göre Cumhurbaşkanı meclis tarafından seçilecek ve sembolik yetkilere sahip olmalıdır. Etkili yetkilerin tamamı halka ve meclise karşı sorumlu olan Bakanlar Kurulu'na emanet edilmelidir. Yürütme yetkisini özgürce kullanabilecek olan Bakanlar Kurulu böylece her yönden denetlenebilir olacaktır. Tercih ettiği politikalarının siyasi sorumluluğunu sandıkta halka karşı

taşıyacaktır. Ayrıca hukuki sorumluluğunu da yargı makamlarına karşı taşıyacaktır.

- Meclis komisyonları katılımcı demokrasi ilkesi zemininde yeniden düzenlenmelidir. Muhalefet partilerine komisyon divanlarında temsil edilmesi sağlanmalıdır. Bu sayede komisyonlarda işlevsel bir müzakere sürecinin yaşanması sağlanmalıdır.
- Ortadan kaldırılan ve hesap verebilirliği mezara gömen sözlü soru hakkı yeniden meclise tanınmalıdır. Yoksunluğu hesap vermeyen, toplumun sorularına yanıt vermekten kaçan bir meclis yapısı ortaya çıkaran meclis soruşturması yeniden hayata geçirilmelidir. Bununla birlikte meclis araştırması güçlü kılınmalıdır.
- Meclis araştırması sonucunda ortaya konulan çalışmalar uygulanamadan eylemsiz muhalefet tadında kalmaktadır. Meclis araştırması neticesinde karara bağlanan konuların hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.
- Ayrıca hiçbir zaman hesabı topluma verilemeyen örtülü ödenek de kaldırılmalıdır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bütçe yetkisi yeniden meclise verilmelidir. Milletin kaynaklarının paylaşımı bir kişiye bırakılamayacak kadar hassas bir konudur.
- Bugün yozlaşmış, anlamını kaybetmiş olan denetim konusunda üzerine düşeni yapamayan Sayıştay da yeniden yapılandırılmalıdır.
- Genel görüşme veya genel kurul uygulaması da yeni sistemde güçlendirilmelidir. Genel görüşme en temel bilgi edinme ve istişare mekanizmalarının başında gelir. Eğer yürütme, sorumlu olduğu yasamaya karşı gerekli sorumlulukla hareket etmezse orada fraksiyon oluşması kaçınılmazdır. Bakanlar Kurulu'nun meclise karşı sorumlu kılınmadığı bugünkü atmosferde genel kurulların nasıl gerilediği açıkça görülebilir.

Meclisi güçlü kılmak için hiç şüphesiz ki yürütme erkinin yani Bakanlar Kurulu'nun düzenli aralıklarla mecliste bulunması sağlanmalıdır. Genel görüşme güçlendirilmelidir. Yine mevcut sistemde etkileri neredeyse kalmamış olan bakanlıklar yeniden yapılandırılmalı ve ilgili alanlarda icracı yetkilere sahip olmalıdır.

- Bugün sekreter konumuna gelmiş olan bakanlıkların alanlarında dengeli icracı yetkilere sahip olmaları gerekmektedir. Tarihimizde acı tecrübelerle öğrendiğimiz gibi Cumhurbaşkanı veya Meclis Başkanı seçimi oldukça sancılı hale gelebilmektedir. Bu seçimleri sorunsuz hale getirmek için seçimlerin üç turda tamamlanması mümkündür. İlk iki turda 2/3 çoğunluk aranırken bu oy sayısına hiçbir adayın ulaşamaması durumunda son turda yapılacak seçimde en çok oyu alan iki aday arasında salt çoğunluğu sağlayanın göreve seçilmesiyle birlikte bu seçimler meclise zaman kaybettirmeyecektir.
- Prof. Dr. Kemal Gözler'in, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi eserinde parlamenter sistemde istikrarı sağlamak konusunda oldukça önemli bir önerisi olmuştur. Bu öneriye göre Yapıcı Güvensizlik Oyu sayesinde oluşacak hükümet krizlerinin önüne rahatlıkla geçilebilir. Yapıcı Güvensizlik Oyu, ülkede hükûmet krizinin olmasını, ülkenin hükûmetsiz kalmasını önlemektedir. Bir başbakanın düşürülebilmesi için, öncelikle yeni bir başbakan üzerinde anlaşmak gerekmektedir. Eğer Güvensizlik Oyu veren partiler yeni bir hükümet için uzlaşa sağlamadıysa mevcut hükümeti deviremeyeceklerdir.
- Yeni Parlamenter Sistem'de seçim ve siyasi partiler kanunlarında belli konularda değişiklik yapılması kaçınılmaz olacaktır. Siyasi Partiler Kanununda parti içi demokrasiyi ortadan kaldıran hükümleri ortadan

kaldırmak gerekmektedir. Parti içi demokrasinin olmadığı bir ülkede demokrasinin işletilemeyeceğini biliyoruz.

- Parlamenterizmin güçlendirilmesi için siyasi partilerin ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin artırılması gerektiğini savunuyoruz.
- Bu özgürlüklerin ilki ve en önemlisi hiç şüphesiz ki dünyada benzerine rastlanamayacak olan darbe kalıntısı %10'luk seçim barajının kaldırılmasıdır. %10'luk barajın kaldırılmasıyla birlikte katılımcı demokrasi ilkesi güçlendirilecek ve ülkenin en yetkili organında tüm düşüncelerin temsil edilebilmesi yolunda büyük bir adım atılacaktır.
- Bir diğer önemli adım da siyasi partilerin kademelerinde delege dediğimiz araçlar ortadan kaldırılarak partilere mensubiyeti resmiyet kazanmış tüm üyelere en başta ilçe ve il teşkilatlarının idarecilerini seçme hakkı tanınmasıdır. Daha sonra bu üyeler seçim dönemlerinde milletvekili listelerini veya belediye başkan adaylarını belirlemek için ön seçime gitmeli, partilerin teşkilatları kendisini temsil edecek adayları tayin etmelidir. Bu önseçim uygulaması ayrıca siyasi partilerin yetkili organlarının oluşturulmasında da işletilmelidir.
- Parti Yönetim Kurulunun oluşturulmasında tek kriter parti liderinin inisiyatifi olmamalıdır. Tek adamların olduğu partilerden, tek adamların olduğu ülkeye demokrasi getirmesini beklemek mümkün değildir. Sözgelimi, genel merkez yönetimi için ortaya çıkacak 80 kişilik bir liste için genel başkana yine 20 kişilik bir kontenjan hakkı tanınmalı listenin geri kalan kısmını tayin etme hakkı üyelerin hür iradesine emanet edilmelidir.
- Yeni anayasa ve güçlendirilmiş parlamenter sistemi vurgusu doğal olarak ardından da seçim sisteminde revizyona gerek var mı tartışmasını da

beraberinde getirmektedir. Halihazırda kullanılan D'Hondt modeli kullanılabileceği gibi Türkiye'nin en demokratik sistemlerinden biri olarak görülen Milli Bakiye modeli de uygulanabilir. Buradaki püf nokta hangi seçim sistemi olursa olsun daha şeffaf, daha olgun ve daha güçlü şekilde uygulanmasını sağlamaktır.

- Tüm bu değerlendirmelerin ışığında özetle Yeni Parlamenter Sistem önerimizde diyoruz ki;

1. *Dengeli bir kuvvetler ayrılığı*
2. *Katılımcı ve çoğulcu bir demokrasi*
3. *Barajsız ve engelsiz bir demokrasi*
4. *Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim*
5. *Güçlü bir meclis*
6. *Güçlü bir bakanlar kurulu*
7. *Sembolik bir cumhurbaşkanı*

6. 3. ADALET

6.3.1 Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlık

- Yargının bağımsızlığı; demokrasinin ve hukuk devletinin en büyük güvencesi iken aynı zamanda insan haklarının da en büyük güvencesidir. Bu nedenle yargı; yasama, yürütme ve hatta yargıdan bağımsız olmalıdır.
- Yargı bağımsızlığı, anayasanın ve hukukun üstünlüğünün korunmasında son derece gerekli olduğu kadar aynı zamanda adil yargılamanın da teminatıdır, bu nedenle çok elzemdir.
- Birleşmiş Milletler “Bangolar Yargı Etiği İlkeleri” hakimlere yönelik etik davranış standartlarını oluşturmak amacıyla ilkler belirlemiştir. Bu ilkelerden ilki yargı bağımsızlığıdır. Yargı bağımsızlığının sağlanması için çözüm önerileri olarak Bangolar Yargı Etiği İlkelerine yer verebiliriz.
- Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünün ön koşulu ve adil yargılamanın temel garantisidir. Bu nedenle hâkim, hem bireysel hem de kurumsal yönleriyle yargı bağımsızlığını korumalı ve bu konuda örnek teşkil etmelidir
- Hâkim; herhangi bir yerden herhangi bir sebeple doğrudan ya da dolaylı olarak gelebilecek her türlü dış etki, rüşvet, baskı, tehdit ve müdahaleden uzak şekilde, olaylara ilişkin kendi değerlendirmesine dayanarak ve hukuka dair kendi vicdani anlayışı ile uygun biçimde yargı işlevini bağımsız olarak yerine getirmelidir.
- Hâkim, genel anlamda toplumdan, özelde ise karara bağlamak durumunda olduğu ihtilafın taraflarından bağımsız olmalıdır.

- Hâkim, yasama ve yürütme organlarıyla uygunsuz bağlantılardan ve bu organların etkisinden bağımsız olmalı ve ayrıca makul bir şekilde gözlemlendiğinde de bunlardan bağımsız görünmelidir.
- Hâkim, yargısal görevlerini yerine getirirken bağımsız şekilde karar vermekle yükümlü olduğu hususlarda meslektaşlarından bağımsız olmalıdır.
- Hâkim, yargının kurumsal ve eylemsel bağımsızlığını sürdürmek ve artırmak için yargısal görevlerinin ifasına yönelik koruma tedbirlerini teşvik etmeli ve korumalıdır.
- Hâkim, yargı bağımsızlığını sürdürmede esas olan yargıya yönelik kamusal güveni güçlendirmek amacıyla yargı etiği ile ilgili yüksek standartlar sergilemeli ve bunları ilerletmelidir.
- Hakimlik Güvencesi, yargı bağımsızlığının sağlanması için geliştirilen standart ilkelerden biridir. “Bangalar Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu”na göre; “Yargı bağımsızlığının anayasal metinlerde kabul edilmesi kendiliğinden bağımsız bir yargı oluşturmaz veya bu bağımsızlığı korumaz. Yargı bağımsızlığı devletin her üç organı tarafından da benimsenmeli ve ona saygı duyulmalıdır. Yargı, özellikle hâkimlerin mevcut hükümete karşı borçlu olmadığını benimsemelidir.”
- Bağımsızlık, tarafsızlık için ön koşuldur. Bangalar Yargı Etiği İlkelerinin ikincidir değeri olan Yargı Tarafsızlığı şu şekildedir; Tarafsızlık, yargı görevinin doğru bir şekilde yerine getirilmesine esas teşkil eder. Bu ilke sadece kararlar için değil, kararların oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir.
- Hâkim, yargı görevlerini tarafsız, önyargısız ve iltimasız olarak yerine getirmelidir.

- Hâkim, mahkeme içerisinde ve dışında, halkın, hukukçuların ve dava taraflarının yargı ve hâkim tarafsızlığına duyduğu güveni koruyacak ve artıracak davranışlar içerisinde olmalıdır.
- Hâkim, makul olduğu ölçüde, duruşma ve karar aşamalarında davadan reddini gerektirecek durumları en aza indirecek şekilde hareket etmelidir.
- Hâkim, önündeki veya önüne gelme ihtimali olan bir dava hakkında, bilerek ve isteyerek, davanın sonucunu etkilemesi veya sürecin aşikâr adillik vasfını zayıflatması beklenebilecek hiçbir yorumda bulunmamalıdır. Ayrıca hâkim, kamuya açık olsun veya olmasın, herhangi bir şahıs ya da mesele konusunda adil yargılamayı etkileyebilecek herhangi bir yorum da yapmamalıdır.
- Hâkim, tarafsız olarak karar veremeyeceği veya makul bir gözlemcide tarafsız olarak karar veremeyeceği izlenimi doğurabileceği durumlarda yargılamanın herhangi bir aşamasına katılmaktan kaçınmalıdır. Bu tür davalar aşağıdaki durumlarda söz konusu olup, bu üç bentle sınırlı değildir:
- Hâkimin, davanın taraflarından biriyle ilgili gerçek bir önyargı veya tarafgirlik içerisinde olması veya davaya ilişkin delil kabilinden tartışılan olaylarla ilgili kişisel bir bilgiye sahip olması;
- Hâkimin ihtilaflı konuda daha önceden avukatlık yapmış olması veya esas tanıklardan biri olarak yer almış olması;
- Hâkimin ya da hâkimin ailesinden birisinin ihtilâf konusu dava sonuçlarıyla ilgili ekonomik bir çıkarının olması. Davaya bakmaya devam edecek başka bir hâkimin belirlenememesi halinde veya herhangi bir eylemde bulunulmamasının, durumun aciliyeti nedeniyle ciddi şekilde

adaletsizliğe yol açacağı durumlarda hâkime görevden el çektirmek gerekmez.

6.3.2 Çoklu Baro Sistemi

- 11/7/2020 tarihli ve 7249 sayılı Kanun ile 1136 sayılı Avukatlar Kanununda değişiklik yapılmıştır. Bu kanun ile illere birden fazla baro kurulmasını mümkün kılan değişiklikler yapılmıştır. Bu yapılanma çoklu baro sistemi olarak ifade edilmektedir.
- Mevcut barolar bir numaralı baro olacaktır ve kanunda belirtilen şartları taşıyan illerde açılacak diğer barolar ise kanun uyarınca kurulduğu ilin adından başka bir isim kullanamazlar. Beş binden fazla avukatın bulunduğu iller 31.12.2022 tarihinde itibariyle sadece Ankara, Antalya, Bursa, İstanbul ve İzmir'dir.
- Avukatlık Kanunu'na göre; Türkiye Barolar Birliği, bütün baroların katılmasıyla oluşan bir kuruluştur. Birlik, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.
- Avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir. Avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder. Barolar, yargılama faaliyetinde savunmayı temsil eden avukatların meslek kuruluşlarıdır. Türkiye Barolar Birliği'nin 11/5/2020 tarihinde yaptığı kamuoyu açıklamasında; istisnasız tüm barolarının Türkiye Barolar Birliği gibi "çoklu baro sistemine ve baroya kayıt zorunluluğunun kaldırılmasına" karşı olduklarını belirtmişlerdir.
- Türkiye Barolar Birliği 30.06.2020 tarihinde yaptığı başka bir kamuoyu açıklaması şu şekildedir ; "Çoklu baro yapılanması devletin mülki yapılanması olan il, ilçe veya bucak temelli değil avukatların şahsi

düşünceleri veya menfaatleri temelli olacağından, avukatların bağımsız ve tarafsızlığının göstergesi ve garantisi olan il bazlı baro yapılanması toplum ve yargı nezdinde tamamen ortadan kalkacaktır. Din, mezhep, inanç, felsefe, ırk, etnisite, cinsiyet, sınıf, siyasi düşünce vb birçok temelli baroların kurulması gündeme gelecek ve il bazlı kamu kurumu niteliğinde olan baronun bağımsız ve tarafsız niteliği yıpranarak yok olacaktır.”

- Aynı ilde birden fazla baronun kurulmasının; baroların ideolojik, etnik ve siyasi temelli ayrışmalarına neden olacağı, bu durumun farklı çatışmalara zemin hazırlayabileceği, baroların hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını koruma görevini işlevsiz hâle getireceği ileri sürülmekte ise de belirtilen hususlar yerindelik kapsamında olup anayasal denetimin konusu dışında kalmaktadır. Kuralların savunma mesleğini siyasallaştıracağı yönündeki iddia ise uygulamaya yönelik bir sorun olup anayasallık denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır.
- İstanbul ve Ankara illerinde çoklu baro sistemi olarak adlandırılan illerde birden fazla baro kurulmasına imkân sağlayan 11.07.2020 tarihli Avukatlık Kanunu değişikliği ile “İstanbul 2 Nolu Barosu” ve “Ankara 2 Nolu Barosu” kurulmuştur.
- Baroların ideolojik, etnik ve siyasi temelli ayrışmalarını reddediyor, çoklu baro sistemine karşı çıkıyoruz.

6.3.3 Hukuk 4.0

- Günümüzde yapay zekanın birçok farklı sektörde inisiyatif sahibi olduğunu biliyoruz ancak bu yapay zekaların sosyal bilimlere hala belli ölçüde uzak oluşu bize bunun sebebini sorgulatmakta. Bunun sebebini ise insaniyet kavramı ile açıklıyoruz. Otomatize değil sosyal bir varlık olan

insani süreçlerde yapay zekânın ne oranda var olması gerektiği oldukça tartışılan bir konu. İşte bu yüzden ki asıl değineceğimiz konu olan hukuk içerisinde bu insani durumdan kaynaklı somutluklara dayanan bir hâkim kanaatine önemle yer verilir.

- Kısacası anlatılmasını istediğimiz şey hukukçuların yerini alan yapay zekâlar değil, söz konusu hukukçuların karar alma süresini kısaltan ve zorluğunu azaltan sistemlerdir.
- Hukuk sistemimizi daha işler ve doğru hale getirmek için yardımcı yapay zekaları hukuki sürece entegre etmek şarttır. Türkiye bu konuda çalışmalar gerçekleştirerek sonradan mecburi hale gelecek bu kullanımda pilot ve öncü ülke rolünü üstlenebilir. Ayrıca bu kullanım yapay zekâya olan ilgi ve bilgi düzeyini arttırarak bu konudaki çalışmaların hızlanmasını da sağlayacaktır.
- Çağımızın artık olmazsa olmazlarından birisi olan yapay zekâ üretimi ve kullanımı ülkemiz ve hukuk sistemi için hala öncü konumuna gelebileceği çok yeni bir alandır. Bu bağlamda Türkiye daha çok taze olan bu alanı geliştirip, birçok alanda olduğu gibi hukuki süreçlerin içerisine dâhil ederse bu konumda hem devlet hem de adalet çok büyük kazançları elde edecektir.

6.3.4 Salgın Dönemi ve Hukuk

- Salgından kaynaklı yeni dünya düzeninde bazı kısıtlamalar ve sosyal mesafelerin oluştuğundan kaynaklı yeni bir hukuk düzeninin getirilmesi kaçınılmaz olmuştur. “Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.” hükmünü içeren Anayasamız

141/son fıkrası gereği uygulamaya konulan sistemde bugün altyapı sayesinde yargıya uzaktan erişim mümkün olmaktadır.

- Yargılama yapılırken bazı genel ilkeler vardır ve bunlardan bir tanesi de yüz yüzelik prensibidir. Bu prensip bilgisayar ile duruşma yapabilme imkânının niteliğinde bazı soru ve çıkmazlara sebebiyet vermektedir. Bu tartışmalardan dolayı avukatlara ve taraflara bir seçim hakkı verilmiş eğer isterlerse duruşmaya canlı bir şekilde katılacaklar isterlerse de bilgisayar üzerinden iştirak edeceklerdir.
- E-duruşma şimdilik sadece hukuk mahkemelerinde sağlanmıştır. E duruşma elektronik imza yöntemiyle kimlik doğrulaması yapıldıktan sonra duruşmaya katılımda bireylerin birbirlerini görmesi ve birbirlerine sorular yöneltilmesine olanak sağlıyor. Bu yargı düzeninde adliyeyle ulaşımında sosyal mesafe sıkıntıları olmayacaktır.

6.3.5 Arşiv ve Tutanaklar

- Arşivler ve tutanaklar meselesi aslında başlı başına bir bilinç meselesidir. Arşivler bir milletin bilincini, geçmişini, doğrularını, yanlışlarını bütünü ile kendinde barındıran bir belgeler bütünüdür. İşte bu arşiv faaliyetleri her ne kadar içerik olarak geçmişe esas alsın da geleceğin şekillendirilmesi için de bir o kadar kritiktir.
- Bir milletin ve devletin analizi için oldukça değerli olan bu arşivler hukuki süreçlerin işlemesi için de hayati bir role sahiptir. Önceki davalar, emsal davalar ve diğer davalarda alınan kararlar, hukukçular için yol gösterici niteliğe sahip olmakla kalmaz. Ayrıca ona aynı konular dâhilinde bulunan davalar üzerinde gözlem yapma ve kendisini geliştirme konusunda büyük avantajlar sağlayacaktır.

- Birçok alanda gelişen sistemlerin hukuka adaptasyonu konusu özellikle arşivler üzerinde oldukça kalıcı ve sağlam etkiler bırakacaktır. Fiziki dosyalama gerek zaman, gerek ergonomi, gerek ise kaynaklara ulaşım konusunda zorluklar çıkartmakta ve çağ dışı kalmaktadır. Bu yüzden halihazırda var olan e-arşivlerin yaygınlaştırılarak bu arşivlerin tam anlamı ile güvenliğini sağlamak çağdaş bir devletin yükümlülüklerinden birisidir.
- Arşivlerin hukuki eğitim sürecine dâhil edilerek uygulamalı öğretimin önünün açılmalıdır. Bu bağlamda devlet iznine tabi olmak kaydı ile eğitim sürecinde arşiv tutanakların kullanımı iyi hukukçuların yetişmesi için doğru bir kullanım olacaktır.

6.3.6 Hukukta Liyakat Esaslı Atama

- Liyakat kelimesi, layık olmak eyleminden gelir. Yani hak edene hakkının verilmesi esasına dayanır. Bu bağlamda her devletin atamalar, görevlendirmeler konusunda bu ilke ile hareket etmesi bir davranış değil reflekstir. Refleks olarak nitelendirmemizin sebebi bunun istemeden gelişen ve zaten var olan bir yönelim olmasıdır. Ancak özellikle son yıllarda ülkemizde bu olağan hareketin dışına çıkıldığına ne yazık ki sık sık tanık olmaktadır. Bunun bazı sebepleri tabi ki mevcuttur en temelde buna yol açan başka sorunlar vardır lakin her ne olursa olsun liyakate dayalı atama ve görevlendirme bir zorunluluktur.
- İlk olarak yapılması gereken şey sınav seçim süreçlerinde var olan siyasi güç ya da engelleri kaldırmak ve bu işe soyunan seçicileri iyi birer profesyonel olarak yetiştirmektir. İyi insanlığın, iyi ve doğru çalışma ilkesi ile kesiştiği gösterilmeli ve bu bağlamda seçiciler belirlenmelidir.

- İkinci bir seçenek ise yeni bir aday seçme sistemidir. Çünkü ne yazık ki senelerdir sistemin eksiklerinden olan bu seçim konusu daha somut olmalıdır. Bu bağlamda çok yoğun bir mesaiye sahip bu adayların girdikleri ilk sınavın dışında kapasitelerini ve perspektiflerini ölçer nitelikte kesin kriterli sınavlara girmesi bir çözüm olabilir. Böylelikle adaylar aradan insan inisiyatifinin kalkması ile hatayı sistemde değil kendinde arayacaklardır. Bu da devlete karşı var olan güveni koruyucu önlemlerde bir adımdır.
- Son olarak ise en büyük yaptırım siyasilere düşmektedir. Siyasiler bu seçim süreçlerini kendi çıkarlarına göre sonuçlandırmak için değil ülkenin ve birliğin iyiliği için kullanmalıdırlar. Bu yüzden yapmaları gereken şey somut ve sağlam bir hakim ve savcı seçim sistemi ile doğru alımları yerine getirmektir.

6.3.7 Toplumda Adalet Bilinci

- Adalet mülkün temeli. Sadece mülkün değil toplumun da temellerinden birsidir. Bu yüzden toplumla iç içe ve hep onunla birliktedir. Toplum olarak adalet ve hukuka ne kadar uzak olduğumuzu keşfediyoruz. Adalet, mahkeme, hukuk süreçleri sıradan vatandaşlar için birtakım anlaşılmazlıklardan başka bir şey ifade etmemektedir. Ancak ondan ne kadar uzak kalırsak toplum olma ve benlik tamamlama konularında güçlükler yaşarız, adalet toplumdan uzak ve kopuk değil, toplum ile var olup köklerinin toplumdan almalıdır. Bu uzaklığı kırabilmek için yapılması gereken belli başlı uygulamalar söz konusudur.
- Bunlardan ilki hukuku halkın anlayabileceği ve içselleştirebileceği şekilde somutlaştırarak ortaya koymaktır. Tabi ki amaç her vatandaşın hukukçu

olması değildir, amaç halkın kendisini ilgilendiren noktalarda bilinçsiz kalmasını önlemektir. İşte bu yüzden hukuk anlatısı halk içerisinde belki de halk eğitim kursları aracılığı ile halka basit ve açık bir dille yansıtılmalıdır. Unutmamak gerekir ki bir toplum istenilen seviyeye ancak topyekûn bilinçlenerek ulaşabilir. Bu yüzden hukuku halkın dil ne uzak bir biçimde yapılandırmak, yasalar ne kadar sağlam olursa olsun ülkenin bilinç seviyesinin geriletir. Bu bilinçlenme sürecine kitapçıklar, anayasadan broşür halinde pasajlar ve hukukun içinden meslek grupları ile gerçekleştireceği tanışma toplantıları, bilince büyük fayda sağlayacaktır.

- Ayrıca değinilmesi gereken bir başka nokta ise okullar içerisinde gerçekleştirilen derslere bu bilinci yaygınlaştırmak ve gelecek nesillere yaymak amacıyla çeşitli etkinlikler ve dersler bu amacı gerçekleştirmek için kullanılabilir.
- Temel nokta devletin ve sosyal hayatın işlerliğini doğru biçimde iletmede son derece kritik bir araç olan adaleti yeteri kadar sağlayamaması bu başarısızlık sebebiyle halkın adalet arayışına düşmesi ve sosyal mecraları bu arayışın bir aracı olarak benimsemesidir. Adalet arayışının sosyal mecra üzerine taşınması ülke içerisinde sisteme dışarıdan bir baskı unsuru oluşturarak, yetkilileri harekete geçirmektedir.
- İnsanların sosyal medya üzerinden gerçekleştirdiği bu faaliyetler devlet üzerinde baskı oluşturarak devleti harekete sevk etmektedir nitekim gündeme gelmeyen birçok dava dahi bu baskı yolu ile gündeme gelebilmekte ve çözülebilmektedir. Bunun en yaygın örneklerinin ne yazık ki toplumumuzun kanayan yarası olan kadın ve hayvana karşı

işlenen cinayet ve şiddet durumlarında görmekteyiz. Örneğin #icinadalet çağrısı son dönemin önemli ve gerekli bir sürdürücüsüdür.

- Ancak bu adalet arayışlarının sadece birer duyuru ve çağrı aracı olduğu bir yargı aracı olmadığı unutulmamalıdır. Hukuki olarak suçluluğu kanıtlanmamış bir insanı linç ve taraf gösterme faaliyetleri ile sosyal mecra ve televizyon üzerinden yargılamak ne yazık ki günümüzde bir silah olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Çağdaş toplumların adalet anlayışı yapıcı ve suçluyu topluma kazandıracak biçimde şekillenmelidir. Linç ve benzeri uygulamalar çağdışı olan mekanik topluma has uygulama alanları olup amacı toplumun duygularını ve isteklerini tatmin etmektir.
- Son olarak yapılması gereken asıl şey bir hukuk devleti olmaktır. Devlet hukukun gerektirdiği ceza ve yargılama süreçlerinin üstlendiği sürece bu tip araçlara gerek dahi kalmayacaktır. Ancak ne yazık ki toplumumuzun bu tip çağrı araçlarına ihtiyacı vardır. Yine de bu çağrı araçları sadece çağrı aracı olarak kalmalı ve devletin yargılama sürecinde adaleti sağlaması için bir baskı unsuru oluşturmamalıdır. Konu her ne olursa olsun sosyal medya bir yargı aracı değildir ve toplumsal hayatın düzgün bir şekilde var olması adına olmamalıdır da.

6.3.8 Yargıda Rüşvet

- Rüşvet kısaca resmi işlerde ayrıcalık gösterme veya sırayı öne alma karşılığında belirli bir ücret almaktır. Rüşvetin çok farklı kollarda çok farklı şekillerde yapılan bir kavram olsa da şüphesiz ki rüşvetten en sakınması gereken kurum yargıdır. Çünkü yargıda bir rüşvet skandalı ortaya çıkarsa halk ve toplum bu kurumun adillliğini sorgulayacak ve bu

sorgulama sonucunda devletin halk gözündeki değeri sarsılacaktır. Bu durum toplumsal çözünmeyi beraberinde getirecek ve devlette iç karışıklıklara yol açacaktır.

- Bugün yasama yürütme ve yargının ayrımını net çizgilerle belirlemekte zorluk çeken bir ülke olarak devletimiz içerisinde yaşanan yolsuzluk ve rüşvet olayları hem devletimizin itibarını zedelemekte ve halkın adalet kurumuna olan güveni sarsılmaktadır.

6.3.9 Sosyal Devlet İlkesi

- Sosyal Devletler, sosyal güvenliğin sağlanması, işsizliğin önlenmesi, emeğiyle yaşayanların korunması ve yaşam düzeylerinin yükseltilmesi yoluyla sosyal eşitsizlikleri giderme gibi sorumluluklara sahiptir. Sosyal devlet ise sosyal reformlardan oluşan devlettir. Ancak sosyal reform sadece devlet yardımlarını ifade etmez.
- Sosyal devletler, vatandaşlarının refahını birincil sorumluluk olarak kabul ederler. Eğitim, sağlık gibi ihtiyaçları yerine getirmek devletin görevidir. Ayrıca sosyal devlet modeli; gelir seviyesi düşük, barınma ihtiyaçlarını karşılayamayan, işsiz durumda bulunan zor durumdaki insanlara sosyal yardımlarda bulunur. Ancak bu yardımları yapabilen devletlerin aynı zamanda vatandaşından ve kurumlardan yüksek vergiler aldığını da unutmamak gerekir.
- Sosyal devletin uygulanması için bilinçlenmiş bir toplum ve halkın ihtiyaçlarını gündemin birinci sırasına koyan bir devlet anlayışı gereklidir. Ayrıca sosyal devlet anlayışı devletlere ekonomik yönden baskı uygulayan bir anlayış olduğunu da unutmamak gerekir. Bundan dolayı

fakir veya az gelişmiş topluluklarda sosyal devlet anlayışının oluşmasını beklemek imkansızdır.

6.3.10 Adalet Erişim

- Adalet erişim, Avrupa Adalet Etkinliği Komisyonu (CEPEJ) tarafından “adli hizmetlerin erişilebilirliğini ve etkinliğini etkileyen tüm hukukî ve organizasyonel etmenler” olarak ifade edilmiştir. İnsanların haklarını bilmelerini ve etkin bir şekilde arayabilmelerini temin edebilmek için devletten destek alınması adalet erişim kapsamına alınabilir. Adalet erişim çocuklar, kadınlar, engelliler, yaşlılar, mülteciler, hükümlüler, yoksul kesimler gibi dezavantajlı gruplara yapılan hukuki bilgilendirme ve mahkeme masraflarından muaf tutulma gibi faaliyetlerle sağlanmaktadır.
- Bugün özellikle ülkemizde toplumun bazı kesimlerindeki insanlarda adalet bilincinin oluşmaması ve hukuki işlerin getirdiği mali yükümlülükler sebebiyle haklarını aramak konusunda geri planda kalıyor. Ancak ülkemizin bu konuda son zamanlarda yaptığı ve yapmaya çalıştığı girişimlerin olduğunu belirtmemiz gerekir.

7. KÜLTÜR SANAT VE SPOR

7.1.1 Kültür ve Sanatın Kısaca Tanımı

Kültür, bir topluluk veya toplum içerisindeki bireyler tarafından yaşamsal ve toplumsal dinamiklere dayanılarak oluşturulan ve yine bu bireyler ve toplum tarafından aktarımı sağlanan, deneyimsel alanda onaylanmış ve uygulanması doğru kabul edilen veya gerekli görülen yaşam tarzıdır. Sanat ise insanlığın sahip olduğu hayal gücü, yaratıcılık, biriciklik, kendine özgü perspektif gibi özellikleri ifade etmek için kullandığı bütün yolları ve bunun sonucunda ortaya koyduğu bütün ürünleri kapsayan bir kavramdır. Kültürün zamanla değişimi sanatı icra eden sanatçının fikir ve eserlerini etkilemesi bakımından bu iki kavram birbirleriyle yoğun ilişki içerisinde.

7.1.2 Sanatın Halkımızla Olan Sosyolojik İlişkisi

Sanat insan yaşamı için bir ihtiyaçtır ve sanat insanın ruh sağlığına oldukça pozitif bir yararı bulunmaktadır. Sanat bireysel bir üretim gibi gözükse de tüm insan eylemleri gibi toplumsal çevreden soyutlanamaz ve din, aile, ekonomi, siyaset, savaş, teknoloji gibi tarihsel süreçte gelişime ve değişime uğrayan birçok etmen tarafından etkilenir. Coğrafyamızda şekillenen sanatsal faaliyetlerin genel özellikleri çerçevesinde ülkemizde sanatsal değere yeterince teşvik edilememektedir. Ülkemizde sanatın gelişmesi için ülkenin iktisadi koşullarının iyileşmesinin gereklidir. Sanatın gelişmesi için şunları öneriyoruz:

- Kamu israfının önüne geçilmeli ve doğru yönetilen bir bütçe ile sanat etkinlikleri desteklenmeli.
- Resim, müzik gibi temel kültürel derslerin efektif kılınması gerekmekte.

- Resim, müzik gibi temel kültürel derslerin fayda alınabilecek ve öğrenciyi derse motive edebilecek içeriklerden ve konulardan oluşması gerekmekte.
- Okullarda hayal gücü, üretkenlik ve yaratıcılık gibi kavramların bulunduğu bir okul sistemi inşa etmeliyiz. Hayal gücü, üretkenlik ve yaratıcılığın olmadığı bir yerde kültür ve sanatın gelişmesi mümkün değildir.
- Devlet, öğrencilerle küçük yaşlarda çeşitli sanat dallarını tanıştırmalıdır.
- Devlet tarafından ayrılacak bütçe ile özellikle Anadolu'da ve büyükşehirlerin köylerinde, küçük köyler olması dahilinde 3-4 köy beraber, büyük olması durumunda 1 köy olacak şekilde tiyatro turları yapılabilir. Resim, heykel, grafiti gibi görsel sanat dallarında sanatlarını icra eden sanatılarımızla turneler yapılabilir. Çeşitli müzik aleti alan sanatçılarımız buralarda workshoplar düzenleyebilir. Elbette sadece gidip bir şeyler göstermek yetmez bunu eğitimde, okulda da desteklemeliyiz. Bu sayede çocukların sanat dallarını anlaması ve tanınması sağlanabilir.

7.1.3 Türkiye'de Kültür Algısı

Siyasilerin, ana akım medyanın, popüler dizilerin; kendi kültür ve tarihimizi yanlış değerlendirerek yaptığı yorumlar nedeniyle toplumun farklı sosyolojik kesimleri ortak değer ve kltrlerimizi farklı şekillerde algılamaktadır. Ülkedeki kutuplaştırıcı siyasi iklim, tarihsel figürleri yanlış tanıtan diziler toplumdaki kutuplaşmanın kültürümüze dair algılarımızı farklılaştırmaktadır. Bu durum kültürel gelerimizin toplumsal kutuplaşma karşısında yanlış algılar oluşmasına neden olmaktadır. Biz ise şunları öneriyoruz:

- Özellikle TRT'de, devletin kanalında siyasi propaganda amaçlı yapılan, belli bir ideoloji pompalayarak zihin bulanıklığına sebebiyet verecek, gerçeklikten kopuk dizilerin denetim altına alınması gerekmektedir.

- Dizilerin veya filmlerin gerçeği olduğu gibi anlatmak gibi bir gayesinin olmadığı aşıkardır. Bir tarihi dizinin gerçeği ele almak gibi bir gayesi yok ise önünde yapması gereken iki seçenek vardır. Ya dizinin gerçekle bir bağlantısı olmadığını seyircilere sürekli hatırlatmalıdır ya da tartışmalı tarihi figürler üzerinden işlenen diziler yapmamalıdır.
- “Docudrama” yani belgesel-drama olarak yerelleştirebileceğimiz dizilerde tarihi figürler gerçekçi bir şekilde gerçekle bağlantılı giderken tarihin yetersiz kaldığı noktalarda işin dramatize edilerek kurgulandığını görüyoruz. Son zamanlar yurtdışında revaçta olan bu türe örnek olarak İngiltere Kraliyet Ailesi’ni konu alan “The Crown” örnek verilebilir. Bu tür dizilerde gerçeklik payının olmasından dolayı izleyen kişilerde hem merak duygusu oluşur hem de kişinin kafasında yanlış algıların oluşmasının önüne geçilir. Eğer bugün belgesel biçiminde bir tarih dizisi yapmayacaksak yaptığımız dizilerin tamamen kurgu olduğunu belirtmeli veya yukarıda örneğini verdiğimiz “docu-drama” şeklinde dizilere yönelmemiz daha sağlıklı olacaktır.
- Hükümetin “örf ve adet” kisvesi altında kesinlikle insanların yaşam stillerini yönlendirecek herhangi bir etkinlikte bulunmaması gerekmektedir. Özel yaşama müdahaleden kesinlikle uzak durulmalıdır.

7.1.4 Ülkemizdeki Kültürel Mirasların Korunması

Anadolu ve Doğu Trakya üzerinde bir coğrafyada konumlanan ülkemiz; Avrupa, Afrika ve Asya kıtalarının arasında bir geçiş yolu üzerinde bulunmasından olmasından dolayı ilk insanlara kadar ulaşan bir tarihe sahiptir. Bu tarih bize eşi görülmemiş bir zenginlik sağlamış ve bu zenginlik kültür turizmi konusunda inanılmaz bir potansiyel oluşturmuştur. Ancak maalesef elimizdeki bu mirası

koruyamıyor, koruyamadığımız gibi insanlığın ortak mirası olan bu tarihi eserlere ihanet ediyoruz. Toplumumuzun ve devletimizin kültürel mirasların korunması hususundaki bilinçsizliği yurt dışına kaçırılan eserlerimiz sayısı üzerinden örneklenabilir. Restorasyon konusundaki liyakatli insan sayısının yetersizliği tarihi eserlerimize ciddi zararlar vermektedir. Biz şunları öneriyoruz:

- İBB'nin ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bazı tarihi eserlerimizi yurt dışından geri getirmesi bu konuda bilincimizin arttığını göstermektedir. Devlet ve toplumdaki bu bilinçsizliği aşmanın yolu olarak ortaokul ve lise çağlarındaki öğrencilere sık sık kültürel geziler düzenletilmeledir.
- Restorasyon işlerinde işin ehli, liyakatli kişilerle çalışılmalı. Mevcut hükümetin yer yer yaptığı gibi kolay paranın rant kapısı olarak görülmemelidir.
- Tüm ülkede bulunan ilgi çekici yerlerin daha iyi pazarlanması ve insanların rahat ulaşım görebileceği şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

7.1.5 Eğitimde Kültür ve Sanat

Okullarımızda kültür ve sanat konusuna en yakın ders diyebileceğimiz görsel sanatlar ve müzik derslerinin müfredatları incelenerek bu derslerin içerik ve uygulama bakımından yetersiz olduğu saptanmıştır. Biz ise şunları öneriyoruz:

- Sanat algısını bireylerde geliştirmek için okul öncesinden bu işe başlanmalıdır.
- Öğrencideki merak duygusu ve sanatsal bakış açısını oluşturabilmek için etkinliklerin interaktif olması gerekmektedir.
- Okullardaki kültürel gezi ve aktiviteler arttırılmalıdır.
- Her ay farklı bir kültürün incelenip tanıtıldığı derslerin oluşturulmasıyla bu konuda öğrencilerin bilinçlenmesi sağlanabilir.

- Okul öncesi kurumlara müzik ve resim öğretmenlerinin istihdam edilmesi çocukların yaratıcılığını olumlu yönde etkileyecektir.
- Sanat eğitimi her birey için oldukça önemlidir ve “olmasa da olur” düşüncesi yerine “olmazsa olmaz” düşüncesiyle eğitimde yer edinmelidir.
- Sanatın yalnızca görsel sanatlar ve müzik alanlarından oluşmadığı da öğrencilere gösterilmeli ve farklı sanat dalları uygulamalı olarak tanıtılmalıdır. Bu tanıtımlar okullarda sanatçıların katılımıyla gerçekleştirilebileceği gibi okul dışı sosyal etkinliklerle de gerçekleştirilebilir.
- Eğitim programımızda var olan görsel sanatlar ve müzik derslerine ekstra olarak sanat eğitimi dersi getirmek sanat eğitmeni konusunu da gündeme getirecektir. Ortaokul ve liselerde bu dersler bu alanda eğitim görmüş olan öğretmenlerce verilse de ilkokullarda sınıf öğretmenleri tarafından işlenmektedir ve bu durum yetersiz bir sanat eğitimine yol açmaktadır.
- Yapılan kültürel gezilerde öğrencilerin bölgenin yerlileriyle iletişim kurmaları sağlanmalı, onların yaşayış şekillerini konuşma biçimlerini, yöresel kıyafetlerini, bölgeye özgü halk danslarını inceleme ve yöresel yiyeceklerini tatma fırsatı sunulmalıdır.

7.1.6 Ülkemizdeki Sanatçıların Yaşadıkları Zorluklar

Sanatçıların ülkemizde karşılaştıkları bu zorlukların temelinde toplumumuzda yaşayan insanların sanat algısı ve sanatçılara bakış açısı yatmaktadır. Aslında toplumumuzda önemli bir yerde konumlanması gereken sanat, halkımızca gereksiz ve boş bir uğraş olarak görülmektedir. Bu bakış açısının altında ise sanata ayrılan bütçenin ölü yatırım olarak algılanması yatmaktadır. Sanatçılara yeterli düzeyde ayrılmayan bütçe sorununun pek çok geçim sıkıntısını da beraberinde

getirmesiyle sanatçıların yaşadığı en büyük sıkıntılardan biri olan geçim sıkıntısı gün yüzüne çıkmaktadır. Devlet tarafından sanata yeterince bütçe sağlanmamaktadır. Kültür ve sanat alanına yapılan yatırımlar çoğunlukla turizm bölgeleriyle sınırlı kalmaktadır. Devlet sanatçısını korumalı, ona destek olmalı, hak ettiği değeri göstermelidir. Daha iyi şartlar için biz şunları öneriyoruz:

- Destek amaçlı Kültür ve Turizm Bakanlığı veya yerel yönetimler tiyatro gösterilerine sponsor olabilir. Örneğin Çankaya Belediyesi'nin Ankara Sanat Tiyatrosuna sahip çıkarak çıkacak oyunları satın alıp YouTube'tan yayınlaması gibi.
- Sanatla uğraşan insanların rahatça birbirlerini bulabilecekleri, etkileşim halinde olabilecekleri ve sanatlarını icra edebilecekleri kurumlar oluşturulmalıdır.

7.1.7 Ülkemizdeki Sanat Faaliyetlerinin ve Eserlerinin Halk Tarafından Ulaşılabilirliği

Ülkemizde kültür-sanat faaliyetleri ve eserlerine ulaşımın lüks sayıldığı bir gerçektir. Örneğin; bir bale veya opera gösterisi için bilet almak, bir heykel yapımı kursuna kaydolmak, bir müzik aleti çalmayı öğrenmek gibi aktiviteler üst sınıf aktiviteleri olarak nitelendirilebilmektedirler. Toplum içinde bazı insanlar sırf fazla kitap okudukları gerekçesiyle tuhaf dahi karşılanabilmektedir. Fakat bu konuda halkı ilgisizliği yüzünden suçlamadan önce sanat ve kültür ürünlerinin gerçekten ne kadar ulaşılabilir olduğuna bakmak gerekir. Biz daha ulaşılabilir olması açısından şunları öneriyoruz:

- Tiyatro konusunda elbette tüm yükümlülük devlete yüklenemez, özel tiyatroların fiyatlar konusunda daha izleyici-dostu rakamlar koymaları şüphesiz bu konuda önemli bir adım olacaktır.

- Kâğıdın ithal ediliyor oluşu kâğıt fiyatlarına, bu da kitap fiyatlarına yansımaktadır. Bu konuda yapılabilecek üç öneriden ilki yerli kâğıt fabrikası kurulması, ikincisi devletin halkına ücretsiz bir şekilde kaliteli bir e-kitap arşivi sunması, üçüncüsü ise insanların kütüphanelerden ödünç kitap alma konusunda teşvik edilmesi olabilir.
- Devlet kültür-sanat alanında çeşitli alanlarda ücretsiz olarak vermekte olduğu kursların sayı ve kontenjanını arttırabilir, daha fazla kişiye duyurmak için reklamını yapabilir.

7.1.8 Kültür ve Sanat Okuryazarlığı

Türkiye'nin toplumsal sıkıntılarından birisi de halkımızın kitaplara olan bakış açısı ve kendisini geliştirebileceği kitapları okumamasıdır. Toplumumuzda kitap okunma alışkanlığı olan insan sayısının azlığı, okunan popüler kitapların kalitesinin düşüklüğü, kitapların gösteriş unsuru olarak satın alınması ancak okunmaması gibi problemler insanımızın hayata daha romantik ve tek renkli bakmasına neden olmaktadır. Daha yüksek kültür ve sanat okuryazarlığı için biz şunları öneriyoruz:

- Okullarda çocuklara erken yaşta kitap okuma alışkanlığı kazandırmak gerekmektedir.
- Çocuklara kitapları ilgi çekici kılmak ve çocuklara doğru kitapları okumalarını sağlamak gerekmektedir.
- Çocukların internet kullanarak doğru E-kitap arşivlerine ulaşmasına dair yönlendirmelerde bulunulmalıdır. İnternetin okur yazarlık üzerindeki etkisi efektif kullanılmalıdır.

7.2 SPOR

7.2.1 Sporumuzun Aort Damarı: Altyapı

Türk sporunda altyapı tesisleri son derece yetersizdir. Bu durum potansiyelimize oranla yeterli nitelikte sporcu çıkmamasına neden olmakta ve Türk Sporunu çok büyük bir gelirden mahrum bırakmaktadır. Özellikle futbol ligimiz yaşlılığı ve yetersizliği kulüplerimizin gelirlerini kısa vadede tüketmesine neden olmaktadır.

- Öncelikle ekonomik şartlar ülkemizde sporcu yetişmesi bakımından öncelikli konulardandır.
- Tesisleşme konusunda son yıllarda atılan adımları memnuniyetle karşılamakla birlikte bu adımların kapsamının büyük şehirlerle sınırlı kalmasını çok yetersiz görmekteyiz. Diğer illerimizde de spor tesisi sayılarının hızla artmasının gerekmektedir. Bu adımlar 81 ilimizde hatta ve hatta 973 ilçemizin tamamında ivedilikle yayılmalıdır.
- Tesislerin oluşturulmasında sadece futbol, basketbol gibi popüler sporlar ile sınırlı kalmayarak, amatör sporlarımızı unutmadan onlara da uygun tesisler yani çok amaçlı tesisler oluşturarak gençlerimize o sporları da tanıma fırsatı sağlayarak onlara daha farklı bir gelecek ve kariyer planlaması yapma imkanı sunulmalıdır.
- Altyapı sistemimiz birçok sebepten ötürü belirli bir seviyeye ulaştırabiliyor iken istenilen üst düzeye getirmekte zorluklar çekiyoruz bu nedenle de sistemimizin spor kulüpleri ile iş birliği içerisinde dönüştürülmesi ve geliştirilmesi gerekli.
- Yetkin antrenör yetiştirmek önceliklerimizden olmalıdır.

- Federasyonlar antrenör kursu açtığında sırf kota doldurmak için antrenörlük belgesi dağıtmaktan vazgeçmelidir. Yetersiz görülen kimse antrenörlük belgesi almamalıdır.
- Yetiştirilen kalifiye antrenörlere istihdam şansı sağlanmalıdır. Bu hem tecrübe kazanmalarına fayda sağlayacaktır hem de kursta başarılı olmak için motivasyon kaynağı olacaktır.
- Özel ve büyük kulüplerimizin de işin içine dahil olması gerekmektedir. Bu kulüplere alt yapı yatırımı yapması konusunda teşviklerde bulunulması gerekmektedir.

7.2.2 Amatör Sporlar

Amatör sporların gelişimi için bu sporların halk içerisinde popülerleşmesi ve yeterli maddi imkanların sağlanması gerekmektedir. İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde bile amatör sporların tesis problemlerinin yaşanmaktayken Anadolu'da bu durum daha vahim boyuttadır. Amatör sporları gençleri kötü alışkanlıklardan koruyan bir kalkan olarak görmek mümkündür. Bu nedenle amatör sporların gelişimi ülke gençlerinin gelişimi için de önem taşımaktadır. Biz daha iyi imkanlar için şunları öneriyoruz:

- TRT asıl amaç olarak sporun halka ulaşmasını sağlamalıdır. Bu spor dallarının Türkiye şampiyonalarını televizyondan yayınlamak ilgiliyi ve alakayı arttırmak için iyi bir adımdır.
- Devletin desteği, sporların yayınlanması ve halk içerisinde popülerleşmesi için şarttır.
- Ülkemizde devlet tarafından silinen milyonlarca dolar vergi borçlu futbol takımlarından elle tutulur hiçbir başarı gelmezken binaların bodrum katlarında, havasız, rutubetli ortamlarda idman yapmak zorunda kalan

uluslararası şampiyonlukları olan ve bu potansiyele sahip sporculara daha iyi şartlar sağlamak devletin halkına ve sporcusuna bir borcudur. Buna bağlı olarak gerekli maddi ve tesis destekleri amatör sporlara sağlanmalıdır.

- Devlet amatör spor kulüplerine malzeme desteğinde bulunmalıdır.
- Ülke derecesi almış, uluslararası derece almış sporcuların kulüplerine özellikle destek olunmalıdır.
- Başarı gösteren kulüplerimize ilçe bazında, ilçe belediyesinin ilgili kurumu ve yetkilileri ulaşıp eksik malzeme listesi çıkarıp bunları devletin ilgili birimine bildirebilir. İlçelere gönderilen malzemelerin de dağıtımını yine ilçe yetkilileri yapabilir. Yani bir başarı-ödül sistemi kurulmalıdır. Burada desteği sadece “malzeme”ye sıkıştırmaktansa kulübün ihtiyacı doğrultusunda ve makul şartlarda destek olunması oldukça önemlidir.
- Çok amaçlı tesisler inşa edilmeli ve bu spor salonları ilgili spor kulüplerine kiralanmalıdır. Böylece sporcularımızın spora elverişli ortamlarda antrenman yapmasını sağlayabiliriz. Spor salonunu kiralayan kulüplerden ulusal ve/veya uluslararası başarılar elde eden sporcuların kulüplerine ekstra imtiyazlarda da bulunulabilir.

7.2.3 Spor Müsabakalarına Ulaşabilme Durumu

Türkiye, geçmişte gerçekleşen birçok büyük spor organizasyonuna ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca ülke genelinde ciddi bir spor izleyicisi bulunmaktadır. Ancak özellikle bilet fiyatları alım gücümüze oranla oldukça yüksek fiyatlı kalmaktadır. Korsan yayınların Türkiye'deki gelişimi çeşitli kaynaklardan alınan verilerle incelenmiştir. Korsan yayınların yaygın olmasının temel sebebi yayıncı kuruluşun belirlediği fiyatların insanımız için ulaşılabilir ölçüde olmamasından

kaynaklanmaktadır. Biz spor müsabakalarına erişimi kolaylaştırabilmek için şunları öneriyoruz:

- Popüler sporlar dışında kalan sporların yeterince duyurulamaması nedeniyle insanlar ya maçlardan haberdar olmamakta ya da bileti nerden alacağını bile bilememektedir. Bu sporlara yerel yönetimler tarafından ekstra reklam panosu desteği sağlanabilir.
- TRT Spor kanalının asli görevine dönmesi ve sporu halkla buluşturması gerekmektedir. Yayın akışının ayarını görece daha az takipçisi olan ama desteklenmesi gereken spor dallarına göre şekillendirmesi iyi bir destek olacaktır.

7.2.4 Türkiye 'de E-Spor ve Karşılaşılan Sorunlar

E-spor büyüklüğü ve geleceği tartışılmaz bir seviyeye dünyada ulaşmıştır. Fakat gerek devletin yetersiz desteği gerek ülkemizdeki internet alt yapısının yetersizliği olsun büyük bir potansiyelin harcanmasına adım adım sebep veriyor. Biz daha iyi şartlar için şunları öneriyoruz:

- E-spor kulüpleri ile ortak yürütülen gençlik akademileri tarzı tesisler, profesyonel sporcuların ve antrenörlerin yetiştirilmesine yardımcı olacaktır.
- Fiber altyapı konusunda ciddi bir atılım şarttır.
- Bu alanlarda iş yapmaya kalkışacak girişimcilere, teşvik, vergi muafiyeti vs. verilmelidir.

8. MEDYA VE İLETİŞİM

8.1 Medyada Hedef Gösterme ve Taraflı Basın

Medya, 3 ana erk olarak tabir edilen yasama, yürütme ve yargı üçlüsü içerisinde son zamanlarda kendisine yer bularak 4. erk olarak kabul edilmektedir. Ayrıca denetleme ve doğruları halkla buluşturma açısından önemi uluslararası belgelerce de vurgulandığı şekliyle “demokrasinin bekçi köpeği rolündedir.”. Medyanın demokrasi açısından kritik bu yönü düşünüldüğünde doğru haber ve bilgi aktarımının yanında yapılan haberler aracılığıyla damgalama yapması da demokratik bir toplum açısından tehlikelidir.

Çözüm Önerileri:

- Medya kuruluşları etkin denetime tabi tutularak başta nefret suçu olmak üzere toplumu kutuplaştıracak söylem ve tutumların tarafsız denetimi yapılmalıdır.
- Alternatif gerçeklerden kaçınmak adına teyit organları daha etkin bir biçimde kullanılmalı ve kullanımı teşvik edilmelidir.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası sözleşmeler kapsamında nefret suçu olarak değerlendirilen ve bireyi dili, dini, kültürü ve etnisitesi üzerinden damgalayan nefret suçları konusunda uluslararası standartlar benimsenmelidir.

8.2 Yeni Nesil Basın (İnternet Haberciliği ve Televizyonculuğu -Eğlence Sektöründe Servis Sağlayıcıları)

Gelişen teknoloji ile medya kullanımının internet odaklı olarak artışı birçok yeni servis sağlayıcısının da ülkemize girmesine ya da güç kazanmasına önayak oldu. Bu noktada başta basının dijitalleşmesi ardından eğlence sektörünün de internet üzerinde konsolide olması bu mecralar üzerinde belli soruları ve problemleri de beraberinde getirdi. Yazılı basının tiraj bazında güç kaybı ile haberlere erişimin internet odaklı olamaya başlaması. Birtakım avantaj ve dezavantajları da bünyesinde barındırmaktadır. Haberin internet üzerinde yayılımı ile yazılı basın üzerinde var olan denetim mekanizmaları etkisini kaybetmiştir. Bu noktada habercilik çok merkezli bir yapıya bürünmüştür. Bununla birlikte, son yıllarda global anlamda güç kazanan Spotify, Netflix gibi eğlence servis sağlayıcıları da mevcut hükümetin baskı ve sansüründen nasibini almakta ve kullanıcıların özgür erişimine engel olmaktadır.

Çözüm Önerileri

- Halkı nefret ve yanılgıya sürükleyebilecek dijital basın üzerinde de tarafsız denetim mekanizmaları tesis edilmeli.
- Teyit kuruluşları ile etkin bir iş birliği kurulmalı, dijital basında doğru haberciliğin önemi vurgulanmalı.
- Global hizmet sağlayıcıları üzerindeki her türden ideolojik baskı ve sansür kaldırılmalı. Dijital olarak dünya çapında ulaşılabilen içerikler filtrelenmemeli.
- Hizmet sağlayıcılarının küçük yaştaki bireyler açısından sahip olduğu olası tehlikeler (şiddet, cinsellik) şirketlerin Türkiye ofisleri ile iletişime

geçilerek yerelleştirme yoluyla sansüre başvurulmadan birtakım önlemlerin yolu açılmalı.

8.3 Sosyal Medya

Sosyal medya 21. Yüzyılın en baskın fenomenlerinden bir tanesidir. Dünya nüfusunun 4,62 milyarlık bir kısmının sosyal medya hesabı olduğunu düşündüğümüzde reddedemeyeceğimiz bir biçimde kabul etmek gerekir ki sosyal medya çağımızın baskın olgularındandır. Türkiye’de de rakamlar oldukça dikkat çekici. Ülke nüfusunun yüzde 80’lik kısmı sosyal medya kullanıyorken internet benimseme oranı yüzde 82, bu rakamın dünya genelinde yüzde 65,5 olduğu düşünülürse sosyal medya ve internet kullanımının önemi açığa çıkacaktır. Sosyal medya her ne kadar serbest haber alma ve direkt iletişim açısından önemli bir imkân olsa da başta gençlik açısından belli tehlikeleri de bünyesinde barındırmalıdır.

Çözüm Önerileri

- Sosyal medya kullanımı sırasında oluşabilecek özgüven eksikliği, kimlik oluşturmama, depresyon, toplumdan soyutlanma, hareketsizlik ve kilo kontrolü, popüler olma dürtüsü gibi potansiyel tehlikeler konusunda genç nesiller ve aileler doğru mecra kullanımı ile bilinçlendirilmeli, gerektiği takdirde seminer hatta eğitim programları içerisinde sosyal medyanın tehlikelerine parantez açılmalıdır. Bu noktada, psikolog, diyetisyen, sosyolog ve eğitimcilerle her daim iş birliği ve iletişim halinde olunmalıdır. Gebelik döneminden itibaren anne için doğru bilgilendirme yapılması dahi çok yararlı bir yatırım olacaktır. Bebeklerin uyarılarla gelişimini gerçekleştirdiği bilgisi ışığında internet ve sosyal medya doğru miktarda ve

doğru içeriklerle kullanılırsa bebek açısından olumlu geri dönüşlere sebep olacaktır

- Sosyal medyanın eğitim alanında daha verimli kullanılabilmesi için öğretmenlere sosyal gruplarda öğrenci gelişimini destekleyici paylaşımlar yapmaları ve etkinlik zenginliği oluşturacak ilgili sayfalar takip etmeleri ardından öğrencileri bu gibi sayfalardan haberdar etmeleri önerilebilir.
- Sosyal medyanın bilgi alma ve globale ulaşarak ufuk açıcı boyutunu öne çıkaran siteler ve yazılımlar merkezi olarak üretilmeli ve teşvik edilmelidir.

8.4 Eğitimde Kitle İletişimi

Eğitim çağımızın her anlamda en önemli alanlarından birisidir. Devletlere, kuruluşlara ve dünyaya bilinç seviyesi yüksek bireyler kazandırmak her devletin asli görevlerinden birisidir. Bu bağlamda, eğitimin bütünüyle ne olduğuna nasıl bir işlerliğe sahip olduğuna değinmek gerekir. Ülkemizde ilkokul çağlarından yüksek öğretimin sonuna değin bir öğretmen ve öğrenci kitlesi arasında belli bir ortamda bilgi aktarımına dayanmaktadır. İşte bu aktarımın en birincil aracı iletişimidir. Ancak bir medeniyet için çok elzem olan eğitim sürecinde öğretici ve öğrenmek isteyen kitle arasında en doğru iletişim nasıl sağlanacağı süregelen bir sorunsaldır.

Çözüm Önerileri

- Özellikle ülkemizin birçok alanda farklı özelliklerini göz önünde bulundurduğumuzda farklılıkların iletişime engel olmaması adına alınması gereken birtakım önlem ve sağlanması gereken bazı koşullar söz konusudur. En başta bahsettiğimiz gibi birey ve topluluk ya da topluluk ile topluluk arasında bilgi aktarımının kendine has belli başlı özellikleri vardır. Öncelikli olarak gerçekleştirilmesi gerekli olan önlemlerden birisi hitap

edilen kitlenin birçok niteliğinin göz önünde bulundurularak anlatım yapılmasıdır.

- Öğretim sürecinde ben dili kullanımı kitle ile öğretici arasındaki ilişkiyi sağlam tutacak etkenlerden bir diğeridir.
- Öğretmenlere iletişim sırasında profesyonel yaklaşım öğretilmeli ve benimsetilmelidir ancak bu profesyonel yaklaşım öğrenci ile duygusal kontakın minimize edilmesi şeklinde değil, öğrenci ve öğretici arası ilişkinin standardize edilmesi ve öğretmenin okul dışı hayatını okula taşımaması şeklinde olmalıdır.
- Öğrenci için öncelikli şart katılımlı öğrenim olmalıdır, bunun için de özellikle öğrencinin ders içerisine gönüllü olarak katılımı sağlanmalıdır.
- Öğretmen ve kitlenin ideolojik, milli ve hayata dair belli başlı tutumlarının bu kitlesel iletişime bir perde çekmemesi hayati derecede önemlidir.

8.5 Siyasi Kitle İletişimi

Siyasetin asli amaçlarından bir tanesi kitleleri ikna edebilmek ve savunulan ideoloji doğrultusunda taraftar kazanabilmektir. Bu noktada kitleleri etkilemek adına kitleler ile doğru biçimde iletişim kurulması hayati derecede önemlidir. Ülkemizde birçok siyasi, mitingler, kitleleri etkilemek ve harekete geçirmek en birincil amaçlardan bir tanesidir. Toplantılar ve geziler aracılığı ile kitleler ile iletişim kurma yolları buluyorlar. Ancak temelde iletişim şeklinde olması gereken bu olayların bir şov aracı olarak kullanılmaya başlanması, bir fayda aracı olmaktan çıkıyor bir israf ve nefret kültürünün yerleşmesine sebebiyet veriyor. Birçok yerden aşına olduğumuz miting öncesi ve sırasında emniyet güçlerinin seferber edilmesi, trafik ve toplumsal hareketlilik özellikle son yıllarda bir iletişim kurma yolu olmaktan ziyade birer şov seferberliği haline gelmiş durumdadır.

Çözüm Önerileri:

- Siyasi kitle iletişim araçlarından ilk akla geleni olan mitinglerin israf boyutu göz önünde bulundurulmalı, kitleler nefret ve hamaset söylemleri ile zehirlenmemelidir.
- Mitinglerin çevresel ve şehir hayatına etkileri de göz önünde bulundurulmalıdır.
- Sosyal medya kitlelere seslenme konusunda daha etkin kullanılmalıdır.
- Pazarlamada olduğu gibi bireyselleşen dünyada mikro-hedefleme ile yapılacak siyasetin bireyselleşme konusundaki potansiyel tehlikesi göz önünde bulundurulmalıdır.
- Tek taraflı iletişimi yerine, seçmenle girilecek çift taraflı iletişim esnaf ziyaretleri ve gençlik buluşmaları aracılığıyla sağlanmalı seçmenin gerçek dertleri bizzat siyasiler tarafından değerlendirilmelidir.
- Ülkemizin son yıllarda hususiyetle mustarip olduğu ayrıştırıcı nefret dili siyasi arenadan çekilmelidir.
- Siyasilerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da görüldüğü üzere eleştiri ve hakarete karşı daha esnek bir tutum sahibi olmaları kamuoyuna mal oldukları için son raddede gereklidir.

8.6 Sağlıklı İletişim İçin Dil Kullanımı

İnsanlar doğdukları andan itibaren hem yakın hem de toplumsal çevreleri ile sürekli olarak bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde iletişim kurmaktadır. Konuşarak, susarak, bağırarak, beden hareketleriyle anlaşılmayı amaç edinerek iletişimi sağlarlar. İletişimin başlıca ögesi ise dildir. Dil denilen olgu bilinçsizce edindiğimiz ve hayatımızın her alanında bulunan bir bilişsel dizgedir. İnsanlarla, olaylarla, düşüncelerle aramızdaki en önemli bağıdır. Bu bağ birçok bağlamda

iletken görevi görür. Dile ne kadar hâkim isek iletişimimiz de o kadar sağlıklı olacaktır. Bu noktada sağlıklı iletişim kurmak için dili gerektirdikleri çerçevesinde doğru bir şekilde kullanmamız gerekir.

Çözüm Önerileri:

- Okullarda ve sosyal ağlarda sağlıklı dil kullanımına teşvik edecek içerikler sunulmalıdır.
- Okul öncesi dönemden itibaren alınmaya başlanması gereken ve sonrasında bireyin dil kullanımını etkileyecek önlemler çok daha sağlıklı iletişimlere yol açacaktır.
- Gerek sözlü iletişimde gerekse yazılı iletişimde sağlıklı verilere ulaşmak için bireylere doğdukları andan itibaren doğru uyaranları vererek başlanması önerilebilir. Bunun için ebeveynler ve eğitimciler çok iyi düzeyde bilgilendirilmelidir. Aynı zamanda kendileri de bu sağlıklı verileri sunması için teşvik edilmelidir.

8.7 Ana Haber Yayıncılığı

Radyo ve televizyonda ana haber yayıncılığı Türkiye’de tek kanallı dönemden günümüze kadar medyanın lokomotiflerinden biri olmuştur. Günümüzde gündeme erişim olarak eskisi kadar tek başına egemen olarak sürmese de halen önemli bir gündeme erişim amacı olarak hizmet etmektedir. Ülkemizde ana haberler ‘Prime Time’ olarak adlandırılan 20.00 ile 22.59 arasından ziyade 19.00 ile 20.00 arasında yayına girmektedir. Ana haber sunumunda sunucu olarak güçlü figürler tercih edilmektedir. Mehmet Ali Birand, Ali Kırca gibi isimler yıllarca bu sektörün bilinen isimleri olmuştur. Ana Haberler 2020 itibariyle baktığımızda günümüzün toplumuna yönetsel yapısına uyarak evrim geçirmiştir ve bu ana haber yayıncılığında belli başlı sorunlara neden olmuştur.

Çözüm Önerileri:

- Basının polarize olması ve siyasi iktidarın kanalları güdümü altına alması ile ana haber bültenlerinin siyasi iktidarın ya da mensup olduğu ideolojinin propaganda aracı haline gelmesi hedef kitlenin tüm ulus olduğu bu yayınlar için sakıncalıdır. Bu noktada ana haber bültenlerinin tarafsızlığı ve bilgi akışında doğrunun yansıtılması ayrıca siyasi figürlerin eylemlerine eşit oranda yer verilmesi önemlidir.
- RTÜK tarafından dayatılan yayın yasakları, RTÜK'ün bir denetleme aracı olmaktan çıktığının en net göstergesidir. Özellikle tüm ulusu ilgilendiren konularda yayın yasağı ve bu yasağın uygulanmaması halinde uygulanan karartmalar toplumun bütünlüğünü ve haber alma özgürlüğünü tehdit etmektedir.
- Ana haber bültenlerinin özellikle en sonunda klasikleşmiş biçimde sunulan eğlence içerikleri ve salt reyting amacı ile yapılan haberler toplumun haber alma özgürlüğüne yöneltilmiş bir başka tehdittir. Ulusun bütünü doğru ve nitelikli bir biçimde bilgilendirilmelidir.

8.8 Basın Özgürlüğü

Basın özgürlüğü, haber, fikir ve düşünceleri, çoğaltıcı araçlarla, serbestçe açıklayabilmek özgürlüğüdür. Bilgi ve düşünceleri serbest olarak toplayıp, yorum ve eleştiri yaparak çoğaltabilmek ve bunları serbest olarak yayımlayıp dağıtabilmek haklarını içerir. Basın özgürlüğü, bilgi özgürlüğüne denktir. Bu sebeple “basın” dediğimizde radyo, televizyon, kitaplar, videolar, sosyal medya gibi faktörleri de kastediyoruz. Gerek 1982 Anayasasının 28. maddesi, gerek AİHS'nin 10. maddesi, gerekse AİHM ve Amerika Yüksek Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar dikkate alındığında basın özgürlüğünün sınırları “başkalarının

şöhret ve haklarının korunması”, “devletin ve toplumun korunması”, “ahlâkın korunması” olmak üzere üç kategori altında toplanabilir.

Çözüm Önerileri:

- Başta fikri ifade kapsamında hapiste bulunan gazetecilerin yargılama sürecinde tarafsızlık sağlanmalı ve gazetecilik mesleğinin gereği olarak fikri olarak bağımsızlık ve özgürlük cezalandırılan değil yüceltilen bir değer olmalıdır.
- Fikir beyanında sınırlamada temel esas dahil olunan uluslararası sözleşmeler olmalı ve başta politikacılar olmak üzere kamuya mal olmuş kişilerin eleştiri sınırları norma bir bireye kıyasla daha geniş olmalıdır.
- Gazetecinin haber kaynağının gizliliği ilkesine saygı duyulmalıdır.
- Basın özgürlüğünü ölçen endekslerde üst sıralara yükselmek bir hedef olarak benimsenmelidir.
- Tehdit unsuru içermeyen gazetecilik faaliyetlerinde özgürlük bizzat devlet tarafından koruma altına alınmalıdır.
- Fikri özgürlükler konusunda hali hazırda alınmış olan AİHM kararları uygulanmalı ve uluslararası düzlemde basın özgürlüğü ülkemiz açısından öne çıkan bir değer olarak duyurulmalı ve buna paralel çalışmalar güdülmelidir.

8.9 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu) olarak görev yapmaktadır. Medya ve televizyon yayınlarını yakından takip ederek denetleyen kurum olmaktadır. Verilen yayın izinlerinin ihlal edilmesi ve yayın ilkeleri üzerinde hareket edilmemesi sonucunda harekete geçer. Programlar, diziler, filmler gibi yayınların yapımında RTÜK tarafından kontroller gerçekleşir. İnsanların ahlakını ve

psikolojisini bozacak durumlar olursa eğer etkilenir. İzleyicilerin şikayetleri doğrultusunda dahi inceleme başlatır. Kanunlara aykırı davranış varsa programa kapatma, erteleme, özür mesajı ve idari para cezası kesilmelerini sağlayarak yayın kurallarına dikkat etmeleri gerektiğini gösterir. Yayın yapan kuruluşların yayın ilkeleri doğrultusunda yayın yapıp yapmadığını denetlemek. Radyo ve Televizyonlar üzerinde denetleme yetkisi bulunmaktadır. RTÜK en temel anlamı ile halkın medya ve yayın araçları ile olan ilişkisini düzenleyen belli anlamda gerekliliği kanıtlanmış bir kurumdur. Nitekim bu gereklilik en genel anlamı ile oluşabilecek vandalizm faaliyetlerinin önüne geçerek medya ve iletişim araçlarının birer saldırı ve sömürge aracı olmasının önüne geçer. Ancak ve ancak, bu kurumlar ile RTÜK arasında bulunan gerek yapısal gerek ise işlevsel farklar normal şartlarda gerekli olan bu kurumun meşruiyetinin sorgulanmasına sebebiyet vermektedir.

Çözüm Önerileri:

- RTÜK demokrasi ve objektiflik konusunda muadili olan yabancı kuruluşlardan geri kalmaktadır. İdeolojik ya da partizan bir tahakkümü değil özerk bir tesisleşme ile RTÜK denetleme faaliyetlerine devam etmelidir.
- RTÜK toplantıları tıpkı yabancı muadili FCC (Federal Communications Commmition) gibi toplantılarını halka açık bir biçimde yaparak şeffaflığı sağlamalıdır.
- Özellikle son yıllarda derin yaralarımızdan birisi olan kadına şiddet konusu dizinin ana kahramanlarına özdeşleştirilerek içerik olarak sunulmakta ve bu kahramanın gerçekleştirdiği eylemlerin, kahraman bazında cezasız kalışı hatta onu bir ikon haline getirişi ne yazık ki toplumumuzda bu sapmaların

artışına sebep olmaktadır. Bu noktada RTÜK daha etkin bir denetim süreci uygulamalıdır.

- RTÜK, cinsel fobilere yol açabilecek derecede bir sansürü değerler adı altında kısıtlamakta ve bu tip içeriklere erişimi önlemektedir. RTÜK bu durumda toplumsal hayatın gerçekliklerinden uzak düşmektedir.
- RTÜK kuruluş amacının sınırları içerisinde kalmalı ve toplumun ilerlemesi ve refahını gerçek anlamda Vandalizm ve sömürge ile yıkan kurum ve içeriklerin denetlenmesini sağlamalıdır.

8.10 Sansür

Sansür çeşitli yayınların yayımlanmadan önce hükümet ve ülke yönetimi tarafından çeşitli kısıtlamalara maruz bırakılmasına verilen isimdir. Ülkemizde sansür genellikle Türklüğe hakaret sayılan kanun maddesi ve siyasi aşırılığı ifade eden yazılı veya sözlü beyanları sınırlayan yasalardan kaynaklanmaktadır. Yine Türkiye, Sınır Tanımayan Gazetecilerin 2017 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde 180 ülke arasında 155. sırada yer almakta ve gazeteciler özelinde "dünyanın en büyük cezaevi" olarak anılmaktadır. Sınır Tanımayan Gazeteciler bu ithamın nedenini baskıcı kanunlar, geniş ve muğlak yasal düzenlemeler ve paranoyak yargı olarak açıklamakta ve çözüm olarak terörle mücadele yasasının ve diğer kanun maddelerinin tamamen gözden geçirilmesini önermektedir. Ülkemizde dönem dönem televizyon, radyo, sinema ve internet sansürleri uygulanmaktadır. Özellikle son dönemlerde sosyal medya kullanımının artması ile internet kapsamında uygulanan sansürler oldukça fazlalaşmıştır.

Çözüm Önerileri:

- Erişimin engellenmesi yönteminden vazgeçilmelidir.
- Uyarı sayfası yöntemi ile sakıncalı bir web sitesi ziyaret edilmesi kullanıcıya bildirilebilir.
- TİB'in (Telekomünikasyon Kurumu Başkanlığı) yetkileri yeniden belirlenmelidir.
- TİB, daha şeffaf olmalıdır.
- Engelleme kararları daha açıklayıcı olmalıdır.
- Suç ve cezanın kanuniliği ilkesi gereğince katalog suçların ayrıntılı bir şekilde tanımlanması gerekmektedir.